

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
HAYVANLARIN HAKLARININ KORUNMASI İLE
HAYVANLARA EZİYET VE KÖTÜ MUAMELELERİN
ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN
TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10 / 102, 461, 682, 977, 981, 982)
TUTANAK DERGİSİ**

**3'üncü Toplantı
23 Mayıs 2019 Perşembe**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

1.- Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesi Başhekim Yardımcısı Cerrahi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Oytun Okan Şenel'in, Hayvanları Koruma Kanunu ile hayvan haklarının korunması, eziyet ve kötü muamelenin önlenmesi için öneriler hakkında sunumu

2.- Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Halit Kanca'nın, sahipsiz hayvanlarda popülasyon kontrolü ile hayvan haklarının korunması ve kötü muamelenin önlenmesi için tedbirler hakkında sunumu

3.- Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor

Nesrin Çobanoğlu'nun, hayvanların korunması ve hayvan deneyleri hakkında sunumu

4.- HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu Ankara Temsilcisi Pelin Sayılğan Kırmızıgül'ün, TBMM'de bu konudaki kanuni düzenleme çalışmaları ve HAYTAP'ın talepleri hakkında sunumu

5.- Veteriner Hekim Tarkan Özvardar'ın, köpek davranışları, yasaklı köpek ırkları ve hayvan haklarının korunması için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

6.- Profesör Doktor Hasret Demircan Yardibi'nin, Hayvanları Koruma Kanunu ve hayvanların haklarının korunması ile hayvanlara eziyetin önlenmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

HAYVANLARIN HAKLARININ KORUNMASI İLE HAYVANLARA EZİYET VE KÖTÜ MUAMELELERİN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10 / 102, 461, 682, 977, 981, 982)

3'üncü Toplantı

23 Mayıs 2019 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.19'da açılarak iki oturum yaptı.

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesi Başhekim Yardımcısı Cerrahi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Oytun Okan Şenel tarafından, Hayvanları Koruma Kanunu ile hayvan haklarının korunması, eziyet ve kötü muamelenin önlenmesi için öneriler,

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Halit Kanca tarafından, sahihsiz hayvanlarda popülasyon kontrolü ile hayvan haklarının korunması ve kötü muamelenin önlenmesi için tedbirler,

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Nesrin Çobanoğlu tarafından, hayvanların korunması ve hayvan deneyleri,

HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu Ankara Temsilcisi Pelin Sayılğan Kırmızıgül tarafından, TBMM'de bu konudaki kanuni düzenleme çalışmaları ve HAYTAP'ın talepleri,

Veteriner Hekim Tarkan Özvardar tarafından, köpek davranışları, yasaklı köpek ırkları ve hayvan haklarının korunması için alınması gereken tedbirler,

Profesör Doktor Hasret Demircan Yardıbi tarafından, Hayvanları Koruma Kanunu ve hayvanların haklarının korunması ile hayvanlara eziyetin önlenmesi için alınması gereken tedbirler,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 16.02'de toplantıya son verildi.

23 Mayıs 2019 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.19

BAŞKAN : Mustafa YEL (Tekirdağ)

BAŞKAN VEKİLİ : Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ : Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)

KÂTİP : Zeynep YILDIZ (Ankara)

BAŞKAN – Değerli basın mensupları, saygıdeğer milletvekillerimiz; Hayvan Hakları Komisyonumuzun 3’üncü Toplantısına hoş geldiniz.

Dün de Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü ve Adalet Bakanlığı sunuşlarından sonra şimdi üniversitelerimizden çok değerli hocalarımızın konuyla ilgili sahada karşılaşmış oldukları sorunları ve çözüm önerileri konusunda inşallah güzel bir gün yaşarız. Onların da önerileriyle hazırlayacağımız rapora iyi bir altlık olacak. İyi bir gün geçirmeyi diliyorum.

II.- SUNUMLAR

1.- Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesi Başhekim Yardımcısı Cerrahi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Oytun Okan Şenel’in, Hayvanları Koruma Kanunu ile hayvan haklarının korunması, eziyet ve kötü muamelenin önlenmesi için öneriler hakkında sunumu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Sayın Başkanım, günaydın diyorum, herkesi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Hâlen Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Cerrahi Ana Bilim Dalı öğretim üyesi ve fakültenin Hayvan Hastanesi Başhekim Yardımcısı olarak görev yapıyorum. 2010 yılından 2018 yılına kadar ayrıca Ankara Bölgesi Veteriner Hekimler Odası Başkanı olarak görev yaptım. O süreçte aslında daha çok mesleğimi icra etmeye başladığım zamandan beri aslında süreçlerin içindeyim ama özellikle oda başkanlığım döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisindeki buna yönelik komisyon çalışmalarının da tamamında bulundum. Yine bu süre zarfından biraz sonra aslında eleştirisinde bulunacağım bir konu bu. Henüz sürecin tanımlanmamış olan tüm paydaşlarıyla meslektaşlarım, diğer meslek grupları, meslek örgütleri, hayvansever örgütler, örgütlü olmayan hayvanseverler ve hayvan sevmezlerle olan temasımdan dolayı süreçle yakından ilgili olarak faaliyet gösterme şansına sahip oldum. Öncelikle ben teşekkür ediyorum. Meclisimize de sizlere de bu Komisyona katılımınızdan dolayı teşekkür ediyorum. Çünkü ülkemizin kanayan yarası, bu, hepimizin malumu ama biliniz ki bizler bu sürecin aslında tahmin edilen de çok daha kolaylıkla çözülebileceğine inanıyoruz. Bugüne kadar nitelikli bilgi derlemesi yapılmadı. Ben Komisyon çalışmalarının dışarıdan olabildiğince, en azından bugüne kadar olan süreci de takip etmeye çalıştım. Bu iyi niyetle ve bu yaklaşımla ben bu sürecin bu sefer gerçekten çok doğru bir şekilde sonlandırılacağına inanıyorum.

Teşekkür ediyorum davetiniz için.

BAŞKAN – Sizi de tanıyalım.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Sayın Başkan, kıymetli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı öğretim üyesiyim. Benim Komisyon çalışmalarına katkı verebileceğim temel alan, sahipsiz hayvanlarda popülasyon kontrolüdür. Dünya ve ülkemizde mevcut popülasyon kontrolü ve kısırlaştırma dinamikleri üzerine önemli birikiminin olduğu düşüncesindeyim. Yaklaşık on beş yıldır birçok belediyeyle birlikte bu yakala-kısırlaştır-bırak programlarına dâhil olmuş durumdayım. Geçtiğimiz ay içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığında kurulan sahipsiz hayvanların popülasyon kontrolünde köpeklerin kimyasal kısırlaştırma yöntemleri üzerine bir çalışma komisyonu kuruldu, geçtiğimiz ay ilk toplantımızı gerçekleştirdik. O komisyonda da görev yapıyorum.

Oytun Hocama çok katılıyorum. Çok boyutlu, çok komplike birçok boyutuyla ele alınması gereken bir sorun. Ülkemizin en önemli sosyal problemlerinden birisi. Ancak Oytun Hocamın söylediği gibi yerinde adımlarla çok önemli gelişmeler sağlayabileceğimize çok yürekten inanıyorum. Bu fırsatı bana sağladığınız için de sizlere şükranlarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz, sağ olun.

Hocam, öncelikle hanginiz sunum yapacaksanız buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle süreçle ilgili aslında sizlerle paylaşmamız gereken ve Komisyon çalışmalarının gündemine girmesi gereken çok fazla madde var. Süreç devam ederken de bunlar zaten gündeminize gelecektir diye düşünüyorum. Biz değerli meslektaşım da kısa bir ön görüşme yaptık aslında sürece ilişkin olarak. Kendisinin de arz ettiği gibi popülasyon kontrolü bu süreçteki en önemli sorunlarımız arasında yer aldığı için aslında özel olarak zaman ayrılması gerektiğine inanıyorum ben de. Ben, naçizane, birazcık sürece ilişkin bugüne kadar kendi saptamış olduğum, kurumsal olarak belirlemiş olduğumuz ya da paydaşlarla tespit etmiş olduğumuz başlıklara olabildiğince kısa kısa değinmeye çalışacağım. Hani zamanınızı çok fazla almamak ama diğer taraftan biraz daha sürecin başlıklarını ortaya koyabilmek adına buradaki naçizane talebim eğer üzerinde durulması gereken konularla ilgili hani sizlerin bir talebi olacak olursa hani onlar üzerine daha tartışma şeklinde ya da fikir genişletme şeklinde biraz daha katkı sağlayabileceğimize inanıyorum.

BAŞKAN – Siz sunumunuzu yaptıktan sonra bizler üyeler olarak gerekli soruları sorabiliriz.

Siz buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Teşekkür ederim.

Öncelikle Türkiye’de Hayvanları Koruma Kanunu, 2004 yılında yayımlanarak yürürlüğe girdi hepimizin malumu olduğu üzere ve her ne kadar bugün çok fazla eleştiriliyor olsa da 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu, aslında iyi ki var, aslında sürecin bütün paydaşları da her zaman iyi ki var diyor ama artık dertleri birazcık özetleyerek kısa sloganlar hâlinde aktarmak durumunda kaldığı için o eksiklikler anlatılmaya çalışılırken sadece sanki kanunun bütünüyle alakalı bir sıkıntı varmış gibi bir izlenim oluşturuluyor. Bu konudaki genel yaklaşımımız aslında Hayvanları Koruma Kanunu’nun bir ilk basamak olarak, bir başlangıç olarak Türkiye Cumhuriyeti için örnek ve aslında ilerletilmek koşuluyla güzel bir mevzuat çalışması oluşu yönündedir. 2013 yılında, 2013-2014 geçişinde yapılmış olan Çevre Komisyonu bünyesinde sürdürülmüş olan kanun değişikliği çalışmalarında da aslında yapılmaya çalışılan şey yine hepinizin malumu olduğu üzere yasadaki süreç boyunca saptanan aksaklıkların,

eksikliklerin giderilmesi, yanlış yorumlanan bazı hususların biraz daha detaylandırılarak çözümlenmesi içindi ama bugüne kadar yani bu Komisyonun yaptığı toplantılara kadar nitelikli olarak derlenmiş bir bilgi yönetimi çalışması yapılmadığı için hep bilgiler bir şekilde bir yerlerde çarpışıp çarpışıp söndü ve nitelikli bilgi bile değerlendirilemedi aslında. Yani özü şudur: İyi bir yaşamız var aslında ve bizlere düşenin de bu yasayı iyi bir biçimde revize edip 2004'te o günün yaklaşımıyla, o günün vizyonuyla Hayvanları Koruma Kanunu olarak çıkarılmış olan kanunun bunan sonra bize yakışacak şekilde bir hayvan hakları kanunu olarak revize edilmesidir.

Komisyon çalışmalarını da şu açıdan önemsiyorum. İlk olarak bu kadar nitelikli olarak bilgi derlemesi yapılacak, belki de son kez olarak yapılacak ve Komisyon bir araştırma komisyonu olduğu hâlde buradaki çıktılar büyük ihtimalle olası bir kanun değişikliğinin de değişim aşamalarına ilişkin veri tabanını oluşturacak. Dolayısıyla da fazlasıyla önemsemediğimizi ben tekrar etmek istiyorum.

Dolayısıyla da kanunla ilgili aslında öncelikli yaklaşım, gözlemediğim kadarıyla da bütün paydaşların yaklaşımı bu. Kanunun öncelikle lehteki hükümlerine hiçbir şekilde dokunulmaması yönünde. Yani bir kanun masaya yatırılırken bir şeyleri tartışılırken hâlihazırda bizim işimizi kolaylaştıran, hayvanlara birtakım haklarını teslim eden ya da onların zarar görmesini önleyen mevcut hükümlerin değiştirilmesi çünkü bu sefer çok farklı deformasyonlara neden olacağı için tekrar bir deneme sürecini gerektireceği için özellikle kanunun 6'ncı maddesindeki hükümler esas olmak üzere, özellikle "sahipsiz" tabir edilen, benim "özgür şehir hayvanları" olarak tabir etmekten -biraz uluslararası literatürden de alıntı yaparak- isimlendirmekten hoşlandığım, halk arasında da "sokak hayvanı" olarak bilinen, şehirlerimizde yaşayan ama "evcil" tabir edebileceğimiz hayvan popülasyonunun yaşamlarını güvenceye alacak ilkeleri esas almamız gerektiği düşüncesindeyim öncelikle.

Şimdi süreçteki kusur nereden kaynaklanıyor peki, madem yasanın istisnaları dışında iyi olduğunu düşünüyorum? Süreçteki kusurun, öncelikle yasanın yönetimi ya da yürütülmesi sürecindeki çok başlılıktan kaynaklandığını düşünüyorum. Kanun çıktığında Çevre Bakanlığı bünyesinde çıktı, Orman Bakanlığına devrildi. İki bakanlığın birleşmesi sonrasında şu an hâlihazırda Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde yürütülüyor ki hâlâ bu kadar zaman geçmiş olduğu hâlde Bakanlığın Tarım ve Orman kanatlarının kendilerine zamanında düşmüş olan mevzuat hükümleri doğrultusundaki çalışmaları bile aslında hâlâ bir örneklik kazanabilmiş değil gözlemlerimiz çerçevesinde. Ama bunun ötesinde kanunun hükümlerinin uygulanabilmesi ya da denetlenebilmesi için tek bir merkezden yönetim maalesef bugüne kadar tesis edilemedi.

Aslında yine kanunda tanımlanmış olan il hayvanları koruma kurullarının yapılanmasına bakıldığında tam bu şekilde değinilmemiş ya da tanımlanmamış olsa da aslında kurulların birazcık bu amaca hizmet eder gibi bir yapısı varmış gibi görünüyor teoride çünkü hemen hemen bütün bakanlıkların temsilcileri var il hayvanları koruma kurullarında, neredeyse bütün resmî kurumların temsilcileri var ki Bakanlıklar derken hani biz Tarım ve Orman Bakanlığı diyoruz. Çevre Bakanlığı hâliyle bu işin içine giriyor, İçişleri Bakanlığı giriyor, Dışişleri Bakanlığı giriyor, kontrolsüz hayvan ticareti de dâhil olmak üzere birçok zaafımız var çünkü. Milli Eğitim Bakanlığının her şekilde sürecin içinde olması gerekiyor ama realitemiz de şudur ki il hayvanları koruma kurul toplantıları ne yazık ki -yedi buçuk yıl boyunca fiilen ben de üyesi olarak katıldım oda başkanlığım döneminde- hiçbir şekilde amaca hizmet edemiyor. Yine kurullara tanımlanmış olan STK temsilcileri, özellikle hayvan haklarıyla ilgili çalışan STK temsilcileri konusu dahi açıklık ve şeffaflık kazanamıyor maalesef ve bundan kaynaklı eleştirilerden dolayı da kurulların yaptığı iyi çalışmalar bile sürekli bir eleştiriye tabi olmuş oluyor.

Öncelikli yapılması gerekenin hayvan haklarını esas alan bir yapılanmanın ve dolayısıyla yürürlükteki ya da bundan sonra oluşturulacak olan bir yasanın hangi merci tarafından yönetilip denetleneceğinin gerçekten çok iyi tanımlanması gerekiyor. Yani bir veteriner hekim olarak özellikle dünyadaki örneklerle baktığımda, hani ütöpik olduğunu düşünmüyorum, Türkiye'nin hayvanlara ve hayvan haklarına geçmişinden bugüne kadar olan yaklaşımı, İslam dininin bu konudaki temel esasları, Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecindeki ülkemizin o ülkelerdeki örnek yaklaşımları esas alması, hepsini geçtim, biz farklı bir milletiz, yani bir şeyleri örnek almamız da gerekmiyor, bizim örnek olmamız gerektiğini düşünüyoruz her zaman. Gerçekten net, hakkını veren bir hayvanları koruma kanunu çıkarmamız gerekiyor, hayvan hakları kanunu çıkarmamız gerekiyor ama bunu yaparken de hayvanlara yönelik süreçlerin yönetimi için, bu bir hayvan hakları bakanlığı olabilir, hayvan bakanlığı olabilir çünkü Tarım Bakanlığının yapılanması süreçlerinde hep eleştiri konusu olan bir durum da budur, "tarım" kavramının içine hayvancılık" kavramının da yok edilmesi. Tamam, hayvan hakları ve hayvancılık birbiriyle örtüşen noktalar olmakla birlikte aslında aynı kavramlar değil. Aksine yaşam hakkı savunucularına sözü bıraktığımızda konu çok daha marjinal noktalara da gidebiliyor ama en azından hayvan haklarının ya da hayvan hakları esaslı bir yaklaşımın bir yol çizilerek izlenebilmesi için öncelikle hayvan haklarının yönetiminin hangi üst merci tarafından yönetileceği ve ne şekilde denetleneceğinin çok net bir biçimde ortaya konması gerekiyor.

Şimdi bununla ilgili bizlerin geçmişte şu önerileri oldu, yine dünya örneklerini inceleyerek. Örneğin bir hayvan refahı polisi birimi oluşturularak. Bu bağımsız olarak da düşünülebilir dedik, emniyet bünyesinde de oluşturulabilir. Böyle bir yapılanma olabilir çünkü mevcut yasada güzel olduğunu söylediğim hususlardan birine örnek vermek istiyorum. Estetik olarak estetik yaklaşımla sadece sahipleri istiyor diye örneğin köpeklerin kuyruklarının ve kulaklarının kesimi yasaktır yürürlükteki yasamızla. Bu nedir? Örneğin Doberman ırkı bir köpek normalde düşük kulaklı bir hayvandır ama kulağı kesildiği zaman -bunun kulak kepçesinin yarısı kesilerek cerrahi olarak uzaklaştırılıyor- dik durduğu için, daha estetik durduğu için dünyada bununla ilgili farklı görüşler var ama bizim ülkemizde bu yasak, yasa tarafından yasaklanmış durumda. Ama sokağa çıktığımızda, 2004'ten sonra doğduğu aşikâr olan -zaten ortalama ömürleri on beş yıl, artık 2004'teki köpekler kalmadı- kulağı ya da kuyruğu tamamen insan zevki için kesilmiş bir yığın hayvan görüyoruz. Bunu veteriner hekimler de kesiyor olabilir, merdiven altı dediğimiz gizli kapaklı yollarla da kesiliyor olabilir. Bir hekim olarak bildiğim şey şu: Evet, uygunsuz şekilde yapılan kesimlerden dolayı yaşanan komplikasyonlardan ötürü çok fazla hayvan kliniklerimize geliyor. Ama realite şu ki: Bu yasak ama bunu denetleyen bir merci yok çünkü Bakanlığın denetim birimleri... Haklarını yemek istemem, gerçekten canla başla çalışan personel görev alıyor burada, en azından Ankara çevresi için bunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ama koskoca bir başkente, bir metropol kente yetmeyecek kadar az sayıda personel var -personel derken, buna idari denetim personeli de dâhil, mesleki uzmanlar da dâhil, veteriner hekimler başta olmak üzere- ve bu açıdan yetişilemediği için açıkçası bu konu bir denetime değil de olası şikâyetler sonrasında nadiren verilecek olan cezalara bağlanmış durumda. Özellikle, bu, hayvan refahı timleri ya da polisleri yurdumuzda tabii ki paralel mevzuat değişiklikleri gerektirecektir ama böyle bir yapılanma esas alınarak çalışıldığı takdirde yirmi dört saat gerçekten, çıkarılacak herhangi bir mevzuatın denetiminin mutlaka sağlanması gerekiyor. Şu an denetim sıfır düzeyinde diyebilirim.

Kanunla ilgili bir başka zayıf noktamız şu: Kanunun tanımlamalar kısmı ne yazık ki çok zayıf bırakılmış durumda. Artı, tanımlamalar çok bize has kalmış, biraz daha uluslararası kriterler esas alınarak düzeltilmesi gerektiğini düşünüyoruz bunun. Örneğin, sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlar üzerinedir aslında kanundaki bütün tanımlamalar ve yaklaşımlar. Bu kadar genel bırakıldığı için de gözümüzün önündeki hayvanlar genelde kediler ve köpekler olduğu için, sahipsiz ve güçten düşmüş

hayvan olarak, yetkinin ve sorumluluğun verildiği merciler olan yerel yönetimler genellikle sadece kediyle ve köpekle sınırlı tutuyorlar bu çalışmayı. Bakanlıkların birleşmesinden dolayı evet, o da yine aynı bakanlığın kapsamında sorumluluk üstlenilmekle birlikte yaban hayvanları bambaşka bir alan ve Türkiye’de suistimali gerçekten çok yoğun olan bir alan ama biraz da Komisyonun oluşumuna giden süreçte daha çok şehir hayvanları göz önünde bulundurularak süreçler yürütüldüğü için ben biraz da şehir hayvanları üzerinden örnekleyerek gitmek istiyorum. Öncelikle, sahipsiz ve güçten düşmüş tanımı çok net yapılmadığı için birazcık belediyenin yaklaşımına ve onun takdirine, tasarrufuna bırakılmış oluyor süreç. İkincisi: Tür tanımlaması yapılmadığı için ve tür tanımlaması yapılırken de mesela “süs hayvanı” diye bir kavram var. Yani biz süs hayvanını, biraz daha hayvan merkezli düşünüp onun empatisini kurmaya çalışarak bir canlıya biraz daha uygun bir kavramla betimleyebiliriz diye düşünüyorum açıkçası. Ama sahipsiz ve güçten düşmüş genellemesinde şöyle bir aksaklık gündeme geliyor: Örneğin, benim görev yaptığım Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinin, kanunun doğru yürütülebilmesi için ve benim sizin huzurunuzda, kanunun aslında özünde iyi bir kanun olduğunu söylemem için birtakım çalışmaları var. Bunu yapan başka üniversitelerimiz de var.

Örneğin, bizim fakültemizin, üniversitemizin, şehir hayvanlarının sağlık hizmetlerinin sunulması için Ankara Büyükşehir Belediyesiyle, yaban hayvanlarının süreçleriyle alakalı olarak da Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili bölge müdürlüğüyle, 9. Bölge Müdürlüğüyle bir hizmet protokolü vardır. Şimdi, kanun en azından böyle bir protokolün oluşturulmasına fırsat tanıyor ve baktığımızda, yabanı da şehir hayvanını da biz kapsama almış oluyoruz ve fakülte olarak buna, ilgili kurumlar adına hizmet sunabilmiş oluyoruz. Ama bizde geleneksel olarak çok farklı şekilde hayatımızda yer bulan, mesela, güvercin denilen bir hayvan türü var. Ülkenin tanıtım belgesellerinde veya turistik yerleri gezerken mesela cami avlularında en yoğun gördüğümüz, bizim kültürümüzle bağdaşmış bir türdür ama bugün, mesela, bu yasayla ya da yasanın günümüzdeki yorumuna baktığımızda güvercin tamamen sahipsiz, hiçbir kurumun ilgilenmediği bir hayvan konumuna düşüyor, sadece örneklemek için söylüyorum. Çünkü şahsi yaklaşımım ya da görüşüm, güvercinin bir şehir hayvanı olduğu yönündedir ama sorumluluğu üstlenen belediyeler kedi ve köpeği şehir hayvanı gibi görürken güvercini şehir hayvanı olarak değerlendirmiyor, dolayısıyla da bu protokol kapsamında güvercinler, mesela, sağlık gereksinimleri olduğunda bize gelemiyorlar. Diğer taraftan, güvercinin yaban hayvanı olmadığı da aşikâr, dolayısıyla Tarım ve Orman Bakanlığı da bu yönde bir yaklaşımda bulunmuyor. Ne yapıyoruz? Fakülteye gelen güvercinleri geri döndüremeyeceğimiz için, kalan ilaçlarla, kendi çabamızla bir şekilde bunu yürütmeye çalışıyoruz ama realite şudur ki: Sadece Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesine yaralandığı için getirilen güvercin sayısı yılda 2 binin üzerindedir, bütün ülkeye bunu yaydığımızda gerçekten çok büyük bir realite. Tanımlardan kastım ve açmaya çalıştığım birazcık budur, daha fazla uzatıp zamanınızı almak istemiyorum.

Bir başka sorumuz şu ki: Bizim o, benim de güzel olduğunu söylediğim, Hayvanları Koruma Kanunu’muzda sağlık kavramına tek bir atıf bile yoktur. Kanunu taradığınızda yanılmıyorsam bir tek yerde “sağlık” sözcüğü geçiyor, o da işte, “bilmem ne süreçlerinin sağlıklı olarak yürütülmesi için” şeklinde, ilgisiz bir biçimde sağlık kavramı geçiyor. Oysaki günlük hayatımızda bizlerin tanık olduğu, bizler derken sürecin bütün paydaşlarının tanık olduğu gerçek şudur ki: Sokaklarda yaşayan hayvanların ya da yaban hayvanlarının aslında gerçekteki temel sorunu sağlık gereksinimi. Oturup şeyi ayırt etme gereksinimi duymuyorum, evet, bir sokak hayvanları sorunu, bir de sokak hayvanlarının sorunu gibi aslında birbirine paralel giden iki kavramı sürekli konuşmak durumunda kalıyoruz. İkinci kısmına da yani insanların sokaklarda yaşayan hayvanlardan kaynaklanan sorunlarını da elbette görüşeceğiz ama öncesindeki, hayvanların şehirlerde yaşarken kendi içlerinde yaşadıkları sorunlar ya da insanlara çıkardıkları sorunların temelinde aslında sağlık hizmeti, özellikle de nitelikli sağlık hizmeti alamamaları

yatıyor ne yazık ki. Çünkü bildiğimiz gerçek şu: Yine evrensel yaklaşımla, en temel hasta hakkı, sağlık hizmetine eşit ve adil olarak ulaşabilme hakkıdır. Biz bunu maalesef ülkemizde hayvanlara hiçbir şekilde sunmuyoruz. Yasamızın altyapısı buna uygun ama dediğim gibi, yasa yorumu çok açık, iyi niyetli kurumlar bunu kullanabiliyor yani hayvanlara nitelikli sağlık hizmeti sunmamızın önünde bir engel yok en azından ama bir dayatma da olmadığı için istisna diyebileceğimiz sayıdaki hayvan sağlık hizmetinden yararlanıyor, onun dışında ne yazık ki bu yok.

Çözüm... Bir yandan, tabii ki önerilerle de gitmek isterim. Birincisi: Belediyeler madem bu sorumluluğu üstlendiler, evet, yasada kendilerine “Hayvanlar müşahade altına alınır.” deniliyor “Alınan hayvanlar aşılanır, kısırlaştırılır, rehabilite edilir ve salınır.” deniliyor ama belediyelerin bu rehabilitasyon kavramından anladığı maalesef, cümlemin başındaki aşılama ve kısırlaştırmadan ibaret. Oysaki rehabilitasyon denilen şeye etimolojik olarak baktığımızda “habilitasyon” alışkanlık, “rehabilitasyon” alışkanlığını tekrar kazanma. Aslında, basitçe, yitirdiği özellikleri kazanma ya da hastalandıysa ya da rahatsızlandıysa iyileşme kavramını içeriyor. Ancak belediyeye sadece geçici bakımevi” denilen ya da toplumda yaygın bilinen adıyla “barınak” kurma sorumluluğu yüklendiği için belediyeler sadece barınak kuruyor ki onların dahi asgari teknik koşulları aslında tartışmalıdır, o da çok yoruma açık bir konudur. Ama sonuç şuna gelmiş oluyor: Belediye bir barınak kurup orada sağlık hizmeti sunmaya çalışıyor. Bu, aynı belediyenin insanlar için, örneğin, kimsesiz insanlar için yine bir konaklama yeri kurup, bir pansiyon oluşturup aynı şekilde , orada kör topal, herhangi bir asgari teknik koşul ya da tanımlanmış bir süreç olmadan sağlık hizmeti sunmaya çalışması gibi bir şey. Oysaki mevzuatımızın bir başka kanadına baktığımızda bizim 5996 gibi veteriner hekimliği hizmetlerini, tarımsal uygulamaları, hayvanlara yönelik her tür uygulamayı kapsayan büyük bir kanunumuz var ve bire bir Avrupa Birliğine entegrasyon sürecinde, o kapsamda oluşturulmuş bir kanundur. Türkiye’de hayvan sağlığı hizmetleriyle ve hayvanların sağlığıyla ilgili yani gıda niteliğinde olan hayvanların insan sağlığıyla ilgili boyutunu da kapsayacak şekilde bütün bu hizmetler 5996 sayılı Kanun kapsamında yürütülmektedir ve bu kanunun bünyesinde çıkmış olan yönetmelikler aslında hayvan sağlığı hizmetlerinin nasıl sunulacağını açık açık tanımlar. Bir muayenehane, poliklinik, hayvan hastanesi ya da kliniğin asgari teknik koşulları -klinik haricindekiler diyeyim daha doğrusu- açıkça tanımlanmıştır ve bu kapsamda yürütülür ama söz konusu olan “sahipsiz hayvan” diye tabir ettiğimiz özgür şehir hayvanları olduğunda, onlara sunulan sağlık hizmetini biz belediyenin kurduğu, teknik koşulları belirsiz ama aslında sadece barındırmayı hedefleyen bir bakımevinde, ne şekilde olduğu bilinmeden, yeterli veteriner hekim istihdamı sağlanmadan, yeterli yardımcı personel istihdamı sağlanmadan, burada neye maruz kaldıklarını bilmeden maalesef uygunsuz şekilde sağlık hizmetine maruz bırakıyoruz.

Buradaki önerimiz yıllardır hep şu yani -farklı meslek örgütlerini ve hayvansever örgütleri de içine alarak gönül rahatlığıyla söyleyebiliyorum- uzlaşa içinde önerimiz şu: Bunun uygun görülen şekilde tanımlanması lazım. Bu, şu da olabilir: Büyükşehir belediyeleri hayvan hastanesi kuracaktır ama koşullu olarak, sahipli hayvana hizmet sunmayacaklar çünkü bir oy potansiyeline sahip olduğu için ya da hizmet gibi görüldüğü için belediyeler sahipli hayvanlara biraz da kaçak göçek, yetkileri dâhilinde olmadığı hâlde hizmet sunmayı çok seviyorlar, biz, bu hastanelerin sadece sahipsiz hayvanlara ve gereksinim duyan sahipsiz hayvanlara hizmet sunması koşulunu içerecek şekilde belediyeler tarafından kurulmasını sağlırsak ya da alternatif olarak, bizim Ankara’da uyguladığımız gibi, özellikle veteriner fakültelerinin olduğu bölgelerde fakültelerle imzalanacak hizmet protokolleriyle nitelikli hizmet sağlanmasına yönelik bir süreç oluşturulacak olursa sağlıkla ilgili sorun büyük oranda çözülecektir. Toplumda, bugün, haklı bir eleştiri olarak yansıyan süreçler de aslında büyük ölçüde çözülmüş olacaktır çünkü göz ardı edilen hep şu: Hayvanların da bir psikolojisi var ve işte o yasada tanımlanmış olan “rehabilitasyon” kavramının içinin doldurulup, rehabilitasyonun psikolojik süreçleri içerdiğinin

de mutlaka anlaşılması gerekiyor. Bugün, suçlu insanları biz yargılayıp hapishaneye atıyoruz. Hayvanlarda “yargılama” kavramımız aynı usulde olamayacağı için, evet, her ısırıldığı söylenen ya da agresyon gösterdiği söylenen her hayvanı alıp da tabii ki bir yere kapatmamız doğru değildir ama bizim agresyon gösteren hayvanlara o sağlık hizmetini sunup gerçekten sağaltılabilir olduklarını ya da eğer gerçekten sağaltılabiliyorlarsa da bu hizmeti sunmamızı güvence altına almamız gerekiyor. Bakınız, bunu sağladığımızda köpeklerin sokaklarda rastgele insanlara saldırması, çeteleşmesi ya da başka sorunlara neden olması mesele olmaktan inanın çıkacaktır.

Bu süreçte, naçizane bir talebim şudur, geçmiş dönemlerde yaşadığımız temel sorun hep süreçle ilgili olarak paydaşlara yeterince kulak verilmemesi oldu yani benim Komisyonunuzdan naçizane dileğimdir bu: Öncelikle, geçmişte bu uygulamalarla ilgili yapılmış çalışmalar bir sekretarya eliyle değerlendirilebilirse çünkü en sonuncusu 2018’de yapıldı, 2019’da da yapılacaktır, mesela 3 kez Sokak Hayvanları Refahı Kongresi düzenlendi. Neredeyse bütün paydaşlar buraya davet edilip biraz da tematik olarak çalıştırılarak aslında bunun çıktıları oluşturuldu.

Yine, bundan birkaç ay önce Kamu Denetçiliği Kurumunun bilginiz dâhilinde bir çalışması oldu, evet, buradan önemli çıktılar elde edildiğini düşünüyorum. Bunların değerlendirilmesi gerekiyor ama asıl sorun olan şey şu ki: Bizim yasada da tanımlanmış ve yasanın aslında belediyelerle ve bakanlıkla birlikte yürütülmesine aracılık eden bir paydaşımız daha var, hayvansever kişi ve kuruluşlar. Sadece örgütler değil, kişiler dahi tanımlanıyor burada belli kriterler çerçevesinde. Bu süreçte, elbette ki çalışma süreniz sınırlıdır ama toplantılar aracılığıyla olmasa bile bir format oluşturularak eğer tüm hayvansever kişi ve kuruluşlardan en azından yasanın değişikliğine yönelik şöyle bir madde girsin, şu madde çıksın şeklinde görüş alınır... Çünkü kapsam dar olduğunda beğenilecek yasa çalışmaları bile beğenilmez hâle geliyor, haklı olarak çok duygusallar, çok hassaslar, hiçbirisi bir örnek değil, hayvansever olarak kimisi çiftlik hayvanıyla ilgileniyor, kimisi sadece kuşlarla ilgileniyor ve yaşadıkları, tanık oldukları sorunlar da çok farklı. Dolayısıyla da bununla ilgili kapsam olabildiğince geniş tutulabilirse çok çok minnettar olurum.

BAŞKAN – Sunuşunuz daha devam edecek mi Oytun Hocam? Bir zaman kısıtımız da olabilir çünkü soru-cevap da olarak. Ona göre bir...

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Tabii ki, ben hızlı bir biçimde tamamlamaya çalışacağım.

Öncelikle, belediyeler sürecin en çok eleştirilen paydaşları. Belediyelerin haksız olduğu noktalar da var, haklı olduğu kısımlar da var. Belediyelerdeki -nüfusla oranlayarak olabilir, hayvan sayısı ile oranlayarak olabilir- mutlaka veteriner hekim sayısını diğer teknik personel sayısının ve yardımcı personel sayısının belli bir yazılı karara bağlanması gerekiyor yani bunun dayatılması gerekiyor çünkü belediyenin yaklaşımına göre sunulan hizmet ya da istihdam edilen personel sayısı yetersiz. Günümüzde birçok belediyenin bir veteriner hizmetleri müdürlüğü dahi yok. Birim olarak olmadığı için de bu kadar önemli bir konuda doğrudan hizmet sunacak bir merci olmamış oluyor, bütçe de buna göre dağılım oluyor.

Hayvanları Konuma Kanunu’nun bir finansman kaynağı yok. Dolayısıyla da yürütülen hizmetler maalesef birazcık bütçenin diğer kalemlerinden aktarmayla ya da en azından alternatifli kullanılabilen kalemlerden kullanıldığı için bazen göz ardı edilerek yok sayılabiliyor. Örneğin, at yarışları olabilir yani biz hayvanları koşturuyoruz ve büyük paralar döndürüyoruz, buradan pay ayrılabilir, Millî Piyango’dan birçok kuruma pay aktarılıyor, evet, bunun bir kısmı Hayvanları Koruma Kanunu kapsamında değerlendirilebilir. Bir finans kaynağı yine önemli bir nokta.

Belediyelerde üst yöneticilerin hayvanlarla ilgili süreçlerle alakalı olarak cezai sorumluluk üstlenir hâle getirilmesi gerekiyor. Üst yöneticiler doğrudan bir cezai duruma maruz kalmadıkları için altta çalışan personelle üst yöneticiler arasında çoğunlukla kopukluklar oluyor ve durumu geçiştiren ya da günü kurtaran çözümlerle süreç yürütmekten aslında bunu yaşıyoruz ama şunu çok net söyleyebilirim: Bugün, çok trajik olaylar yaşıyoruz, köpekler insanları parçalıyor, insanları öldürüyor. Biliniz ki primer olarak belediyelerin hatasıdır ama bu, belediyede çalışan veteriner hekimin, işçinin hatası değildir, belediyelerin yönetsel olarak yarattığı ve sokak hayvanlarının yönetimini, management”ini sağlayamamalarından kaynaklıdır. Bunun, yine yasayla teminat altına alınması gerekiyor.

Popülasyon kontrolü kısmına değerli meslektaşım değineceği için değinmek istemiyorum, değinmememin uygun olduğunu düşünüyorum ama bununla ilgili söylemek istediğim şey sadece şu: Belediyelerin, yine süreç yönetimi yapılmadığı için sahipsiz hayvanların yakalanma yöntemleriyle ilgili çok ciddi bir teknik noksanlığı ve donanım noksanlığı mevcut. Genellikle uysal hayvanlar yakalanıyor ve saldırgan hayvanlar yakalanamadığı için üstüne de düşülemediği için bunlar bir köşede sürekli nüfusları artarak yaşamlarını devam ettiriyorlar.

Bir başka nokta, deneysel çalışmalar konusu, en fazla tartışmaya neden olan konulardan biri.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. NESRİN ÇOBANOĞLU
– Ben söz edeceğim.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM
YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL
– Onun için çok kısacık dokunacağım, gerekirse ekleme yaparım ama.

Bununla ilgili özellikle hayvanla ilgili eğitim yapan yükseköğretim kurumlarında alternatif yöntemlerin teşvik edilmesi ve bunun yine mevzuata bağlanmasının uygun olacağını düşünüyoruz. Örneğin, biz, şu an, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinde öğrencilerimize klinik bilimlerine gelene kadar maketler, yapay hayvanlar, yapay dokular üzerinde eğitim vermeye başladık. Mesela, dikişi tamamen canlı olmayan bir doku üzerinde atıyor ve inanın, eğitim için bu eksik değil daha fazlasını katan bir süreç çünkü gruplar üzerinde çalıştırıyoruz.

Deneysel çalışmalarda, aslında biraz YÖK’ün de sürecin içine dâhil edilip Türkiye’de akademik yükselme için sınırsız bir biçimde yayın yapmayı teşvik eden yöntemlerden ziyade biraz daha niteliği, yeniliği ve bilime katkı sağlamayı esas alan süreçlerin teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyoruz; onu da Hocamın alanına girmek istemediğim için burada kesiyorum.

Bir başka konu, hayvan satış yerleri “pet shop” diye tabir edilen ev ve süs hayvanlarının satış, yetiştirme yerlerinde tahmin edilenin çok ötesinde bir başıboşluk ve kontrolsüzlük söz konusu. Biz genellikle ruhsat almış ve göz önündeki satış yerlerindeki hayvan refahını eleştiriyoruz ama bunun dışında, yine “merdiven altı” diye tabir edilen veya kaçak olarak dışarıdan getirilen çok fazla hayvan mevcut. Yine, konuşmamın başında sözünü etmiş olduğum denetimsizlikten dolayı ve işletme noksanlığından dolayı bunu takip edemiyoruz. Tarım Bakanlığı bu konuda aslında güzel bir çalışma yaptı, kedi, köpek ve gelinciklerin kimliklendirilmesine dair bir yönetmelik yürürlüğe girdi aslında ama geçiş hükümlerinden dolayı bütün kedi köpeklerin çip takılarak pasaport sahibi olması süreci 2023’ü bulacak. Dolayısıyla da 2023’ta aynı denetimsizlik söz konusu olursa... Hani, tamam, güzel, 2023’ta en azından bütün kedi köpeklerin sahip bilgilerini ya da sağlık bilgilerini takip edebileceğimiz bir veri tabanı oluşacağını bilmek güzel bir gelişme, bundan sonra sokak denetimine çıkıldığında kaydı olmayan, menşei belli olmayan hayvanlarla ilgili de mücadele edilebileceği için bu güzeldir ama şimdiki yasa çalışmasının bu süreçte entegre edilerek 2023’ta en azından bunun bütünüyle çözüleceğini güvence altına almamız gerektiğini düşünüyorum.

Yine bir önemli konu, çok az kaldı sözünü edeceğim konular. Hayvanlarla alakalı, çoğunlukla hayvan refahının ne yazık ki aleyhinde kullanılan toplum sağlığı meselesi. Şimdi, hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar yok mu? Evet, çok fazla sayıda var, 150'nin üzerinde, 200'ün üzerinde “zoonos” olarak adlandırdığımız, hayvanlarda bulunup, hayvanlarda enfeksiyona neden olup insanlara da bulaşan ve ölüm de dâhil olmak üzere ciddi sorunlara ve komplikasyonlara yol açan hastalıklar var. Hep vardı, hiçbir zaman bunlar yok olmadı ama biz bunu bugün tartışmaya başladık. Bununla ilgili de yine naçizane tavsiyemiz, doğru bir süreç yönetimiyle ve doğru bir mevzuat çalışmasıyla bu işin kontrol altına alınmasıdır ama bunun çözümü hayvanların yok edilmesi ya da sokakların hayvanlardan temizlenmesi değil çünkü... Hayvanların niçin sokaklarda var olması gerektiğini savunuyoruz? Aslında belki de tam kırılma noktamız budur. Bugün bizim sokaklarda yaşayan -hani, kedilerle ilgili çok fazla eleştiri olmuyor, aksine işte “Fareden arındırıyorlar, başka sorunlardan bizi kurtarıyorlar.” denilerek kedilere çok itiraz edilmiyor ama- köpeklerle alakalı olarak şöyle bir gerçeğimiz var: Evet, biz Avrupa Birliğine entegrasyon sürecindeyiz ama Avrupa Birliğindeki birçok ülkeden farklı bir işleyiş yapısına sahibiz. Her şeyden önce, atıklarımızın bertaraf edilme usulleri henüz Avrupa'daki standartları yakalayabilmiş değil, uzun gelecekte de bunu çok yönetebileceğimiz düşüncesinde değilim açıkçası yapımızdan dolayı. Dolayısıyla da bizim çöp konteynırlarımızda ciddi düzeyde gıda atığı bulunuyor ve bizim gıda atıklarımız etrafta bulunduğu sürece de o gıdanın mutlaka bir müşterisi olacaktır. Yani, bugün biz “Köpekler çok fazla.” dediğimizde, o köpeklerin hayvanseverin olmadığı ortamda dahi üreyip çoğalabilmesinin nedeni aslında gıdaya erişebilmesidir, kişilerin yaptığı beslemelerin dışında. Bir şekilde çöp karıştırarak beslenmeyi öğreniyorlar çünkü evciltildikleri dönemden bugüne kadar insanla birlikte ve insana yakın yaşamaya alışmış canlılar bunlar. Köpeklerin avlanma yeteneği yoktur. Dolayısıyla da bir şekilde atık yönetimini yapamadığımız sürece, köpeği ortadan kaldırırsak... Hadi, korkunç bir kararla dedik ki biz bütün köpekleri bakım evlerine dolduralım ya da itlaf edelim. Köpeği ortadan kaldırırsak... Bugün Ankara'da yaşayanların iyi bildiği bir gerçektir bu, bizim çöplerimizi tilkiler karıştırmaya başladı çünkü yaban hayatıyla o kadar iç içe girdik ki artık İncek, Ahlatlıbel, Gölbaşı, Çayyolu civarlarında hatta Ankara'nın göbeğinde Harp Okulunun içinde, Kara Harp Okulunun sınırları içinde yaşayan tilki aileleri vardır. Bize, kliniklerimize en fazla gelen yaban hayvanlarından birisidir tilki ve tilkiyi de kaldırdığımızı varsayalım, hani nereye kadar gidecek bu? Çünkü doğanın bir döngüsü var. Bunu da örneğin biyologların da görüşünü alıp “Nasıl bir saha yönetimi yapacağız; hangi türleri, ne şekilde koruyacağız?” diye sorarak bizim o döngüyü çok ciddi bir biçimde değerlendirmemiz gerekiyor çünkü aksi hâlde bozduğumuz dengelerin üstesinden gelemeyeceğiz biz. Bugün köpek istemeyenlerin yarın tilkiyi de istemeyecekler, geyiği de istemeyecekler birçok nedenden dolayı.

Dolayısıyla da bunda denenmiş, bilinen ve işleyeceğini düşündüğümüz yöntem şudur: Bildiğimiz hayvanları kısırlaştırmak koşuluyla mahallelerimizde tutarsak ve mahalle bazında, muhtarlıklar bazında yönetimlerini sağlarsak her mahallenin, her muhitin bir taşıma kapasitesi olduğu için... Çünkü yaşayan kişi sayısı belli, atık gıda miktarı belli, o taşıma kapasitesinin üzerindeki hayvan zaten gelmeyecektir ve oluşan çeteler de insanla temas hâlindeki köpek toplulukları olduğu sürece insana saldırmayacakları için biliniz ki bunun yönetimi sağlanacaktır ama bugün siz bir yerdeki hayvanları şikâyet üzerine topluca aldığınız zaman oraya hiç huyunu suyunu bilmediğiniz başka hayvanlar geliyor, belediye oraya elini sürmediği sürece de ama açıktan ama başka nedenlerden -agresyonun çok çok farklı altyapıları vardır- bu hayvanlar saldırganlaşıyor. Gidip de şeyi savunacak değiliz, evet, hayvanlar insanları parçalıyor ama bunu parçalatmamanın yolu hayvanları ortadan kaldırmak değil, onların bulundukları yerde yönetimini sağlamak.

Çok teşekkür ediyorum sabrınız için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Okan Bey.

Şimdi, yeni gelen arkadaşlarımız için söyleyeyim, bugünkü toplantımızın sabahki bölümünde aramızda 3 değerli hocamız var: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinden Sayın Prof. Dr. Nesrin Çobanoğlu; hoş geldiniz hocam. Sunumunu yapan Sayın Doç. Dr. Oytun Okan Şenel, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinden aramızda. Yine, Sayın Doç. Dr. Halit Kanca, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinden aramızda. Tekrardan hoş geldiniz diyorum.

Evet, Oytun Hocamızın sunuşundan sonra sorusu olan arkadaşımız var mı?

Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Hocam, teşekkür ederiz, sağ olun bilgileriniz için.

Özellikle bu “pet shop”larla alakalı bir görüş bildirdiniz. Doğru, merdiven altı şu anda “pet shop”larda yapılan satışların çok daha fazlasını yapıyor, biliyoruz. Tabii, onlar da özellikle bu Komisyondan değil de yasa yapım sürecinde kendileriyle alakalı kaygılar içerisinde yani bu “pet shop”larda satışlar devam etsin mi etmesin mi, bu konuda çok da tabii, farklı görüşler var tabii tartışılan. Sizin bu konudaki düşüncenizi de bu konuyla alakalı çok çalıştığınız için ben merak ediyorum. Bunu da dillendirirseniz belki sonraki çalışmalarımıza katkı yapar.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Çok teşekkür ederim. Kısa konuştuğumu söyleyemeyeceğim tabii ama kısa geçmek için açıkçası başlık başlık değinmeye çalışmıştım. Bununla ilgili sürecin aslında ben Millî Eğitim Bakanlığı kapsamında eğitimle başlaması gerektiğini düşünüyorum çünkü çocuklarımızı eğiterek biz birçok şeyi çözebiliyoruz aslında yani çocuklarımız hayvanın nerede yaşaması gerektiğini ya da hangi hayvanların kendine yakın olarak hangi koşullarda beslenmesi gerektiğini öğrendiğinde biliniz ki ebeveynlerini de eğitebiliyorlar bu konuda ve gerçekten bir dip dalgası şeklinde biz hayvan haklarıyla ilgili süreci burada çözümlenebiliyoruz. Ama tamam, bizler zamanında eğitilmedik, bugün böyle bir realite var, ne yapabiliriz? Ben hayvan satış yerleri kapatılarak bu sürecin çözüme ulaştırılabileceğini düşünmüyorum. İyi bir sınır kontrolü sağlanarak -hâlâ kaçak girişler çok fazla- denetimler sıklaştırılarak, Bakanlığın belki bu tüm kedi köpeklerin çiplenerek kayıt altına alınması süreci belki birazcık hızlandırılıp güvence altına alınarak her hayvanın kime ait olduğu, sokağa atılan bir hayvanın kim tarafından terk edildiği daha iyi takip edilebilir hâle gelirse evet belki hayvan satış yerlerini farklı bir biçimde değerlendirebiliriz ama şu an bir gerçek şu ki hayvan sahibi olan herkes potansiyel bir hayvan satıcısı. Birçok kişi hayvanları çiftler hâlinde alıyor ve yıl boyunca -konunun uzmanı olan meslektaşım yanımda oturuyor, o anlatabilir ama- üreme sayıları olabildiğince artırılarak yavru elde edilerek, bir de “pet shop”tan ziyade bunları tercih ettiği için insanlar, bu hayvanların da satışı gerçekleştiriliyor. Çok ciddi bir kayıt dışı ekonomi var, çok ciddi bir sağlık kontrolsüzlüğü söz konusu ve kısa vadede “pet shop”ları zapturapt altına alıp gerçekten ciddi anlamda hayvan refahına uygun hâle getirmek yerine tamamen kapatmayı yeğlediğimiz takdirde ben sürecin tamamen kontrolümüzden çıkacağını düşünüyorum.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Var mı arkadaşlar başka sorunuz?

Buyurun.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Bu mesela “pet shop”ların tamamen kaldırılması hâlinde meselenin tamamen çığırından çıkacağına dair hususa ben de katılıyorum çünkü biz hep şununla da karşılaşyoruz: İnternet üstünden “sahiplendirme” adı altında aslında kayıt dışı hayvan satışı yapıldığı gibi bilgiler de sürekli olarak geliyor. Dolayısıyla yani dediğiniz husus çok kıymetli, kayıtlara düşölmesi açısından söz aldım.

BAŞKAN – Tabii ki.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Belki internet üzerindeki bu örtölü satışlara yönelik de...

BAŞKAN – Bir denetim yapılması gerekiyor.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – ...bir şey yapılması, bir denetim mekanizması işletilmesi de gündeme gelebilir diye belirteyim istedim.

BAŞKAN – Sağ olun.

Şimdi, Doçent Doktor Halit Kanca’yı dinliyoruz.

Buyurun.

2.- Ankara Üniversitesi Veteriner Faköltesi Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Halit Kanca’nın, sahipsiz hayvanlarda popölasyon kontrolü ile hayvan haklarının korunması ve kötü muamelenin önlenmesi için tedbirler hakkında sunumu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÖLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben bu “pet shop”la ilgili, son konuyla ilgili bir iki hususa değinmek istiyorum, öyle başlamak istiyorum müsaadenizle. “Pet shop”ların kapatılması elbette bir çözüm değil ancak özellikle “pet shop”larda satılan hayvanların üretiminin kontrol altına alınmasına yoğunlaşmamız gerekir diye düşünüyorum. Özellikle üreticilerin, lisanslı üreticilerin sadece hayvan üretmesi, sadece kontrol altına alınan hayvanların üretilmesi hususu çok önemli ki birçok Avrupa ülkesinde sadece lisanslı üreticiler bu hayvanları üretebilirler, satabilirler. “Pet shop”lar vasıtasıyla da satılabilir bu hayvanlar ancak üretimin, hayvan üretiminin ırklar bazında belli kontroller altında gerçekleştirilmesi hususu çok önemli. Örneğin Almanya’da her ırk için 100’ün üzerinde köpek ırkı için ırk dernekleri, özel izin alan dernekler vardır. Örneğin, işte, Alman çoban köpeğinin üreticisi o dernek altında çalışır, lisanslıdır ve sadece o hayvanı üretebilir, diğer ırklar için de öyle. Bizim ülkemizde biraz farklı ırklardan köpeklerin üretilmesi için ırk derneklerinin oluşmasında ya da işleyişinde bir eksiklik var ya da yetkilendirilmesinde bir eksiklik var. Ben “pet shop” sorununun bu yolla daha etkili çözülebileceğini düşünüyorum.

Oytun Hocam birçok hususa genel olarak değindi. Ben konuşmamda özellikle sahipsiz köpek sorununa değinmek istiyorum. Mevcut 5199 sayılı Yasa gerçekten bazı uygulamalardaki eksiklikler dışarısında çok yeterli, hatta Avrupa’da birçok ülkenin çok daha ilerisinde olan bir yasadır, öyle görmek gerekir ki ilk olarak 1999 yılında Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’ni imzalamamızdan sonra ülke olarak hızlıca 2004 yılında bu yasayı çıkaran ilk ülkelerden birisiyiz Avrupa’da. Asıl problemin uygulamasında, teknik ve idari yetersizliklerde olduğu görüşündeyim. Bu yasaya göre malumunuz -bu yasa ve uygulama yönetmeliğine göre- sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların toplatılması, kısırlaştırılması, aşılması, gerekli tıbbi bakımlarının yapılması, işaretlenmesi, alındığı ortama geri bırakılması ve sahiplendirilenlerin kayıt altına alınması bildiğiniz üzere yerel yönetimlere bırakılmış durumdadır. Ki 2004 yılındaki bu yasadan sonra özellikle son on beş yılda ülkemizde yakala-kısırlaştır-aşıla-bırak yöntemi uygulanagelen yöntemdir sahipsiz sokak hayvanlarının popölasyon kontrolünde.

Son on beş yıla dönüp “Ne kadar yol katettik?” diye baktığımızda, “Bir arpa boyu yol katedemedik.” desek yeridir. Ülkemizde hayvanların nüfusunun ya da popülasyonların sayımı, kontrol altına alınması çok mümkün değil, bu konuda çok fazla veri yok, çok fazla istatistik yok. Ancak Avrupa’da bir hayvan hakları kuruluşunun rakamlarına dün ulaştım ki bizde -Tarım ve Orman Bakanlığı da- bu sayının 1,2 milyon, 1,5 milyon civarında olduğunu tahmin ediyoruz. Avrupa’daki istatistiklere göre bu sayı köpekler için sadece 2 milyon civarında.

On beş yıl önce bundan çok daha az mıydı hayvan sayısı? Hayır, benzerdi. Peki, bu on beş yılda niye çok yol katedemedik? Temel problem bazı yerel yönetimlerin üzerlerine düşen sorumlulukların yerine getirmesi ama önemli bir kısmının bu sorumlulukları yerine getirmemesidir, benim görüşüm bu yönde.

Bir önemli husus da, Oytun Hocam da değindi, tabii, bu sorumluluk var, görev var ancak takibi ve değerlendirilmesi ya da denetlenmesi hususunda bir eksiklik var ve bence sahipsiz sokak hayvanı sorununun temelinde bu yatmakta. Çünkü yakala-kısırlaştır-bırak yöntemini kullanırken popülasyonun bir yıl içerisinde stabil kalması için, o popülasyonun, örneğin sizin ülkenizde 800 bin sahipsiz hayvan varsa bu popülasyonun 800 binde sabit kalması için o popülasyonun yüzde 60 ila 70’ini kısırlaştırmanız gerekir. Maalesef son on beş yılda biz mevcut hayvanlarımızın bazı sene yüzde 5, bazı sene yüzde 10 ama hiçbir sene yüzde 20’yi geçmedi bu kısırlaştırma. Temel eksikliğin bu olduğunu düşünüyorum.

Başka yöntemler hakkında hiç konuşmak istemiyorum çünkü yakala-kısırlaştır-bırak yöntemi tüm dünyada köpek popülasyonlarının kontrolünde genel kabul görmüş, uygulanan bir yöntemdir.

Oytun Hocam da değindi, bu hayvanların yakalanıp kısırlaştırıldıktan sonraki rehabilitasyonun da bunun içerisine dâhil edilmesi lazım, tekrar alındıkları bölgeye bırakılması uygulanan yöntemimiz bu. Bu yöntem bazen sorgulanıyor yani bu hayvanların tekrar aynı yerlere bırakılıp bırakılmaması hususu sorgulanıyor. Bırakılmalı, aynı yere bırakılmalı çünkü Oytun Hocam’ın belirttiği gibi, bir bölgeden, bir nişten köpekleri aldığınızda o bölge kontrol edemediğiniz, takip edemediğiniz başka hayvanlar tarafından hızlıca dolduruluyor, buna “vakum etkisi” diyoruz. Dolayısıyla zaten yakala-kısırlaştır-bırak yönteminin diğer yöntemlere göre en büyük avantajlarından, temel 3-4 avantajından birisi de aynı hayvanların aynı yere konulması, daha az stres yaşamaları kısırlaştırma ve ilaçlamalar sonrasında, artı, o alanın, o nişin, yaşam alanının diğer hayvanlar tarafından doldurulmasının engellenmesidir, o hususta Oytun Hocam’a katılıyorum.

Tabii, problem çok boyutlu, Oytun Hocam eğitime birkaç kez atıfta bulundu, çok boyutlu. Tüm dünyada popülasyon kontrolünde altı temel adım vardır, ben müsaadenizle bu adımları saymak isterim sizlere: Bunlardan birincisi, Türkçeye “sorumlu sahiplilik” olarak çevirebileceğimiz “responsible ownership” durumu. Dolayısıyla hayvan sahiplerinin belli sorumluluk ve yükümlülükler altına girmesi. Yine hayvanların sahiplendirilmesinde kimlerin hayvan sahibi olabileceği, aynı evde kaç hayvan beslenebileceği, kimlerin köpek besleyebileceği, kimlerin besleyemeyeceği gibi hususlar üzerine biraz çalışmamız gerekli diye düşünüyorum. Ben bu hususta hep başımdan geçen bir olayı anlatırım, müsaadenizle sizlerle onu da paylaşmak istiyorum: 2005 yılında doktora tez çalışmam için Avusturya’nın Viyana kentine gittim, yaklaşık on iki ay kalacaktım ilk gidişimde. On iki ay kalacağım için bir köpek sahiplenmek istedim. Bunu, gittiğimde, üniversitedeki sorumlu hocama aktardığımda beni belediyenin bir birimine gönderdi. Belediyeye gittim, benden bir form doldurmamı istediler, o formu değerlendirdiler, bir gün sonra çağırdılar, dediler ki: “Siz şu şu ırk köpeklerden alabilirsiniz. Şu şu üreticilerde var. Şu şu barınakta var şu sayıda köpek, bunlardan alabilirsiniz.” “Başka bir ırk istiyorum, daha büyük bir ırk alamaz mıyım?” dediğimde, “Alamazsınız” dediler. Çünkü kişilerin eğitim durumları, gelir düzeyleri, aile şartları, ailelerinin kaç kişi olduğu, yaşam alanları, evlerinin kaç

metrekare olduğu, bunların hepsi değerlendirilerek hayvan sahibi olup olamayacakları, olabileceklerse de hangi hayvan türlerine, hangi hayvan ırklarına sahip olabilecekleri o tarihte belliydi. Bu, “extreme” bir örnektir ama konuyla ilgili çarpıcı olması adına sizlerle paylaşmak istedim.

Sorumlu sahiplilik içerisinde eğitim elbette çok çok önemli yer tutuyor. İkinci bir husus ise hayvanların zorunlu kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması. Ülkemizde bu konuda son yıllarda önemli çalışmalar var, Oytun Hocam da değindi.

Bir başka husus, hayvanların sağlık durumlarının kontrol altına alınması ve bunların sağlık hizmetlerinin sunulması. O konuda bir eksikliğimiz var. Belediye hizmetlerinde de bir eksikliğimiz var.

Yine, barınakların minimum standartlarının belirlenmesi hususu. Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği’nin ekinde barınakların dezenfeksiyon ilişkin bir ek vardır sadece bu konuyla ilgili. Ancak mevcut barınakların ya da yerel yönetimler tarafından yapılan merkezlerde günlük işlerin yürütülmesine, günlük rutinlerin oturtulmasına dair bazı düzenlemelere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

Bir başka husus, barınak veteriner hekimliği. Amerika’da ve Avrupa’da bir uygulama alanıdır bizim mesleğimiz için. Ülkemizde maalesef bu hususta çok sayıda veteriner hekim meslektaşımızın belediyelerde, barınak veteriner hekimi olarak görev yapmasına rağmen, bu hususta ne veteriner hekimliği eğitimi öğretiminde gerek lisans gerekse lisansüstü düzeyde bir yapılanmamız, bir müfredat yapılanmamız yok. Bu konunun ele alınmasının faydalı olabileceğini düşünüyorum çünkü kendine has uygulamalarıyla farklı bir hekimlik uygulama alanıdır barınak veteriner hekimliği.

Bu konuda bir dernek gibi yapılanmaya da ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Aslında barınak veteriner hekimleri derneği kurulumu açısından üç dört aydır çalışmaları var bizim bazı barınak veteriner hekimleri ve akademisyen hocalarımızın ama böyle bir ihtiyaç da var diye düşünüyorum.

Şu an çalışmalarına devam ettiğiniz veteriner hekimliği eğitiminde çekirdek eğitim programı komisyon çalışmamız var. Zannediyorum Oytun Hocam da bu komisyonun üyesi, birlikte çalışıyoruz. Kısa süre içerisinde, altı ay ila bir yıl içerisinde hazırladığımız çekirdek eğitim programını YÖK’e sunmayı planlıyoruz. Bunun içerisinde yer alabilir bu konuda bazı uygulama önerilerimiz.

Bir başka husus, yine, bizim mesleğimizde veteriner uzmanlık sınavı ya da VUS çalışmaları var Tarım, Orman Bakanlığı ile Dekanlar Konseyi arasında. VUS’un içerisinde yüksek lisansta uzmanlık yapılacak alanlar belirlendi, 26 alan belirlendi. Bu alanların içerisinde barınak veteriner hekimliği dâhil edilebilir, bu konuda bir çalışma yapılabilir diye düşünüyorum.

Son yıllarda Belediye Veteriner Hekimleri Derneği kuruldu. Bu tarz derneklerin çalışmalarına katkı sağlanması sürece katkı sağlayacaktır.

Bir başka önemli husus ise, sahipsiz sokak hayvanlarının bu popülasyonun kaynağı. Oytun Hocam yine değindi, kırsal kesimde yaşayan köpek popülasyonlarının üreme hızı çok düşüktür. Yani insandan uzak, atıklardan uzak, insan kaynaklarına ulaşımdan uzak hayvanların... Oytun Hocamın söylediği gibi, köpek insana bağımlı tek türdür doğada. Dolayısıyla avlanma yetenekleri genel olarak yok kabul edilir. İnsanın olmadığı yerde köpek üremez. Gerçekten insan yoğunluğunun az olduğu bölgelerde köpeklerin sayısı da üreme hızları da düşer. Dolayısıyla bu hayvanların üreme yeteneğini, üreme hızını artıran husus bu hayvanların iyi besleniyor olması, insanlara yakın olmasıdır.

Bir husus da halk sağlığı ve güvenliği açısından oluşturulan tehditler üzerine bazı eğitimlerin yapılması gerekli. Hep köpeklerin insanlara karşı saldırılarından bahsediyoruz son günlerde de gündem oldu biliyorsunuz. Kısırlaştırmanın köpeklerin saldırganlık davranışı üzerine önemli düzeyde koruyucu, azaltıcı etkisi bulunmaktadır. Bazı veriler paylaşmak istiyorum, şöyle: Saldırganlık şikâyetiyle veteriner

hekimlere başvuran köpekleri incelediğimizde bunların yüzde 80'inin kısırlaştırılmamış erkek köpekler olduğunu görüyoruz. Gerçekten kısırlaştırmanın köpeklerdeki agresyonun yüzde 55 ila 60'ına mâni olduğunu, engellediğini görüyoruz.

Bir başka husus da zoonoz hastalıkları, çok sayıda zoonozun olduğunu ve bir halk sağlığı problemi oluşturduğuna Oytun Hocam değindi. Zoonoz hastalıklardan özellikle önemli olan bir tanesi kuduz. Ülkemizde her yıl 200 bin civarında riskli temas yaşanıyor. Bu konuda da örneğin kuduz vakalarına baktığımızda bunların yüzde 50-55'inin köpekler tarafından üretildiğini görüyoruz. İkinci sırada da yine tilkiler geliyor maalesef ülkemizde.

Ben konuşmamı burada sonlandırıp soru-cevap kısmında daha aydınlatıcı bilgi vermeye çalışayım.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Hocam, sağ olun.

Var mı sorusu olan arkadaşlarımız?

Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Halit Hocam, teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Şimdi, hani dediniz ya 5199'da üretim yerleriyle alakalı... Bizim 5199'da üretim yerleri tanımlanıyor aslında. Yani pet shopların hayvanları nereden alacağı, nerede satacağı aslında yazıyor. Orada ilave bir şeye hiç ihtiyaç yok, yeter ki sizin dediğiniz gibi bunun denetimlerini yapabilelim.

Bir ikincisi de barınak, veteriner hekimliği meselesi. Doğru, o da bir uzmanlık dalı olmalı. Bildiğiniz üzere bu Veteriner Uzmanlık Kanunu'nu, Yasası'nı -gene benim sahip olduğum bir yasadır- geçirdik ve bunun yönetmeliğini de yine ben bakanlıktayken hazırladık beraber, hocam da biliyor. YÖK'teki toplantılarının da tamamına biz katıldık. Şimdi bunun son bir aşaması kaldı biliyorsunuz. Bunu tamamladık bitti yani. Ve tıptakiyle aynı olacak. Yani istihdam problemi de yok artık. Uzmanlık büyük bir ihtiyaç. Biliyorsunuz eskiden, 1984'e kadar olan, sonra tabiri caizse darbe Anayasası'nda unutulmuş tıptaki unutulmayan ama veteriner hekimlikte unutulmuş bir sıkıntı. Bunu hallediyoruz. Bunu koyabiliriz. Şu anda o 26'nın içerisinde yok, ben biliyorum. Ama bunu dâhil edebiliriz. Hatırlatmanız önemli. Son günleri bunun da. Önemli bir eksiğimizi de böyle halletmiş olacağız. Bu önerinizi hızlı bir şekilde oraya biz koyarız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Zeynep Hanım, buyurun.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Bu vakum etkisinden bahsettiniz. Hayvanların alındıktan sonra tekrar alındıkları yere bırakılmaları streslerini azaltıyor dediniz ancak oraya bir şekilde bırakılmazlarsa orası başka hayvanlarla doldurulur. Doğru anladım...

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Evet, hızlıca doldurulur.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Nasıl dolduruluyor? Mesela bizim evimizin karşısında bir boş bina var ve sahihsiz köpeklerle doldurulmuş vaziyette ve hemen yanında bir kreş var ve her sabah birkaç çocuk çığılığı duyuyoruz çünkü köpeklerden korkuyorlar. Şimdi, oradaki hayvanlar alındıktan sonra orası dışında bir yere bırakılmalı hissi mahalleli tarafından... Bir örnek olay anlatıyorum, çok sıklıkla bizim sahada karşılaştığımız hususlardan biri. Oraya bırakılmaları hâlinde o tedirginlik devam edecek ve çocuklar sokağa fırlıyorlar korkarak yani onların canına gerçekten mal olabilecek bir durum. Bu tip durumlarda nasıl bir tedbir öngörülmeli bu hâlde?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – O bölgede hayvanların beslenmesine mâni olunmalıdır öncelikle çünkü beslenme alanı olduğu için orayı koruyacaktır hayvanlar. Dolayısıyla alanını koruduğu için agresyon gösterecektir.

O konuda çok yanlış yapılan bir husus, apartmanlarımızın, kapılarımızın önüne mama koyuyoruz. Biz çok yardımcı olduğumuzu düşünüyoruz, o hayvanlara iyilik yaptığımızı düşünüyoruz ama o kadar yanlış bir uygulama ki bu. Çünkü beslendiği alan olduğu için orayı koruyor o hayvan, sonra oraya yaklaşan birine agresyon gösteriyor. Biz iyilik yapmıyoruz, kötülük yapıyoruz. Mahalle arasında besleme noktaları çok uygun bir uygulama değildir maalesef.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Nasıl besleyebiliriz alternatif olarak? Yani mahalle arasında yaşayan bir hayvan besleme noktalarına böyle bir tutum sergiliyorsa, bunun bir şekilde hayatını idame ettirmesi lazım çöp karıştırmanın ötesinde nasıl bir beslenme döngüsü içine girecek?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Bunun için uygun ya da belirlenen alanlarda örneğin, bir mahalle için konuşalım.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Kontrollü bir şekilde.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Oytun Hocam muhtarlara atıfta bulundu.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Ben, evet, o kısmı kaçırdım.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Her mahallede belli beslenme alanları oluşturulabilir, her kapının önünde her bahçede mama vermektense daha etkili bir uygulama olacaktır. Bunun başarılı örnekleri de var, bizim kentimizde de başarılı örnekleri var, mahallelerde bazı beslenme noktalarının oluşması, otomatik yemlenin yapılması gibi başarılı uygulamalar da var.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Kıymetli bir örnek bu.

Bir de bu, mesela, kısırlaştırma babında da erkek köpeklerin –dün dişi köpeklerin kısırlaştırılması hususu konuşulmuştu galiba- öncelikli olarak kısırlaştırılması herhâlde daha kolay sonuç getiriyor bize.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Tarım ve Orman Bakanlığındaki komisyonda da bunu konuştuk. Aslında erkek köpeklerin popülasyon artışına etkisi yüzde 10 seviyesindedir. Dolayısıyla -aynı örneği daha önce de anlatmıştım- 100 dişi, 100 de erkek köpeğiniz olsun. Bu 100 erkek köpektan 95’ini kısırlaştırın, üreme hızında bir farklılık olmaz çünkü dişi köpeğin erkeği kabul dönemi çok uzundur ve kilometrelerce bir erkek bulmak için dişi köpek yol kateder. Dolayısıyla erkekleri kısırlaştırmak sorunun çözümünde çok minör bir paya sahiptir, asıl sorun dişileri kısırlaştırmaktır.

BAŞKAN – Hocam, bir şey söyleyecek misiniz?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Lütfen.

BAŞKAN – Buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Bu alındığı bölgeye bırakılması kavramıyla ilgili yanlış bir ifademizin olmasını istemem. Aslında

burada birazcık bölge tanımlaması yapmamız gerekiyor. Benim mahalle örneğini vermemin nedeni, muhtara iş yüklemekten ziyade aslında “bölge” kavramının biraz mahalle mahalle ya da semt semt düşünülebileceği şekilde.

Sizin örneğinizde çok haklısınız, bu tarzda sorunlar çok yaşanıyor, çok noktasal bir bölge. Yani elbette oradan alınıp aynı muhit içinde farklı bir yere alındıklarında yine o hayvanların bölgesi olacaktır orası. Burada teşvik edilmesi gereken -Halit Hocamın da söylediği gibi- beslenme odaklarıyla ama iyi niyetli, nitelikli beslenme odaklarıyla o beslenme hizmetini nereden alacaklarını birazcık öğretmek onlara. Buna önceki, 2014'teki yasa çalışmalarında aslında çok reaksiyon gösterdi hayvansever dernekler çünkü konu birazcık şuraya gitti o dönemde: Yasadaki “Alındığı yere bırakılır.” ifadesine bazı istisnalar konuldu taslağa “Hastane, okul, park gibi kamunun ortak kullandığı alanlar dışında.” denildi ve bunun da aslında birazcık art niyetle ortaya konulduğu ifade edildi dernekler tarafından çünkü “Her yer zaten kamunun ortak alanıdır, hayvanlar şehir dışına itilmeye çalışılıyor.” denildi. Oysaki şu haklılık vardı: Örneğin, benim fakültem bir veteriner fakültesidir, bebeklerin cami avlusuna bırakılması gibi, muhtaç hayvanlar bizim avlumuza bırakılır çoğunlukla ve bakıp iyileştirdiğimiz hayvanları uzaklaştırmadığımız takdirde ciddi bir popülasyon artışı olur, taşıma kapasitesinin üstüne çıkar. Buradaki niyet aslında, o dönemde de yine beslenme odakları zikredilmişti, iki nedenle itiraz edildi: Birincisi, “Beslenme odağı” adı altında toplama kampları yapılacak.” Hayır, tarif ettiğimiz şey bu değil, sadece hayvanların arzu ettiği zaman iradesiyle gidip beslenebileceği odaklar.

İkinci itiraz da şuydu: “Hayvanlar oradan güven içinde beslendikleri için hayvan sevmeyen kişilerin hayvanlara zarar verme odağı da olacak orası. Zehirli eti oraya koyacaklar.” Dolayısıyla iyi niyetten ve nitelikten kastım aslında birazcık bu. İzlenebilir, gerekirse yine MOBESE'lerle kayıt altına alınabilir. En azından oradan gelecek bir zararın ekarte edilebileceği şekilde oluşturulacak, tanımlanmış beslenme... İstanbul'da ben birkaç noktada bizzat izledim, Ankara'da henüz çok oturmadı örnekleri olmakla birlikte. Hayvanların otomatik besleme odaklarını ya da insanların gidip kendi artık gıdalarını koydukları odakları oluşturduğunuz zaman gerçekten o bölgeyi de bir parçacık işte, böyle kreş gibi, okul gibi risk yaratabilecek noktalardan uzaklaştırdığınızda agresyon gösteren hayvanların da rehabilitasyonunu yaptığınızda inanın, o sorun kalmıyor.

BAŞKAN – Jülide Hanım, buyurun.

JÜLİDE İSKENDER OĞLU (Çanakkale) – Öncelikle çok teşekkür etmek istiyoruz 2 hocamıza da ancak tecrübe paylaşımınızda biz bir yere takıldık. Avusturya'da, sanırım, sormadan hayvan edinmiyor musunuz?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Hayır, belediyeden izin almanız gerekir ve belediyenin gösterdiği üreticiden ya da belediyenin barınağında sahiplendirmek için beklenen bir hayvanı alabilirsiniz ancak.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – “Pet shop” yok mu peki?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Hayır, “pet shop” yok.

BAŞKAN – “Pet shop”lar vardır da hayvan satışı yoktur.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Hayvan satışı yok, lisanslı üreticiden almak zorundasınız.

BAŞKAN – Yoksa yemi, mamayı, diğer ürünleri nereden alacaksınız? Sonuçta yine hayvan ürünleriyle...

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Lisanslı üretici, “pet shop” değil mi?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Hayır, lisanslı köpek üreticilerinin... Zaten orada kırk beş günlükken mikroçiplendirilmesi, kayıtlandırılması yapılır. Dolayısıyla ülkedeki tüm hayvanların, tüm köpeklerin kaydı vardır ve izlenmesi mümkündür.

BAŞKAN – Çiftliklerde mi üretiliyor bunlar, nerede üretiliyor?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Tabii, lisanslı.

BAŞKAN – Şehir dışında mı bu üreticiler genelde?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Üreticilere genellikle şehir içinde üretim izni verilmez, genellikle şehir dışındadır.

BAŞKAN – Anladım.

JÜLİDE İSKENDEROĞLU (Çanakkale) – Peki, hayvanınızı çiftleştirmek istediğinizde...

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Çiftleştiremezsiniz, onu kayıtlandırmak zorundasınız sonra yavrular doğduğunda, kayıtlandırma zorunluluğunuz var. Bu tarz şeyler olduğunda da kayıtlandırmaya gittiğinizde kayıtlandırma ücreti ve ceza ile karşılaşılıyorsunuz.

JÜLİDE İSKENDEROĞLU (Çanakkale) – Çünkü bizim en büyük sorunlarımızdan birinin de o sorumluluğa sahip olmadan hayvan alıp arkasından bakamadım deyip sokağa bırakılması olduğunu düşünüyoruz.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Evet, çok haklısınız. Ben oraya değinecektim ama çok fazla uzatmak istemedim. Maalesef ülkemizdeki sokaktaki hayvanların, sahipsiz hayvanların önemli bir kaynağı sahiplenilip sokağa bırakılan hayvanlar. Bunun tam oranını bilmiyoruz ama genellikle bu göz ardı ediliyor yani hep sokaktaki sahipsiz hayvanla popülasyon kontrolünde hedef kitlemiz burası ama çok ciddi bir kaynak da benim şahsi görüşüm, mevcut popülasyonun yüzde 10’una yakınının sahiplenilip bırakılan hayvanlar olduğunu düşünüyorum. Bu durum İtalya’da çok belirgin. İtalya da ülke olarak hayvan popülasyonu sorunda bize çok benzer, 7 milyon köpek vardır İtalya’da, sahipsiz hayvan popülasyonu 700 bin civarındadır. Çok sayıda birimde, çok sayıda barınakta tutulur bu köpekler genellikle. Barınaktan sahiplendirilme önemlidir. Bu ülkede dışarıdaki sahipsiz hayvanların yüzde 35’inin evlerden atılan köpekler olduğuna dair veriler var. Ülkemizde böyle bir veri yok ama ülkemizde o kadar yüksek olduğunu da düşünmüyorum bu sayının ama yüzde 10-15’ten de aşağıya düşer diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Hasan Hocam, buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sunumunuz için teşekkür ediyorum.

Sizin demin söylediğiniz tahminle ilgili ben size Çeşme’den örnek vereyim. Çeşme’de her yaz sonu köpek popülasyonu artar çünkü tatile geliyordur, o ara tatilde eğlenecek bir hayvan yanında ister, giderken de oraya bırakır ve devam eder. Aslında İzmir örneği çok ilginç, söylediklerinizle bire bir uyuyor. Mesela, her sokağın her yerinde yiyecek bırakma, hayvanların beslenmesine yönelik herkes

kafasına göre işlem yapmakta. Metruk binalar genelde barınma amacıyla yani hayvanların sadece yeme açısından değil, beslenme açısından değil, barınma açısından da tercih ettikleri yerler. Yani onlar da barınmada güvenilir alanları tercih ediyorlar, genelde böyle metruk binaları davranışsal olarak tercih ediyorlar. Ayrıca köpeklerde bir alan belirleme de var yani o hayvanlarda özellikle besine ulaşma açısından. Bu, köpeklerde çok fazla belirgin olmuyor da diğer benzer mesela, kurtlar ve tilkilere baktığınız zaman onların beslenme alanları vardır, hatta alanlar paylaşılmaya girerse kurt sürüleri arasında kavga da var. Benzer durum köpeklerde de yer yer görülüyor yani şehirde bu tam tespit edilemese de.

Onun için, şimdi, hocalarımızın dediği şey şu: Millî Eğitim Bakanlığının, YÖK'ün, belediyelerin iş birliği hâlinde bir şeyler yapması gerekiyor. Mesela, biyoloji dersleri Millî Eğitim Bakanlığında azaltıldı, çevre bilincini veren bir şey de söz konusu değil yani neredeyse biyolojiyi müfredattan kaldırılmaya doğru gidiyor. Aslında temele baktığınız zaman tıbbın, veterinerliğin, ziraatın, diğer bütün alanların temel şeyinde kalan ve çevre alanında da ama biyolojiye böyle bir değer yok. Çevre açısından, sadece hayvanlar açısından değil, çevre bilincinin verilmesi açısından da bir eğitim müfredatında böyle bir şey yok, ki dediğiniz gibi gelişen Yapıya göre de fakültelerde ders konulması söz konusu diyeyim. Mesela bu barınak veterinerliği gibi veya bu deney hayvanlarıyla ilgili alanlarda hiç şey yok yani o konuda yüksek lisans, master, doktora o da şey değil.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Sadece birkaç üniversitede var.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Evet yani çok az. Müfredat bulunan hocanın vereceği derse göre, branşına göre belirlendiği için, üniversitelerde öyle bir sıkıntı da var. Yani bir ders koyalım, açalım yeni bir ders, hangi hocamız? Şu hocamız, şu dersi verebiliyor, onu açalım, çağa ayak uydurması gerekiyor ve en son –baştan beri söylediğimiz şey- denetimin yapılması gerekiyor, hocalarımız da aynısını söylüyor. Ne koyarsanız koyun, ne oluştursanız oluşturun, nasıl oluştursanız oluşturun sorumluluk sahiplerinin işlerini yerine getirip getirmediğini denetlemeniz gerekiyor. Mesela hocalarımız burada söylüyor, şimdi uysal köpeği yakalıyor, o zaten orada duruyor, alıp arabaya koyuyor, gidip kısırlaştırıp geliyor ama daha agresif olana yaklaşmıyor, kaçıyor, onu yakalamak için herhangi bir emek sarf etmiyor çünkü işi değil, ben bunu bugün yakaladım ve aslında saldırgan olanlar, insanlara saldıran köpeklerin yavruları ve onunla beraber ilişkide olan köpekler insanlara saldırma eğilimi kazanıyor. Mesela aslanlar insan öldürmez, insanı av olarak görmez ama bir insan öldüren aslanın yavruları kesinlikle insanlara saldırır çünkü birbirlerinden öğrenerek bu davranışları ediniyorlar. Onun için sıkıntı aslında agresif olanları yakalayıp uysallar da zaten bir sorun yok, onlar vatandaşla beraber. Mesela yine bir örnek vereyim kafenin birinde İzmir'de bir tane Tarçın diye bir köpeğimiz var orada, sokak köpeği ama sürekli kafeteryada kendisine hamburger ısmarlanıyor vesaire. Hatta geliyor sevmediğiniz zaman patisiyle vuruyor, niye kaşımyorsun diye, öyle değişik bir tip. Bunlar da var, bunlarda sorun yok. Önemli olan bu saldırgan olanların kontrol altına alınması ama eğitimi de yapsanız -kurumlar arasındaki iş birliği önemli- bunları da gerçekleştirdiyseniz, en sonunda kanunları da koysanız denetim yapmazsanız hiçbirisi şeye çıkmıyor. Mesela hiçbir ilde –zannetmiyorum, bakmadım şeye de- köpek popülasyonunun ne kadar arttığına dair bir veri tabanı yok belediyelerde. Var mı öyle bir şey?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Ne kadar olduğuna dair de yok.

BAŞKAN – Tahmini bilgiler var.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Artan da yok, ne kadar olduğuna dair de yok, bunları yapmazsanız... Aslında belediyeler bu işi çözer çünkü bizim kültürümüz hayvan sevgisine uzak bir kültür değil, bizim kültürümüzde hayvanların yeri farklı ama belediyeler bunu iş edinmiyor. Geçen toplantıda, dünkü toplantıda işte “Paraları yok.” diyorlar. Parası olmayan belediyeler bakanlığa bu durumu bildirdiğinde bakanlık kendilerine para da, bilgi desteği de, diğer ekipman desteği de verebilir, bunların sayısı çok fazla değil. Büyükşehirlerde asıl problemler var, bu sorun asıl büyükşehirlerde. Büyükşehirlerde de para var ve bu kaleminden veteriner hekim kadrosunda kimlerin var olduğu veya çalışıp çalışmadığı tespit edilebilir. Yani istihdamda da problem var, veteriner hekim çalıştırıyorum diyor ama veteriner hekim orada değil. Onun için hepsinin sonucunda ne yaparsanız yapın, bütün her şeyi koysanız bile denetim yapılmadığı müddetçe bir sonuca ulaşılamayacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Mesele anlaşıldı.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Sayın Başkanım, söz talebim vardı.

BAŞKAN – Var mıydı?

Buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Herkese merhabalar, geç kaldığım için tekrar özür diliyorum başta sayın hocalarım olmak üzere, uçağın azizliğine uğradığım.

Denetim kısmından başlamak istiyorum ben de. 5199’un gerçekten çıktığı zaman, zamanımızın ötesinde bir kanun olduğunu ve bir hayvansever olarak çok sevdiğimi, emeği geçenlere –sizin de sanırım emeğiniz var- çok teşekkür ettiğimi bir kez daha belirtmek istiyorum ama bu alanda çalışan herkesin olduğu gibi bizim de ve hocalarımın da sunumlarında bahsettiği gibi en majör sıkıntımız denetim. Yani biz burada Komisyon olarak aslında 5199’a hiç dokunmadan, o 5199’da on beş yıl önce olmasına rağmen çok iyi analiz edilerek konulan hükümlerin aksine hareket eden yerel yöneticilere, kişilere ve kurumlara denetim uygulayıp bu denetimin sonunda da caydırıcı birtakım cezalar düzenleyebilirsek aslında işin büyük kısmı, teknik kısmı halledilmiş durumda ama hallettiğimiz şeyleri hayata geçiremediğimiz için yıllardır ciddi bir sıkıntı içindeyiz. Geçen toplantıda da bahsetmiştim, hocam da az önce değindi, malumunuz deniz kıyısı yerler genelde CHP belediyelerdir ve oralarda Bodrum’da, Çeşme’de o kadar yoğun bir hayvan popülasyonu ile karşı karşıya kalıyoruz ki –sayın hocam çokta iyi bilir, çokta sık görüş alırız- belediyeler çok zor durumda kalıyor. Bunu “pet shop” işine bağlamak istiyorum çünkü -ilk defa sanıyorum Oytun hocamla zıt fikirde kalacağım bir konuda- “pet shop”lardaki hayvan satışını ben çok suçluyorum hocam, bu ve benzeri konularda çünkü “pet shop”lar bir kere lisanslı üreticilerden almıyorlar o hayvanları. Kendileri lisanslı üreticilerden alsa bile, denetiminizden, Tarım Bakanlığından korksa bile 10 tane köpek alıyor, kendi kendine iç odada yine onu üretmeye başlıyor, yine bir lisansı yok çünkü bu adam bu işe genelde ticaret kafasıyla bakıyor. Elbette ekmek yiyorlar “pet shop” sahipleri de yaşayacak, onların da bir esnaf olarak bizim tarafımızdan korunmaya ihtiyacı var ama bu çok büyük bir pazar. Bir “pet shop” sahibi canlı hayvan satmadan da yemini satarak, bakım malzemelerini satarak... Ki biz bunu Kadıköy’de uygulamıştık yanlış hatırlamıyorsam. Yani Kadıköy Belediyesi sınırlarında “pet shop”ta canlı hayvan satışı yasaklandı. “Pet shop” sahibi esnafımızı da mağdur etmedik ama bir şekilde de canlı hayvanların bu şekilde... Geçen toplantıda da bahsettiğimiz gibi gümrüklerden Migros poşeti içinde ben hatırlıyorum, af buyurun, 20 tane yavruyu bir poşete koymuş 5’i canlı diye dua ede ede götürüp satmaya çalışıyor ve böyle örneklerle de ne yazık ki karşılaşıyoruz. O yüzden “pet shop”tan canlı hayvan satışı hususundaki görüşünü sormak istiyorum ben diğer veteriner hekim hocamın da.

Bir de söyle bir şey düşünüyorum hocam ukalalıksa af buyurun, biz sevgi dersleri başlatmıştık hatırlarsanız ilkokullar bazında, gidiyorduk hukukçular olarak, çocuklara hayvan hakları vesaire anlatıyorduk, onları köpeklerle sosyalleştiriyorduk ve bu şekilde çok güzel aslında geri dönüşler de aldık. “pet shop”lardaki hayvan satışının, çocukların yani geleceğin yetişkinlerinin üzerinde şöyle bir algı da yarattığını da düşünüyorum yani hocamın dediği gibi, karne hediyesi. Yani çocuk okuldan mezun oluyor. Ne istersin? Köpek. Pelüş hayvan gibi alsana köpek diye hazıranda veriyorlar köpeği eline üç ay bıcıklıyor, ay ne güzel, ne tatlı bebek zaten üç ayın sonunda tatili bitiyor ve yazlığında onu bırakıyor ve geri dönüyor. Çocuğun kafasında da onun Allah’ın bize emaneti bir canlı olduğu yönünde bir algı oluşmıyor, bir mal gibi alıp sattığı, bir tüketim nesnesi olarak görüyor ve psikolojisi de ona bir canlı gibi davranmaya bu gördüğü olumsuz örnekler nedeniyle pek uygun olmuyor, o yüzden bu yöndeki görüşünüzü ben sormak isterim bir kez daha.

Teşekkür ederim hocam ayrıca.

BAŞKAN – Üç dakikada hemen özetleyelim de diğer hocamızı da dinleyeceğiz çünkü, zamanımız da kalmadı pek.

Buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. HALİT KANCA – Ben biraz değinmişim aslında. “pet shop”larda hayvan satışına taraftar değilim açıkçası ben ama ciddi yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğinden bahsetmişim yani orada üretim izni, lisanslı üretimi, bunlar takip edildiği takdirde sorunun çözülebileceğini ya da sorunun çözümüne katkıda bulunabileceğini söylemişim. Ama ben kişisel olarak “pet shop”lardan hayvan satışına karşıyım.

BAŞKAN – Oytun Hocam, siz de hemen...

ANKARA ÜİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL – Ben de yüzde 99 değil, yüzde 100 hemfikirim. Ben sadece o küçük detayı şunun için düştüm: Süreç yönetimiyle alakalı. Yani ben “pet shop”ları pat diye bugün kapatırsak sorunun daha büyüyeceğini düşünüyorum. Kimliklendirelim, denetimi artıralım, illegal üretimi engelleyelim, ondan sonra kapatalım. Hani, yanlış anlaşılma olmasın diye net söyleyeyim: Hayvan satışına her şeyiyle karşıyım kesinlikle.

Teşekkür ederim.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Ben öyle olduğunu bildiğim için hocam, tutanaklara girsin diye...

BAŞKAN – Yunus Başkanımız, buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Özur dilerim. Bir cümle söyleyeceğim. Şimdi bizim aslında yasamızda yine “pet shop”ların hayvanı nereden alacağı, menşe bildirmek zorunda olduğu var. Problem sadece uygulamada ve denetimde. Kanunda çok net tarif edilmiş, şu üretim yerinden alacak, o üretim süreçleri de takip edilecek. Şimdi şu anda uygulanan sıkıntı şu: “pet shop” satıyor ama bir müstahsil makbuzu düzenler gibi düzenleyip satıyor. Bunları denetleyebilirsek hallolacak.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Yıldız.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Ben de çok ufacak bir şey diyeceğim, az evvel çünkü benim de sizin söylediğinize bir atfım olmuştu bu merdiven altı satışları –tabiri caizse- engellemek adına. “pet shop”lara ilkesel olarak yani bu belirtilen görüşlerin her birine ben de direkt olarak katılıyorum çünkü

hayvanın her şeyden öte izzetine dokunduğunu düşünüyorum yani hayvanat bahçeleri de aynı şekilde ve o hayvanların mahcubiyetini hissediyorsunuz orada Lama dediğiniz gibi, yani sizin yönteminize süreç yönetimi açısından katılıyorum. Çünkü bir anda bunu kesmek mümkün değil ve başka bir şeyi tetikliyor bu yani daha da ciddi bir mağduriyet oluşturabiliyor hayvanlar açısından. Onu da kayıtlara geçmesi açısından farklı şerh düştüm.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Şimdi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinden Sayın Profesör Doktor Nesrin Çobanoğlu, sizi dinliyoruz; buyurun.

3.- Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Nesrin Çobanoğlu'nun, hayvanların korunması ve hayvan deneyleri hakkında sunumu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. NESRİN ÇOBANOĞLU – Merhaba öncelikle.

Önemli bir konuda şu anda önemli bir işlev görüyoruz diye düşünüyorum. Kendimi de tanıtmak istiyorum Tıp Fakültesi Tıp Etiği Ana Bilim Dalı Başkanıyım. Hekimim, Cerrahpaşa, Ankara Tıp, sonra Gazi Bölüm Başkanıyım. Ayrıca, Kamu yönetimi ve siyaset bilimi alanında da hoca olarak Ankara Mülkiyede doktora dersleri veriyorum ve bu bağlamda da o yönüyle de birçok hem tez yönettim hem de çalışmalarımız oldu; her ikisi birlikte. Onun için bakış açımı genişletiyordur diye düşünüyorum. Galiba iki alanda da en uca kadar giden belki de tekim hem tıp hem kamu yönetimi alanında.

Öncelikle “pet shop”la devam ediyordu, onunla bir iki şey söylemek istiyorum, sonra özellikle ben hayvan deneylerine odaklanacağım çünkü ileri uzmanlık bilgisiyle hayvanların eziyet görmesi ya da güzel amaçlar için uygun biçimde kullanılması söz konusu. “Pet shop”lar bence bu hâliyle olmamalı tabii. Kamu yönetimini birincilikle tamamladığım için yüksek lisanstan sonra Berlin eyaletine –orada biliyorsunuz ayrı yapılar- yerel yönetimleri incelemek üzere davet edilmişim. Biraz önce Sayın Kanca’nın söylediği gibi bir sistemle ancak orada da hayvan edinebiliyorsunuz. Bunun bizim için de önemli ve iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum. Hayvanseverlerin hayvan edinmesi için tek çözümün petler olmaması lazım, bunun dışında hani uygun biçimde devletin denetiminden geçen çiftliklerden üretilmiş... Ve şeye çok katılıyorum, yani küçücük evde kocaman hayvan besliyorlar, bunların da bir denetim altına alınması lazım. Çünkü o hayvanın –biraz önce Zeynep Hanım söyledi- onuru var. Onun yaşamının hani getirdiği bir gönenç var. Bunlar da sadece insan istiyor ve oynasın diye değil.

Gene, Hasan Bey söz etti, İzmir’de özellikle ya da Muğla’da gittiğimde kışın sokakta böyle kaniş, ev hayvanı, işte süs hayvanı -o terimin kendisine de itirazım var, süs hayvanı ne? Bu nasıl bir şey yani? İnsana benzer biçimde genetiği değiştirilen ve sevimli, insana sevimli gözükecek biçimde üretilen hayvanlar var, bunlar ciddi, derinden etik problemler içeriyor diye düşünüyorum ve bunda da başka ülkelerin de ciddi olarak suçları var- ya da benzeri küçük cins süs hayvanı denilen köpekleri n sürüler hâlinde vahşileşmiş -ve bu hayvanların bir bakıma ihtiyacı var, tüyleri uzamış- böyle saldırgan hâle geldiklerini görüyorum.

Erkek köpeklerin belki popülasyonunun artışı açısından kısırlaştırılması çok önemli değil ama testosteron ve öteki saldırganlığı artırıcı faktörler açısından özellikle -ki en büyük problemlerden birisi de bu- insan-hayvan ilişkisinde kentli yaşamı açısından onların kısırlaştırılmasını da çok önemli buluyorum.

Bir de, tabii, ben bir hekimim, zoonozlar her dönem çok önemlidir. O konuda biraz ayrılıyoruz son dönem değil her dönem yani insanlığın üçte 1’ini ortadan kaldıran veba salgınları -1348- bir kedi düşmanlığı sonucunda, kadın ve kedi düşmanı Orta Çağ anlayışı sonucunda fareler tarafından

geliştirilen ve insanlığı neredeyse silecek olan önemli bir salgındır. Zoonozlar çok önemli her zaman, önemi yani hastalığın tipi ve etkisi değişerek gider. Bir de tıp tarihi hocasıyım, bir etik hocasıyım, fakat zoonozlar insanlığın başlangıcından günümüze kadar her zaman çok önemlidir.

Şimdi, ben özellikle, tabii, şeye odaklanmak istiyorum ama bir de hiç söz edilmeyen bir iki konu biraz eksik kaldı gibi, mesela av hayvanları, avcılıkla ilgili şeyler. Bu konuda da bence bizim ciddi bir biçimde denetim sorununuz var. Yasada bu da önemli, ele alınmalı. Çok değerli bazı türlerimize belli dönemlerde izin veriliyor belki ama çok değerli zaten, yetişmesi için emek harcanan şeyler ve o av izni kapsamında gelip vurulabiliyor onlar, hani bu da ayrı bir konu. Avcılık hayvan etiği açısından çok tartışılan durumlardan birisidir, avcılar da doğaya en yakın olduklarını ileri sürerler ve bunun bir spor olduğunu söylerler. Kuşkusuz bunlar da etik açıdan tartışılması gereken şeyler ama zaten bir yasa yapmadan önce şu yaptığımız iş gibi etik açıdan önce tartışmalıyız ki sonra bütün toplum için en uygun, en iyi olanı seçelim diye düşünüyorum. Bu da gene önemli konulardan birisi.

Ayrıca, siz değindiniz, tabii, hayvanat bahçeleri çok önemli. Yani insan doğa sevgisi açısından destekleyenler var, tam tersi hayvanın gönenci açısından da bunun olmaması gerektiğini ve insan doğa sevgisini geliştirmek üzere evcil hayvanların uygun yöntemlerle beslenmesinin daha uygun olduğunu söyleyen biyoeğitimciler var. Biyoloji çok önemli, biyoloji olmadan olmaz. Matematik olmadan olmaz. Bunların hepsi, içinde doğru bilgiyi barındırdığı için doğru eylemi de getirecektir diye düşünüyorum.

Aslında bunların hepsi bir bütün, eğitim ve kuşkusuz devlet açısından da denetim faktörü en önemli şey ama unutmayalım ki buradan çıkacak olan kanun tasarısı bizi ve gelecek kuşakları etkileyecek. Bu nedenle hepimizin ciddi bir sorumluluğumuz var diye düşünüyorum. Her yönüyle ele almak gerekecek.

Ben, şimdi, özellikle diğer iki konuşmacıya da bakınca –Cuma Amerika’dan döndüm ve bana iletildi buradaki konuşmam- benim hayvan deneyleri açısından özellikle konuşmamın uygun olacağını düşündüm ama diğer konularda da oldukça çok sayıda –sanıyorum zaten çağırılma kriterim odur- yayınım var. Mesela hayvanlara yönelik devlet eliyle yapılan en çok iş Osmanlı Dönemi’nde bütün dünya devletler içerisinde. Bir dönem İstanbul’da önemli bir köpek itlafı var. Bu çok eleştirilir, Batılı kaynaklara açın bakın, buna yönelik işte vahşet filan bir sürü şey görürsünüz. Fakat onun ortaya çıkışı, İngiliz Büyükelçiliğinden birini ısırmıştır İstanbul’un sokak köpeklerinden birisi, onların isteğiyle ve bu konuda ciddi baskısıyla bu işlem başlamıştır ve İstanbul halkı onları karalamıştır hatta o köpekleri toplayan kişilere ekmek bile satılmamıştır, böyle bir halk tepkisi olmuştur. Evlerinin dış cephesinde güvercinler için yer yapan, bunların beslenmesi için planın, mimarının içinde buna yer veren bir kültürün çocuklarıyız biz, bunu da unutmayalım lütfen. Bir doktora öğrencimle -gene Siyasaldan- yaptığım bir tezin konusu budur. Somut olmayan kültürel mirasın önemli öğelerinden birisi de mimaride hayvanları barındıracak unsurlarla geliştirilmiş geleneksel yapılarımızdır. Kendimizle gurur duyabileceğimiz bir geçmişimiz var diye düşünüyorum bu konuda. Ama dış basında bizimle, hayvanlarla ilgili şeye baktığınızda hep böyle vahşet haberleri görürsünüz; kökeninde kim var onların, onlara da bakmak lazım. Bunu da uluslararası bir toplantıda sunmuştum.

Şimdi, hayvan deneylerine geçelim. Hayvan deneyleri de tabii önemli çünkü hayvan hakları konusunda özellikle öneme sahip. Bu konuda yapılan şey, hayvanların zulüm görmesinin, ağrı, acı hissetmesinin yasallaştırıldığı bir alandan söz ediyoruz. Zorlu bir konu, ileri uzmanlık bilgisi gerektiren bir konu; onun için çok önemli.

Ayrıca burada 80 milyonu aşkın –bu resmi kayıtlara göre sadece ve bu geçen yılın verisi doğrusunu isterseniz- hayvan deneylerde kullanılıyor. Bu önemli bir rakam diye düşünüyorum ve göz ardı edilmemesi gereken bir konu olduğunu, buraya taşıma nedenlerimden biri olduğunu vurgulamak istiyorum.

Tabii bugün değil sadece MÖ 4'üncü yüzyıldan beri bu tür deneyler yapılmış. Neden? Çünkü işte biyoloji bilgimizi geliştirmek... Yani insan vücudunu da biz inceliyoruz ve teşrih dediğimiz, ince ince disseksiyonla keserek öğreniyoruz böylece, bu ayrı. Ve birçok çalışma geçmişten beri hep yapılmış ama bunlar ahlaki olarak pek de değerlendirilmemiş, bir sorun olarak da görülmemiş yakın zamana kadar. Geçtiğimiz yüzyıl içinde özellikle biyoetik, etikten etik, insanlar arası ilişkilerde iyi davranış kurallarını irdeleyen ahlakın felsefesidir aslında. Ahlak ile etik zaman zaman birbiri yerine kullanılır. Ahlak, bir toplumda o dönem için geçerli iyi davranış kurallarıdır ama aynı toplum içinde ya da farklı toplumlarda farklı ahlak kuralları olabilir ama etik, evrensel olarak "iyi"nin ne olduğunu sorgular, felsefi bir alandır, ahlak felsefesi diyebiliriz. Böylece burada her dönem için "iyi"nin ne olduğunu sorgularız. E, hayvan konusu da her dönem için "iyi"nin ne olduğunu saptamaya çalıştığımız önemli bir konu diye düşünüyorum. Biyoetikle birlikte sadece insan değil canlılığı, yaşamı merkeze koyan bir yaklaşım belirmiş. Bir hekim olarak tabii benim için insan önemli ama insanın yaşayabilmesi için bile bütün bir çevreyi önemseyen bakış olmadığında yaşam formları tükenecektir, insan tükenecektir zaten. Onun için, insan için bile şu anda çevresel biyoetik bizim için bir zorunluluktur yoksa bütün yaşam birlikte yok olacaktır. Bazı yaşam formlarının yok olması bizim varlığımızı sürdürmemizi sağlamayacak, bunu vurgulamak isterim.

"Etik"ten böyle kısaca söz ettikten sonra özellikle bu konuda ben insanın hayvanlara sorumluluk anlamında yaklaşımına biraz değinmek istiyorum. Şöyle ki: Daha önceki yıllarda mesela Aquinalı Thomas'ın çevre konusunda gayet iyi düşünceleri vardır ama hayvanlar ve kadınlar hakkında çok kötü düşünceleri var.

Bir noktayı daha vurgulayayım Komisyonun tek kadın konuğu olarak, şöyle: Hayvan hakları ile kadın hakları konusundaki gelişme hep paralel gitmiş. Yani örselenebilir gruplarda bir haktan söz ediyorsanız bunlar kendi içlerinde bir paralellik de taşıyor, tarih boyunca hep birlikte gitmiş. Mesela Aquinalı Thomas hayvanları çok şey görüyor, insan en yüce varlık ama kadını insandan bile saymıyor "Pis bir irdenden daha aşağılıktır." diyor. Böyle görüşler var yakın zamana kadar, 1800'lü yıllara kadar. Hayvan da hiç değerli görülüyor bunların içerisinde "Sadece insanın refahı için önemlidir." deniliyor. Özellikle, bütün canlı yaşam formları olmadığında bizim de yok olacağımız noktasına değindiğinde bir değer olmaya başlıyor ama unutmayalım ki gelecek kuşaklar için, insanın devamı için de hayvanların ve canlı yaşam formlarının her birinin kendi içinde özsel değer taşıdığını unutmamak lazım. Bunu unuttuğumuz oranda yok oluşa yaklaşıyoruz ve gelecek kuşaklar için bu konuda çok kaygılıyım doğrusu.

Şimdi, özel konumu çok kısaca tanımlayacağım. Hayvanlar üzerinde niye araştırma yapıyoruz? Hani, bunlar hayvanlara acı veren, zarar veren şeyler. Bilimsel bilgi elde etmek için hayvanları kullanıyoruz. Güvenlik amacıyla, bu hem silah güvenlik anlamında hem de bazı kimyasallar, deterjanlar ya da diğer ürünleri değerlendirmek için hayvanları kullanıyoruz. Kozmetik bu konuda çok büyük bir alan. Yani "tıp" diyorsunuz, tıbbın bir mensubuyum, insanın kozmetik sektörü bizim 5 mislimiz falan kullanıyor hayvanları ve pek de denetlenmeden kullanıyorlar. Bir de, anatomi ve cerrahi deneylerinde eğitim öğretim için hayvanları kullanıyoruz.

Bu arada, şunu söylemeliyim: Tıp alanı her zaman dünya üzerinde ve ülkemizde en sıkı denetimlerin yerleştiği alandır. Yani bizde bir hayvan deneyi yapılıyorsa öteki alanlara göre bizi de çok ıçığına cıçığına kadar yani her yönüyle denetlerler. Örneğin, robofizyolojiyle ilgilenen bir araştırmacı hekim arkadaş var, hayvanla yani organizmayla mekatronik dediğimiz o elektroniği ve robotik şeyleri birleştirerek, hayvanların eksilen organlarını tamamlayarak falan "Araştırma yapmak için göbeğim

çatlıyor Hocam siz etikçiler yüzünden.” diye yakınmıştı. Yani biz çok ıcığıyla cıcığıyla inceleriz hakikaten ama bunun dışında adı araştırma olan bir sürü alan var. İşte, deterjanların sürülmesi, en çok da kozmetik alanında.

Hayvan deneylerinin ben çok şeyine girmek istemiyorum ama tarihte iz bırakmış olan her felsefecinin ve biyolojinin ciddi babasının, tıbbın babasının tabii bu konuda deneyler yapmış olduğunu biliyoruz. Çünkü bilgi birikimimizi böyle aktardık, onun için de belki bu konuda, hayvan deneyleri konusunda hep bir hoşgörü vardır. Ama burada kuşkusuz “Onların da varlık sebebi insanlara hizmettir.” düşüncesi ön planda. Burada onların haklarını da çok göz ardı etmeden yaklaşmayı öğrenmemiz lazım. Şu ana kadar ve hemen hemen bütün dinlerde... Bunlar içerisinde en ileri de, en iyi yaklaşan -bu konuda da yazılmış makalelerim de var- İslam dini çıkıyor ama bütün dinlerin ve insanların 1800’lü yıllara gelinceye kadar hep gördüğü en üstte insan, sonra hayvan, ondan sonra da bitkiler. Bunun artık biraz daha homojen bir biçimde, hepimizin birbirimizin haklarına saygılı olduğumuz bir ortamda insanın da var olabileceği gerçeğinden hareketle etik bakış açımızı değiştirmemiz gerektiğini söylüyorum.

Orta Çağ’dan bahsederken bundan söz etmişim “Düşük önemdeki varlıkların yüksek önemdeki varlıklar için yaratıldıklarını.” söyleniyor. Aristoteles’le başlıyor bu, Aquinalı Thomas bunu değerlendiriyor, kadınlar da düşük önemdekilerinden birisi.

Aydınlanma Dönemi’nde özellikle hep bakarak çözüm üretiyorlar ya, Rönesans’ın, Aydınlanma’nın getirdiği en temel fark nedir? Daha önce atların dişleri üzerine konuşulur ve saatler süren felsefi tartışmalar yapılırken adam inmiş, açmış ağzını ve atın dişlerini saymış “Atın dişi bu kadardır.” demiş. Aradaki en temel fark bu Aydınlanma’yla ve bu dönemin düşünürlerine “mekanist” deniliyor onun için. Bu mekanistler hayvanlar üzerinde deneyler yapılabilir.” demişler, bolca kullanmışlar bunu ve sadece makine gibi görmüşler.

Descartes insanlık tarihinin önemli düşünürlerinden birisidir, insan hakları konusunda en önemli kilometre taşlarından birisidir. Hayvanların acı çığlıklarının saatin tik taklarından farkı olmadığını söyler. Böyle bir düşünce akışımız var. Yani havyanı hiç değerli bulmuyor, diyor ki: “Bir hayvana bir bıçak batırdığınızda ya da bir yerini kestiğinizde çığlık atıyorsa o ağrı ya da acıdan dolayı değildir, mekanik bir tepkidir.” Ama tabii buna karşı düşünenler de var.

Kant da önemli kilometre taşlarındandır düşünce dünyasının, diyor ki: “Hayvanlar kendi sorumluluğunu alamadığı için onlara karşı ahlaki bir ehliyetimiz, ahlaki sorumluluğumuz yoktur.” Tabii bunlar günümüzde kabul edilemez düşünceler özellikle.

Ama burada bir şey daha var, Voltaire’in bir sözü var -buraya koymuştum- bunu okumak istiyorum izninizle, sonra toparlayıp bir beş dakika içinde bitiririm: “Bazı barbarlar sadakat ve dostlukta insanı kat kat aşan köpekleri alıyor, bir masaya çiviliyor ve ‘Mezenter toplardamarını göstereceğiz.’ diye canlı canlı kesiyor. Hayvanın içinde kendi his organlarının tamamen aynısını buluyorsun, söyle bana ey mekanist: Doğa bütün bu his mekanizmasını hayvanın içine hissetmesin diye mi yerleştirmiş?” Çok mantıklı ve o dönem Voltaire tabii ünlü bir edebiyat ve düşün insanı ama o dönemin mekanistlerini birçok konuda destekliyor ama bu konuda edebî duyarlılığıyla da karşı çıkıyor. Kuşkusuz bugün bu Komisyonun bütün üyeleri olarak hak veriyoruz diye düşünüyorum.

Ayrıca, bu alanın kilometre taşlarından birisi olan Jeremy Bentham diyor ki: “Bir hayvanın ağrı ya da acı çekmesi onun ahlaki ehliyete sahip olması için yeterlidir. Acı çeken bir varlığa biz acı çektiyorsak bizim yapımız sorgulanır.” Tabii burada her zaman sorumluluk insanda ama insanın ahlaki olarak bu acı ve ağrı çekebilen canlılara karşı sorumluluğu olduğunu, ahlaki bir sorumluluğu olduğunu -etikten de vazgeçtik- vurguluyor. Stuart Mill, Jeremy Bentham, Peter Singer bu alanın öncü insanları.

Bir de, tabii, Darwin'e göre "Evrım Kuramı"yla sevgi, sezgi, bellek, dikkat, merak ve akıl yürütme gibi birçok duygu yeteneği hayvanlarda da vardır. İnsanlar ile hayvanlar varlıkların kökeni olarak benzer türden türemişlerdir biyolojik olarak." diyor. Bütün bu gelişmelerle insanların hayvanlardan üstün olduğu fikri sarsılıyor ya da ahlaki olarak alanımızı genişletiyoruz. Aslında, baktığımızda, buna yönelik dinlerde de kötü davranma, zulmetme bulunmuyor, gözlenmiyor ama insanı en üstte tutmak ve bütün öteki canlıları bizim kölemiz, bizi onların efendisi gibi görmek sorumsuz kılar gibi bir anlayış içerisinde bu eziyeti yapabiliyoruz belki oysa günümüzde artık kabul ediyoruz ki yanlış anlamaları da düzelterek biz bütün canlılara karşı ahlaki sorumluluk taşıyoruz.

Burada, 19-20'nci yüzyılda özellikle hayvanlara kötü muamelenin giderek kötü sayılması ve hayvan deneylerinin 19'uncu, 20'nci yüzyılda sorgulandığını görüyoruz. Mesela, bu konuda diri kesime karşı tepkiler var. 1875'te İngiltere'de Victoria Street Society özellikle "Deneyler yalnızca yararlı bilim için ve anestezi altında uygulanabilir." diyor. Geldiğimiz son noktada da ben bunu vurgulayacağım "yararlı bilim" dediğimiz şey -o da tırnak içinde- ne? Ama bu önemli diye düşünüyorum.

Hızla geçerseniz eğer, 3R prensipleri, bu çok önemli. Ben arkadaşlarım söz eder diye düşünmüştüm. Özellikle deney yapılacaksa ya da başka konularda 3R kuralına göre -1959'da Russell ve arkadaşları tarafından geliştirilen kural- öncelikle buna uygun her deney planlanmalı: "Reduction": Azaltma. Yani en uygun sayıda kullanma, gerekenden bir tane az olursa, 3 tavşan yerine 2 tavşanda yapıp da sonuç elde edemeyecersen yapma. Yani muhakkak 3 tavşan. Hani 5 tavşanda da yapma ama, uygun sayı. Bu bilimsel bir şeydir, onun için de önemlidir.

Gönenç ilkesi: Bu da hayvanların yaşadıkları ortamın en az acı çekmelerine göre düzenlenmesi. Hayvan onuru, hayvan refahı dediğimiz kavram; bu çok önemli bir kavram. Bunun korunarak deneylerin yapılması.

Bir de, yerine başka alternatif metotların konulması, yerine başka şeylerin ikame edilmesi, "replacement" diyebiliriz buna da. 3R onun için. Bunlar çok önemli. Bu 3R olmadan bunu beşe çıkardılar filan ama hiç önemli değil. Önemli olan bu 3'ü bildiğimizde zaten 5'i filan da kapsıyor diye düşünüyorum.

Bir de tabii yasal düzenlemeler yapılırken hep her zaman dünyada ve ülkemizde bu konuda emek veren düşünürlerin de yaptıkları dikkate alınmış. Dünyada bu konuda en önemlilerden birisi Albert Schweitzer, meslektaşım, Alman bir hekim; Afrika'ya giderek insanlık yararına çalışmış. Yaşama saygı düşüncesinin kurucularındandır, önemli. Ryder'in "Bilimin Kurbanları" kitabı bu konuda önemlidir. Peter Singer'in "Hayvan Özgürleşmesi" kitabı. Ayrıca, Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi en önemli adımlardan birisidir insanlık için. Tom Regan'ın "Hayvan Hakları Lehine Savunma." Bu konuda bunları bilmeden aslında felsefi olarak konuyu kavrayıp özellikle hayvanların hakları konusunda doğru şeyleri yapmakta eksiklik olur diye düşünüyorum.

Türkiye'de hayvan deneyleri çok önemli. Biz bir zamanlar sağlıktaki kendi aşısını kendi yapan, kendi kendine yeten ülkelerden birisiydik, şu anda küreselleşmenin getirdiği etkilere belki ürettiğimiz hiçbir aşı yok. Hayvan deneyleri, hayvan çalışmaları son derece önemli ve o ülkenin bağımsızlığı için de gereklidir ama bunun uygun, etik biçimde, belli bir amaçla yapılması ve ahlaki açıdan kabul edilebilir durumda yapılması önemlidir.

Ekrem Kadri Unat'ın öğrencisiyim. Birçok aşıyı geliştiren, yapan, Türkiye'nin temelinde çok emeği olan bilim insanlarından birisidir. Bizzat kendisi birçok buluşları olan önemli bir mikrobiyologdu. Fareler üzerinde... Tabii o dönem standart laboratuvarlar filan yok, Yenikapı'dan topladığı hayvanlar

üzerinde geliştirdiği, onun adıyla anılan çünkü dışarıdan ithal edilen buyyon çok pahalı, kendisi geliştiriyor, onun adıyla bilinen buyyonlar vardır. Bunlar önemli. Bir salgın hastalık olduğunda mikrobiyoloji çalışmazsa hepimiz bunun acısını çekeriz.

Günümüzde özellikle 2004 yılında çıkarılan yasa bu hayvan deneyleriyle ilgili yönler de belirlediği için önemlidir. Bununla hayvan deneyleri yerel etik kurulları kurulmuştur özellikle. Bunlar o bünyede deneyi yapacak olan kurumun kendi bünyesinde oluşturduğu kurumlardır özellikle. Bu, bu konularda önemli bir işlev görür.

Türkiye’de mevzuat nasıl gelişmiş? Önce 1912 Himaye-i Hayvanat Cemiyeti, 1955’te Hayvanları Koruma Derneği -deney hayvanları konusunda ilk çalışan, dünyayla eş değer bakın, çok gerisinde değiliz- 1988 Hayvanların Yaşam Haklarını Koruma Derneği, 2008 Hayvan Hakları Federasyonu. Bunlar çok önemlidir. Hani bunların içinde hem sivil unsurlar var hem biliyorsunuz gördüğünüz gibi devlete ait unsurlar birlikte gitmiştir her zaman ve 2004 tarihindeki 5199 sayılı Yasa çok önemlidir.

Burada özellikle hayvan deneyleri etik kurullarının çalışma usul ve esasları da buna bağlı yönetmelikle yürütülür. Biliyorsunuz yasa yapılır, yönetmeliklerle de bunun yürütülmesi sağlanır çünkü yönetmeliği değiştirmek kolaydır ama yasa oluştu mu bütün toplumu yönlendirecek etkiler taşır. Burada mevzuat özellikle hayvanların daha rahat yaşamaları, acı, ızdırıp ve eziyet çekmelerinin mümkün olduğunca engellenmesi amaçlanır. Hayvan deneylerinde sonuçta bu süreçte en az acı vermek hedeflenmelidir. Şeyi hatırlıyorum, bunların ilklerinin kuruluşunda, tabii emeğim var. Mesela bir deney gelmişti, yanıkla ilgili. İnsanlarda çalışılacak bir şeyi -hayvan deneyleri- standart yanıklar oluşturulmalı. Bakmıştım dosyaya ve direkt şey yaptım. Çok uygun gözüküyor, hani niye ret? Anestezi yok, yani hiçbir yerinde, en azından bir hap ver, sonra da basit bir metamizol, işte parasetamol türevi vermesi lazım. Bunlar yavaş yavaş yerleşti diye düşünüyorum. Şu an bunlar olmadan etik kurula gelemiyor zaten. Bir deney yapacaksın o hayvana ağrı kesicini de vereceksin özellikle.

Mevzuatta Russel’in biraz önce söz ettiğim o “3R” kuralı yerleştirilmiş durumdadır, vardır şu anda ana hatlarıyla özellikle. Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu (HADMEK) ve bir de “HADYEK” var yani yerel etik kurullar aracılığıyla sürdürülüyor ama denetim işleri özellikle bu merkezî etik kurulda. Burada da Orman ve Su İşleri Bakanlığından 5 bürokrat, Tarım ve Köy İşlerinden en az iki yıl deneyimli 5 personel, veteriner ve tıp fakültelerinden de 5 öğretim üyesi; bunlar da en az iki yıl deneyimli olmak zorunda. Türk Tabipleri Birliği ve Türk Veteriner Hekimliğinden de 1’er üyeyle özellikle görev almakta.

Burada eleştirilerim şu: Etik konusunda yeterli donanım aranmamakta. Oysa burada iyi ile kötüyü birbirinden ayırmak çok önemli uzmanlık bilgisi yanı sıra. Üst düzey bürokrat ağırlıklı burası. Oysa hani biraz daha konuyla ilgili kişiler özellikle olsa iyi olur. Hayvan deneyleri deneyimi önemli burada, biyoloji bilgisi önemli. Hayvan hakları savunucularından da temsilci bulunması iyi olur diye düşünüyorum. Şu anda bulunmuyor. En azından bir temsilci.

Bunları geçmek istiyorum biraz daha teknik konular. Hayvan deneylerine ciddi biçimde toplumda karşı çıkan gruplar, sivil inisiyatifler var. Bunların haklı oldukları yönler var, haksız oldukları belki... Haksız demeyeyim, hani biraz daha farklı bakmaları gereken yerler var diye düşünüyorum özellikle. Burada Bentham’ın da söylediği gibi, bir bebeğe tokat atar mısınız, erişkin bir insan bir bebeğe tokat atar mı? Bebek kendini savunabilir mi ya da bu konuda bir düşünce belirtebilir mi? Hayır. Bir atı ya da bir hayvanı tokatladığında da aynı ahlaki sorumluluk aslında vardır düşüncesi yönlendiriyor tabii bu tür şeyleri.

Özellikle hayvan deneyleri yapılacaksa ki bu bilimsel açıdan, tıp için söylüyorum, bir zorunluluktur belki, o da tartışmalı ama burada yapılacaksa saygı, uygunluk, zorunlu gereklilik ve şeffaflık ilkeleriyle yapmalıyız. Etik ilkeler işlerimizde bizi yönlendiren şeylerdir. Kamu yönetiminde şeffaflık nesnellik,

bizde mesela aydınlatılmış olan yararlılık ilkesi, adalet ve eşitlik, “primo non nuocere” öncelikle zarar vermeme bizde geçerlidir. Burada da saygı –yaşama saygıdan söz ediyorum burada- uygunluk, zorunlu gereklilik ve yapılan işlerin şeffaf, denetlenebilir olması olmazsa olmaz gerekliliklerdir diyerek geçiyorum bunları.

Hayvan deneylerine karşı biz zorunlu muyuz tıpta? Bir tıpçuyım, yıllardır, otuz yıllık hekimim. Birçok klinik olarak da farklı şeyde çalışmış oldum. Burada farklı şeyler var. Doku ve organ kültürleri. Eksikleri var, üstünlükleri var bunların her birinin. Onun için özellikle kombine tartışılması baştan önemlidir diye düşünüyorum bunların.

Embriyonlu yumurtanın kullanılması, tek hücrelilerin kullanılması yine, bilgisayar ve veri bankalarının kullanılması. Burada yapay zekâ, algoritmik, terapötik onkoloji alanında çalışan dünyaca ünlü bir bilim insanının annesiyim ayrıca. Tamamen bilgisayar yapay zekâ yöntemiyle -artırılmış zekâ demek uygun buna- ilaç protein etkileşimlerini bulan birinin ve bunun patenti de kendine ait, annesi olarak söylüyorum, bilgisayarlar bu konuda birçok şeyi bir önceki aşamaya geçirebilir. Yani hayvan deneyleri aşamasını ve insan deneylerini çok daha uygun kısa sürede yapmamızı sağlayabilir.

Gönüllü insan kullanımı ve epidemiyolojik çalışmalar çok önemli. Niye? Çünkü bazı hayvanlarda kullanılan ilaçlar, mesela Türkçesi rahim kanserine karşı geliştirilen hayvanlarda silip süpüren bir maddeyi hatırlıyorum yedi sene önce, insanlarda hiç çalışmadı, hatta toksik etkili oldu. Yani hayvanlarda çok işe yarayan bazı şey insanda hiçbir etki gösteremeyebiliyor ya da tersi. Onun için özellikle hayvan hakları savunucuları bu nedenle hani doğrudan insanlar üzerinde kontrollü, çok sıkı denetleriz zaten onları. Faz 1, 2, 3, 4 şeklinde denenmesini söylüyorlar. Eğitimde yapay modellerin ve filmlerin kullanılması gene önemli.

Sonuç olarak, Türkiye’de hayvan deneyleri mevzuatına şu andaki duruma baktığımda birtakım olumlu düzenlemeler var ama bunun yanı sıra özellikle biyoetik ilkelerin uygulanmasında -biraz önce saydığım o dört temel unsur- her aşamada çok önemli, burada ciddi eksiklikler var, geliştirilmesi lazım.

Bir de mevzuatın gereksiz ve keyfi deneyleri engelleyecek şekilde geliştirilmesi gerekli. Oytun Bey biraz önce değindi, hani sadece sayı. Mesela hayvan deneyi çok önemsenir çünkü pozitif alanlardan birisidir ya böylece şey yaparlar özellikle “Muhakkak hayvan deneyi yapmalıyım.” Yok böyle bir şey. Hani kaliteli ve düzgün bir deney yap ve optimum sayıyla yap. Ben üyesi olduğum her etik kurulda muhakkak onun istatistiksel anlamlılık derecesi bana bildirilmeli ki ona göre sayıyı onaylayayım. İşte “Ne kadar çok faredede, ne kadar çok ratta çok sayıda seriler kullanırsan o kadar değerli.” Yok böyle bir şey. Uygun sayıda, optimum hayvan seçimiyle. Optimum hayvan seçimi derken de kompleksten daha basite doğru giden şeyi söylemeye çalışıyorum. Tavşanda sonuç alacağın şeyi domuzda yapma ya da faredede sonuç alacağın şeyi ratta yapma. Hani mümkün olduğunca hep biraz daha kompleksitesi en düşük olanda özellikle denemek lazım. Alternatif yöntemler üzerinde çalışan kurumlar, Avrupa bu konuda oldukça ileri, Amerika bu konuda çok kaygı gütmüyor, inanılmaz rahatça hayvan deneyi yaptırıyorlar orada, o ayrı bir konu, Avrupa ama çok sıkı. Alternatif yöntemlerin varlığı durumunda hayvan deneyleri özellikle hani gereksizse engellenmeli, bu çok önemli. Onun için de bu kurullarda bulunan insanların bilimsel bilgisi ve etik birikimleri son derece önemli. Ben hekimim, tabii, yanıyımdır belki burada ama diyorum ki tıbbi deneyler dışında hayvanlar üzerinde gerçekleştirilen deneyler en kısa sürede terk edilmelidir. Yani atıcılıkta deneyim kazanmak için ya da kozmetik sektöründe, deterjan üretiminde, Volkswagen firması, biliyorsunuz, geçtiğimiz yıllar içinde bütün şeylerini geri çekmek zorunda kaldı bir hata daha doğrusu bir yanıltma yapmışlardı, egzozdan çıkar emisyon gazını yanlış biçimde hani bazı çarpıtmalarla ifade etmişlerdi, olduğundan düşük göstermişlerdi. Sonra bunu temizlemek için maymunlar üzerinde araştırma yapmışlar. Maymunlara direkt o egzozdan çıkan ne

kadar siyah görüyorsanız o kadar kötüdür ve insan için direkt kanserojendir bu. Bunu maymunlara, insana en yakın olan türlerden, kompleks türlerden birisi, koklatarak deneyler yapmışlar mesela hani haklı çıkmak için, zararsız demek için. Bunların, bu tür deneylerin insanlıkla ne kadar bağdaştığı, sonra Volkswagen'in şeyini biliyorsunuz, neyse isim vermemek lazım belki ama bütün basında, kamuoyunda yer alan bir şeydir, hani kanla örttüler. Bunlar üzerinde incelikle durulması, denetlenmesi gereken konular. Gereksiz yere isim verilmemeli ama öte yandan aşilar, çok tehlikeli, bütün yaşam türleri için çok tehlikeli olabilecek salgın hastalıklar için de muhakkak bazı konularda tıbbi deneysel araştırmalar ama denetim, bilgi, etik yükümlülükle birlikte sürdürülmelidir. Hayvanların da insanlar gibi yaşama hakkına sahip olduğu unutulmamalıdır diyerek bitiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz Hocam, sağ olun.

Katkı sunmak veya soru sormak isteyen arkadaşımız var mı?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, Batı'daki problem son zamanlara kadar yetiştirdikleri kültüre ve sosyal yapıya göre düşünürler ve ona göre sosyolojik tanımlamalar ortaya koyarlar, Kant'ta da dediğiniz gibi kadınlarla sadece hayvanlar değil, çevre... Çevreyle ilgili bir ifadesinde "Ancak kadınlar kadar değeri vardır." diyor. 1970'lere kadar zaten dünyada çevreyle ilgili bir durum söz konusu değil. Bu sanayi devriminden sonra ilginçtir, bir İtalya'da Roma Spor Kulübünün bir araştırmasından sonra çevre faaliyetleri veya onunla ilgili bilim alanı oluşmaya başlıyor. Çevre sosyolojisi de çok sonra oluşuyor. Ama İslam'da durum farklı. "Tartıda ölçüyü kaçırmayın." dediği ayette sadece tartma işlemini vermiyor çünkü ekolojik kurallar dediğimiz kurallar İslami açıdan Allah'ın koyduğu kurallardır ve aşırıya kaçılmaması gerektiğini de söylüyor, hayvanlarla ilgili davranış esaslarını da aslında belirliyor ve söylediğiniz gibi Osmanlı'da ve İslam kültüründe de özellikle Türk kültüründe de hayvanlara ve bitkilere karşı saygı farklıdır. Daha önce de söyledim, ilk millî park Yellowstone Millî Parkı olarak geçer de tarihte kurulan ilk millî park veya korunan alan niteliğindeki alan Medine'de Peygamber Efendimiz'in korumaya aldığı hürmalıktır. O da devlet başkanı olarak düşündüğünüz zaman ilk resmî olarak devletin oluşturduğu millî park olarak kabul edilir. Türklere baktığınız zaman Türklerde bir sürü kutsal bitkiler ve hayvanlar, ağaçlar falan vardır özellikle kayın ağacı, işte Osmanlı'ya döndüğünüzde çınar var, ya, bunları kültürümüzde çok görebilirsiniz. Hatta, Ergenekon Destanı'nda kurt yol göstericidir. Hayvanlara karşı dediğiniz gibi... Mimaride de çeşme yaparken de bütün şeyde orada bölgede yaşayan hayvanlar da düşünülür. Batı'da durum farklı. Batı'da büyük felsefeci ve sosyal kuramcılara baktığınız zaman onlarda da çevre yok, ortada değil yani hayvanlar da önemli değil. Bunların hepsini değerlendirdiğiniz zaman aslında var olan ve bozulmakta olan kültürün geri getirilmesine uğraşıyoruz biz yani Türkiye Cumhuriyeti'nde yaptığımız iş bu. Kültürümüzde var olan şeyleri tekrar geri getirmeye uğraşıyoruz. Onun için, hocamın da söylediği gibi çok değerli bilgiler verdi. Bütün hepimizin ortak noktası şu, en son varılan yer şu: Denetim yapılmazsa ne koyarsanız koyun hiçbir şey olmaz.

Ayrıca, yine hayvan deneyleri konusunda şimdi, gözden kaçırdığımız bir nokta var, Türkiye'de biyokaçakçılıkla ilgili kanun yok. Siz "pet shop"ları ne kadar düzenlerseniz düzenleyin, boş bıraktığınız yerde devletin kanunlarının olmadığı yerde –hukukçular iyi bilir- mafya gelişir. Din eğitiminde boş bırakırsanız din mafyası, çevre eğitiminde boş bırakırsanız çevre mafyası... Şimdi, Amerika'da bir hayvan hakları koruma derneği var, öyle bir kuruluş var, ülkeye verdiği zarar 200 milyar doların üzerinde bir zarar. Şimdi, çevre örgütlerinin ekolojik teröre kayması da var. Hayvanseverlerin hayvansever terör olayları oluşturması da var, bu da ileriki dönemde gündeme gelecek. Zaten bu ülkede yer yer yaşanıyor aslında farkında olmadan şahit oluyoruz ama böyle bir tehlike de var. Onun için burada yapılacak işlerin bütün hepsinin dikkatli olarak hareket edilmesi gerekiyor. Mesela hocamın söylediği aşı konusu,

şimdi, biyolojik savaşa giden bir dünya varken eğer siz bunları geliştiremiyorsanız savunmasız kalıyorsunuz ne kadar füzeniz olursa olsun, ne kadar silahınız olursa olsun. Ve biyokaçakçılık da bundan önemli, sizin genetik şifrelerinizi çözüyor yani ülkedeki yaşayan canlıların genetik şifrelerini çözüyor, yarın öbür gün uygulamada bunları kullanabilir. Bizim devlet olarak her tür olacak her şeye karşı, simülasyona karşı hazırlıklı olmamız lazım. O konuda müthiş derecede Türkiye’de zafiyet var yani en küçük bir salgın hastalıkta dışa bağımlısınız, isterseniz dışta yollamazlarsa ki insan haklarından en fazla bahsedenler konu Türk milleti olduğu zaman çok da fazla insancıl olmuyorlar, yani bunun altyapısını hazırlamamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Var mı arkadaşlar başka?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. NESRİN ÇOBANOĞLU
– Başkanım, bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. NESRİN ÇOBANOĞLU
– Biyokorsanlık çok önemli hani burada değinmedik ona. Biyokorsanlık 1996’da bu konuda yayınlanmış bir makalem var ve ciddi bir biçimde uluslararası diyeceğim, büyük tekellerin bu konuda biyolojik yapımız ve bunun kodu çok önemli. Bu konuda çok da denetim yapmıyoruz. Hani gümrüklerde sanki bir şeyler var gibi ama işte gördüğünüz gibi Migros poşetinin içinde 20 tane hayvan göturdüler dediniz, bitkiler korkunç bir biçimde gidiyor. Bunun adı biyokorsanlık aslında ve uluslararası etik açıdan kabul edilemez bir şey. Şu an ülkemiz talan ediliyor bence bu konuda. Bu da önemli bir konu, dikkat çekmek istedim.

Teşekkür ederim.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM
YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL
– Sayın Başkan...

BAŞKAN – Oytun Hocam, buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ VETERİNER FAKÜLTESİ HAYVAN HASTANESİ BAŞHEKİM
YARDIMCISI, CERRAHİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OYTUN OKAN ŞENEL
– Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de konuşmam sırasında atladığım ama şimdi tekrar gündeme geldiği için aklıma gelen bir şeyi kayıt düşmek istiyorum, zoonozlarla alakalı olarak... Konuşmamda söz etmiştim “Zoonozlar; evet, hayvandan insana bulaşan hastalıklar tehlikelidir, bunun yolu da çözümü de hayvanları yok etmek değildir.” demiştim ama günümüzdeki eksikliğe kısacık değinmek istiyorum. Bizdeki sorun “İnsan ya da hayvanın ayrı ayrı sağlıkları söz konusu değildir, sağlık kavramı bütünsel değerlendirilmelidir.”i esas alan dünyadaki tek tıp, tek sağlık konseptinin bizde henüz oturtulmamış oluşu. Sağlık Bakanlığı ve Tarım Bakanlığının birbirinden kopuk işleyen yapısının bütünleştirilip, hiçbir şey değilse örneğin Halk Sağlığı teşkilatı içinde “veteriner halk sağlığı” kavramının da net olarak oturtulup bunun bütünsel ele alınması gerekiyor. Tamam, belki tek başına hayvan haklarıyla ilgili bir konu değilmiş gibi görünüyör ama hayvanlarla ilgili gelen eleştirilerin tabanında yer aldığı için bunun da bulundurulmasını istiyorum.

Teşekkür ediyorum, özellikle de bugün bu ortamda, hani başlangıç dileklerimin sonrasında sayın vekilimizden “hayvanın izzeti” kavramını duyduğum için, hocamdan “özel değer” kavramını duyduğum için; ben de üstüne bizim de imzacısı olduğumuz Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi’ndeki “hayvan onuru” kavramını öne sürüp bizim işte, hep temennisinde bulunduğumuz tanımlı süreçlerimizi hayvan

merkezli alıp evet, hayvanların da onuru olduğu noktasından yola çıkarak dizayn etmemizin tam bize yakışacak hareket olduğunu düşünüyorum. Çünkü evet, hocamın da söylediği gibi Descartes'ın aksine, hayvanlar da acı duyuyor. Bundan belki otuz yıl öncesine kadar evet, acı duymadıkları kanısındaydı bilim dünyası, otuz yıl öncesine kadar böyle geldi bu maalesef. Bugün biz hayvan hekimliğinde, veteriner hekimliği alanında insana kullanılan her tür tıbbi ürün ve sistemi hayvanlarda da kullanıyoruz. Bizden daha az acı duymuyorlar, sadece doğada acı duyan ya da zayıf görünen canlı av konumunda olduğu için ne yazık ki gizliyorlar, bu da ne yazık ki biz insanlarda maalesef, hayvanların acı duymadığı gibi yanlış bir kanıyı uyandırıyor.

Çok çok teşekkür ediyorum tekrar.

BAŞKAN – Güzel katkılarınız oldu, ben de hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 13.23

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 14.11****BAŞKAN : Mustafa YEL (Tekirdağ)****BAŞKAN VEKİLİ : Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ : Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)****KÂTİP : Zeynep YILDIZ (Ankara)**

BAŞKAN – Çalışma arkadaşlarımız, hepiniz tekrardan hoş geldiniz.

Bugünkü toplantımızın öğleden sonraki bölümüne geçiyoruz.

Öğleden sonraki bölümümüzde Sayın Profesör Doktor Hasret Demircan Yardibi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Veterinerlik Fakültesinden; Veteriner Hekim Sayın Tarkan Özvardar, köpek eğitim uzmanı, gazete yazarı, Ankara'dan aramızda; yine Sayın Pelin Sayılğan Kırmızıgül, aynı zamanda Meclisimizin stenograflarından, Hayvan Hakları Federasyonu ve HAYTAP Ankara Temsilcisi.

Hoş geldiniz diyorum.

Buyurun Pelin Hanım.

4.- HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu Ankara Temsilcisi Pelin Sayılğan Kırmızıgül'ün, TBMM'de bu konudaki kanuni düzenleme çalışmaları ve HAYTAP'ın talepleri hakkında sunumu

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Otuza yakın çevre derneğinin selamını getirdim size Sayın Başkanım. Dün bu Komisyonunda Merkez Av Komisyonu'yla ilgili aldığınız tavsiye kararından dolayı arkadaşlarımız size teşekkürlerini iletiyorlar. Toplantı sonucunda maalesef üveyik ve elmabaş patkanın avlanmasını tamamen yasaklatamadık fakat ilk kez bir geri adım atırlabildi ve kotalar düşürüldü.

Arkadaşlarımızın bir de ricası var sizden, bu Merkez Av Komisyonunun üyelerinin çoğunluğu avcılardan oluşuyor ve dolayısıyla bu yapılan oylamalar çok adil olmuyor bu tür durumlarda. Komisyonunda doğa derneklerine de yer verilmesi için mevzuatta bir değişiklik talebimiz var efendim.

BAŞKAN – Şimdi hemen şunu söyleyeyim, en sonunda aslında biz söz alıyoruz ama dün bu konuyu da görüştük. Bizim Ankara Milletvekilimiz Sayın Nevzat Ceylan daha önce Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü de yapmış birisi ve kendi zamanında da avcılık ilk kez haftanın yedi gününden üç güne düşürülüyor. Yine onun önerisiyle Merkez Av Komisyonunun 21 kişilik ve sizin de bahsettiğiniz gibi daha çoğu da avcılardan oluşan veya avcılar derneklerinden oluşan yapısının teşkilat şemasının değiştirilmesi ve doğaseverlerin, hayvanseverlerin de bu yapıya dâhil edilmesi konusunda aramızda bir görüşme oldu. Bunu karara şu anda geçmedik ama muhtemelen Komisyonumuzun en son düzenlenecek raporunda bunu da dile getireceğiz inşallah.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL - Teşekkür ederiz.

Geçen hafta Nevzat Bey'le Bakan Yardımcısının yanındaydık, tanıştık, kendisine de çok teşekkür ediyoruz, büyük bir şans bizim için.

Ben Hayvan Hakları Federasyonunun Ankara Temsilcisiyim, on üç yıldır Mecliste görev yapıyorum. 2004 yılından beri bu 5199 sayılı Kanun'da değişiklik için mücadele ediyoruz. Aslında bu kanun çıkmadan evvel bizim Başkanımız Ahmet Kemal Şenpolat -hukukçudur kendisi- bir hayvan hakları kanun taslağı hazırlamıştı. 5199 bizler için kısırlaştır, aşılat, yaşat mottosuyla aslında devrim niteliğinde bir kanundu fakat birçok bakımdan yetersizdi. Meclisteki lobi çalışmalarımız ilk meyvelerini 2008 yılında Bülent Baratalı, daha sonra da 2009 yılında Emin Nedim Öztürk ve Necati Özensoy'un tekliflerinde verdi. O süreçten bugüne kadar yüzlerce gündem dışı konuşma yapıldı, araştırma önergeleri verildi, kanun teklifleri, soru önergeleri verildi. Zaten ufak bir araştırma yaparsanız Mecliste en yoğun konuşulan, tartışılan konulardan birinin bu olduğunu görebilirsiniz. Yani geçmişi, kronolojiyi veriyorum ki efendim çünkü tekrar bu sorunlarla defalarca karşılaşılıyor, bu konuda daha hazırlıklı olmanız açısından size yardımcı olabileceğini düşünüyorum. 2010 yılında Dilekçe Komisyonuna pitbulllarla ilgili gelen şikâyetler sonucu HAYTAP'tan, eğitmenlerden, konunun uzmanı kişilerden, veterinerlerden görüş alındı. Bu görüşlerin hepsi tehlikeli ırk olmadığı, tehlikeli köpek sahibi olduğu yönündeydi. Bu konuyla ilgili Tarkan Hocamız zaten uzman, o size ayrıntılı bilgi verecek, o yüzden vakit kaybetmemek adına o konuya girmiyorum.

2011 yılında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından Dolmabahçe Sarayı'nda misafir edildik; Kadir Topbaş, sanatçılar katıldı toplantıya. O dönem Sayın Başbakan bizim bu kanun değişikliği tekliflerimize desteklerini açıkladılar. Daha sonra Egemen Bağış tarafından Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinde Dışişleri Bakanlığından üst düzey bir katılımıla misafir edildik, yine aynı şekilde söz aldık. Çevre Bakanı Veysel Eroğlu'yla da defalarca görüşmelerimiz oldu.

2012 Şubatında Umut Oran ve Melda Onur HAYTAP'la birlikte Mecliste bir basın toplantısı düzenlediler ve bizim hazırladığımız taslağın tamamen arkasında olduklarını ifade edip bu kanunun çıkması çağrısında bulundular. Bundan tam iki hafta sonra Mecliste dört partinin birden katılımıyla bir basın toplantısı gerçekleştirildi. Sayın Ayşenur Bahçekapılı, Özcan Yeniçeri, Veysel Eroğlu, Umut Oran, Melda Onur, Hasip Kaplan, Yonca Evcimik ve HAYTAP katıldılar bu toplantıya. Hatta Hasip Kaplan toplantının sonunda "Bu yasayı engelleyenleri kediler patilesin." dedi, bu şekilde akılda kaldı o basın toplantısı.

2012 yılında ilk kez bir kanun tasarısı geldi Recep Tayyip Erdoğan imzasıyla. Bu, üç tane konu nedeniyle çok büyük bir infial yarattı efendim ve her kanun değişikliği gündeme geldiğinde bunlar tekrar karşımıza çıkıyor, o yüzden özellikle bu konuya dikkatinizi çekmek istiyorum tekraren. Birincisi, kısırlaştırılan hayvanların "doğal yaşam alanı" denilen yerlerde toplanmasıydı. İkincisi, tehlikeli köpek ırkı barındıranların bunları belediye barınaklarına teslim etmesiydi. Üçüncüsü de, evde bakılacak hayvan sayısına sınırlama getirilmesiydi. Burada özellikle dikkatinizi çekmek istediğim bir husus var. Bu kanun tasarısı, komisyonda uzmanlar, bilim insanları dinlendikten sonra tamamen bizim hayvan hakları savunucularının istekleri, talepleri doğrultusunda çıktı yani bu üç problemlili madde kaldırıldı.

Kronolojik açıklamama dönersem, tasarımı protesto etmek için 30 Eylül 2012'de Türkiye tarihinin en büyük hayvan hakları yürüyüşü yapıldı, on binlerce kişi Galatasaray'dan Taksim'e kadar meydanları doldurdu ve bu olaydan birkaç gün sonra zaten Hükümet de bu tasarının revize edileceğini açıkladı. Bizim için en kritik gün 30 Mayıs 2013 günü, Ayşe Nur Bahçekapılı'nın başkanlığında Profesör Doktor Tamer Dodurka, HAYTAP Başkanı Ahmet Kemal Şenpolat ve bakanlıklardan bürokratların katılımıyla küçük bir toplantı yapıldı. Bu, yasa için belirleyici, kritik bir toplantıydı ve ana hatları orada belirginleşmişti aslında yasanın. 2014 yılında tasarı komisyona geldi. Selçuk Özdağ başkanlığındaki alt komisyon ve Erol Kaya başkanlığındaki ana komisyon tam 58 STK'den görüş aldı; 29 belediye, 10

baro, 5 üniversite ve 3 meslek odası dinlendi ve çok ayrıntılı saha çalışmaları da yapıldı. Sonuç itibarıyla birkaç ufak eksikliğe rağmen STK'lerin ve tüm siyasi partilerin uzlaşmasıyla bu kanun komisyondan çıktı fakat Genel Kurul aşamasına gelemeden seçimler girdiği için kadük oldu.

Şimdi, o günden bugüne geçen süreçte her hayvan katliamı haberi çıktığında Sayın Cumhurbaşkanının ve ilgili bakanların yasa değişikliğine işaret eden açıklamalarına şahit olduk. Önce 24 Haziran seçimlerinden sonra çıkacak denildi; o gerçekleşemedi maalesef. Ondan sonra hayvana tecavüz, işkence haberleri devam edip infial yaratınca Sayın Cumhurbaşkanı “Daha ne bekliyorsunuz bu kanunu çıkarmak için?” diye bir beyanatta bulundular. 31 Mart seçiminden önce bu kanun çıkacak denildi. Bu süreç içerisinde Sayın İlknur İnceöz ve Özlem Zengin başkanlığında yine Mecliste STK'lerle, sanatçılarla toplantılar yapıldı fakat bir müddet sonra biz gazetelerde “Hayvanları Koruma Kanunu hız kesti.” şeklinde haberlerle karşılaşmaya başladık. Adalet Bakanlığının bu konuda frene bastığı, taşrada hayvana tecavüzün çok yaygın olduğu ve Bakanlığın imkânlarının yetersiz olduğu yönünde açıklamalar yapılmaya başlandı. Şebnem Hoşgör'ün haberiymi Milliyet'ten yanlış hatırlamıyorsam.

Şimdi, bu noktada biz “Eyvah, neler oluyor?” diye birbirimize sormaya başladık ve sadece hayvanseverler değil tüm toplum bir yasa değişikliğini beklerken Sayın Binali Yıldırım araştırma komisyonu kurulması için bir teklif verdi fakat biz kanunun çıkmasını beklediğimiz için ve on beş yıllık bir mücadele geçmiş olduğu için -kesinlikle sizlerle, şahsiyetinizle ilgili değil, çok donanımlı ve duyarlı insanlar olduğunuzun farkındayız- bu araştırma komisyonunun kurulması bizde çok büyük bir hayal kırıklığına yol açtı. Sayın Binali Yıldırım'a soruldu, yani “Neden kanun çıkmıyor da böyle bir araştırma komisyonu açıldı?” diye. “Hayvanseverler kendi içlerinde anlaşıyorlar.” diye bir yanıt verdi Sayın Meclis Başkanımız. Bu da bizde açıkçası bu komisyonun kanun çıkmadığı için oluşacak tepkiyi söndürme amacıyla oluşturulduğu gibi bir izlenim yarattı. Çünkü yıllardır çalıştaylar düzenleniyor, Mecliste toplantılar yapılıyor, işte, hayvanseverler geliyor burada bağırıp çağırıp ağlıyorlar, içlerini döküyorlar fakat bu konu unutuluyor her seferinde efendim. Üstelik bu konu sadece hayvanseverlerin tekelinde de değil, toplum sağlığını ilgilendiren bir konu. Yani sizin ne kadar duyarlı olduğunuzu biliyoruz fakat bir sonuca ulaşmadığı zaman bunun bir ehemmiyeti de kalmıyor maalesef. Dolayısıyla sizlerden ricamız, bunun bir an önce kanunlaşması noktasında bir hareket bekliyoruz.

Kanun tasarısına dönersek; az önce bahsettiğim bu tepki çeken maddelere dönmek istiyorum.

Şimdi, bu konuyu yorumlarken tarihsel perspektifi ihmal etmemek gerekiyor. Tarihimize baktığımızda, Osmanlı'da sokak hayvanlarıyla birlikte yaşama kültürünün olduğunu görüyoruz. İşte, I. Ahmet tarafından yemek artıklarının hayvanlara verilmesi için vakıf kurulmuş, dünyanın ilk hayvan hastanesi bizde açılmış Gurebahane-i Laklakan (Düşkün Leylekler Evi), binek hayvanlarına fazla yük yüklenmemesi, cuma günleri tatil yapmaları için fermanlar, belediye meclisi kararları yayınlanmış, mancacılar var kültürümüzde, sokak hayvanlarını beslemek için para verilen.

Yine, Osmanlı mimarisinde bu hayvan sevgisinin etkilerini çok net görebiliyoruz. O dönem, özellikle bu Avrupalı gezginler, Pierre Loti vesaire başta olmak üzere seyahatnamelerinde hep Osmanlı'nın hayvan sevgisini, sokak hayvanlarıyla birlikte yaşama kültürünü övgüyle anlatıyorlar.

Sokak köpeklerinin başı ilk kez II. Mahmut zamanında belaya girmiş. Bir İngiliz turist hayvanlardan kaçarken düşüp ölüyor ve Majestelerinin Hükûmeti bir ultimatom veriyor, II. Mahmut da bir ferman yayınlıyor “Sokak hayvanları toplatılsın.” diye fakat halk direniyor ve vermiyor o hayvanları. Yeniçeri Ocağı'nı dağıtan II. Mahmut, bu kararını geri almak zorunda kalıyor. Yani burada dikkatinizi çekmek istediğim şey, aslında bizim birlikte yaşama kültürümüzün olduğu ve geçmişten beri bu hayvanları toplayıp bir yere atmanın toplumda hep infial yarattığı. Üstelik, köpekleri toplayıp bir yere attığımızda, bu hayvanlar artık evcilleştiği ve avlanma yetilerini yitirdikleri için kendi başlarına ayakta kalamıyor

ve sürüler hâlinde yaşamalarının da şöyle bir getirisi var: Köpekler bulunduğu alanı sahipleniyorlar. Siz oradaki köpekleri alıp başka bir yere attığınızda o alana çevreden başka köpekler geliyor ve daha kolay beslenme ve üreme imkânı buldukları için daha hızlı çoğalabiliyorlar.

Ayrıca, Hayırsız Ada katliamı sırasında 1910 yılında bütün hayvanlar toplanıp bir yere atılmış ve bir çözüm olsaydı, hani şu an sokaklarımız bu kadar köpeklerle dolu olmayacaktı. Ayrıca, bu Hayırsız Ada katliamından sonra çok büyük depremler ve yangınlar olmuş ve halk da o dönem yöneticileri suçlamış bundan ötürü.

Şimdi, bizim yapmamız gerekenler şunlar:

Birincisi; kısırlaştırmak ki zaten bundan sürekli bahsediliyor. 6 çift köpekten altı yılda 60 bin tane köpek üreyebiliyor. Bu, bize kısırlaştırmanın önemini gösteriyor. Ayrıca, kısırlaştırılan hayvanlar daha sakin oluyor, daha az saldırgan oluyor, daha az havlıyor.

Bakımevlerinin de rehabilitasyon merkezi olarak görev yapmasını istiyoruz yani hayvanların istif edildiği, tıklandığı bir yer değil tedavi aldıkları, sakat, yaşlı hayvanların sadece bakımevinde kalması gerektiği; bunu savunuyoruz.

İkincisi; bu kaçak üretim, merdiven altı üretim, yurt dışından kaçak girişler, “pet shop”larda satış, üretim çiftliklerinde satış, bunun önüne geçmemiz gerekiyor Sayın Başkanım, yani sadece kısırlaştırma tek kanatlı uçmaya benziyor. Şimdi, hep bu örneği veriyoruz -Sera Hocam da ilk toplantıda söyledi zaten- evi su basıyor, bütün vanalar açık fakat biz-kısırlaştırmayla- elimizde bir bez yerleri silmeyi çalışıyoruz. Bizim bu akışı ana vanadan kapatmamız gerekiyor.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Ana vana ne? O ana vanayı, onu da söyle.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Merdiven altı üretim, yurt dışından kaçak girişler ve “pet shop” satışları.

Üçüncüsü de hayvanlarını terk eden kişilere ciddi bir cezai yaptırım uygulanması gerekiyor. Peki “Bu kişileri nasıl tespit edeceğiz?” dersiniz, burada da çipleme devreye giriyor.

Şimdi, tepki çeken bir diğer madde, tehlikeli ırkların toplatılmasıydı. O dönem Tamer Hoca ve Tarkan Hocam bu konuya müdahale ettiler, çok kısaca değineceğim sadece. Bu “tehlikeli ırk” dedikleri hayvanlar aslında çene yapıları, kas yapıları güçlü olduğu için köpek dövüştüren kişiler tarafından özellikle tercih edilip bu yönde eğitilen hayvanlar. Yani, yoksa bebeklerle yaşayan pitbullar da var, çok mülayim hayvanlar da var. Dolayısıyla, bu tehlikeli ırk” kavramının yerine -daha önceki Komisyonunda da bu karar alınmıştı, Çevre Komisyonunda- “tehlike köpek” kavramının getirilmesi kararlaştırılmıştı ve bir köpek birine zarar verdiğinde sahibine cezai müeyyide uygulanması istenmişti. Böylece bu köpek saldırılarının da önüne geçilebilir sahibine bu cezai yaptırım uygulandığında.

Şimdi, kısaca kanundaki taleplerimizi maddeler hâlinde söylemek istiyorum.

Birincisi, kanunun ismi Hayvan Hakları Kanunu olarak değiştirilmelidir çünkü aslolan, tüm canlıların hukuken haklarının olduğunu kabul etmektir. Yani bizler “merhamet”, “koruma” gibi üstenci kelimeler yerine “hak” kelimesini tercih ediyoruz zira hak, hukuk düzeni tarafından korunan menfaat demektir ve hak olmadan hukukun tesisinin de olmayacağı göz önüne alındığında kanunda “hak” kelimesinin geçmesinin daha doğru olduğunu düşünüyoruz.

Hayvana şiddet herkesin talep ettiği Kabahatler Kanunu kapsamından çıkarılıp Ceza Kanunu kapsamına girmeli ve bu cezanın alt sınırı iki yıldan başlamalıdır. Yasadaki “sahipli, sahipsiz hayvan” ayrımı ortadan kalkmalıdır. Hayvana şiddet durumlarında savcılıklar resen harekete geçebilmelidir ve bu suç bir kamu görevlisi tarafından işlendiğinde... Çünkü bir seri katil ya da normal bir insan

belki birkaç tane hayvana zarar verebiliyor ama bunu belediyeler yaptığında katliam şeklinde yüzlerce, binlerce hayvanı öldürebiliyorlar yani dolayısıyla bu suç bir kamu görevlisi tarafından işlendiğinde cezaların 1 misli artırılmasını talep ediyoruz.

Alman Medeni Kanunu'nun 1990 yılında 90'ıncı maddesine "Hayvanlar eşya değildir." şeklinde bir madde eklenmiş. Biz de birçok kanunumuzda İsviçre ve Alman kanunlarını örnek aldığımız için bu şekilde bir düzenleme getirilmesini talep ediyoruz.

"Pet shop"larda hayvan satışının ve merdiven altı üretiminin yasaklanması dedik fakat en son Adalet Bakanlığı bir taslak hazırladı efendim, o bizim elimize ulaştı. Burada katalogla satışa izin veriliyordu "pet shop"larda. Yani şimdi, orada hayvanların bulundurulma koşulları kötü; tamam ama bizim şikâyetçi olduğumuz konu sadece bu değil, biz tamamen hayvan satışının yasaklanmasını istiyoruz.

Şimdi, bu "pet shop"ların sattığı hayvanlar kaçak yollarla, genellikle bu eski Doğu Bloku ülkelerinden bavullar içinde uyuşturucu madde verilerek, uyutularak geliyor ses çıkarmamaları için. Zaten yarısı yolda ölüyor bu şekilde ve diğer yarısı da aşısız olduğu için, satıldıktan sonra sahiplerinin elinde ölüyor. "Pet shop"lar bunları faturasız satıyorlar genelde, bir yandan da mali bir suç işleniyor. Fatura verirse de işte, kuş yemi faturası veriyor ve siz elinizde o hayvan öldüğünde "pet shop"a müracaat ettiğinizde "Yenisini verelim abla, ağabey" şeklinde bir şeyle karşılaşıyorsunuz.

İnternet satışları çok yoğun yani ülkedeki hayvan satışlarının en büyük kaynağı o. Bizim bu konuyla ilgili şöyle bir teklifimiz olmuştu Bakanlığa: Bunun için bir birim açılın, biz hayvan koruma dernekleri burada gönüllü çalışmaya hazırız çünkü biz daha çok hâkimiz, memurların, bakanlıkta çalışanların hani her şeye yetişmesi mümkün değil sonuçta. Bu şekilde ortak bir proje götürülüp bu internet satışlarının da önüne geçilmesi gerekiyor. Tabii ki, toplumun da daha çok bakımevlerinden ve sokaklardan hayvan sahiplenmeye teşvik edilmesi gerekiyor.

Hayvanların çiplenme zorunluluğu çok önemli hususlardan biri. Şimdi, hayvanlar çiplendiği zaman kime ait olduğunu görüyorsunuz birincisi; sahibine bazı durumlarda ceza yaptırımını uygulamak için terk edilme durumlarında o önemli. İkincisi, tüm hayvanların sağlık geçmişleriyle aşı bilgileriyle ilgili -bu toplum sağlığı için de çok önemli- bir veri tabanınız olmuş oluyor. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bütün ülkede standart bir çipleme sisteminin olması çünkü daha önce denendi, farklı ilçelerde farklı çip sistemleri uygulandığında oradaki köpeğin çipini başka bir ilçedeki makine okumayabiliyor dolayısıyla standart bir sistem olması lazım.

Hayvan sahiplerine eğitim ve sertifika alma zorunluluğu getirilmesini istiyoruz. Tabii ki, bu hayvan sahiplenmeyi caydırıcı zorlukta olmamalı fakat sonuçta çok bilinçsiz insanlar da sürekli hayvan edinin işte ılıman bölgelere ya da sokaklara bu hayvanları terk ediyor ve sokak hayvanı popülasyonunun en büyük sebebi bu. Dolayısıyla eğitim ve sertifikanın bu konuda önemli olacağını düşünüyoruz.

Sahipli hayvanların sahibi tarafından kapalı mekânda tutulması durumuyla sıkça karşılaşıyoruz kötü koşullar altında. Bu tür durumlarda savcılığa alınacak izinle kolluk kuvvetlerince söz konusu yere girip hayvana el konulmasını istiyoruz. Şimdi, kendi hayvanına eziyet eden kişilerin gelişmiş ülkelerde olduğu gibi hayvan sahiplenmesi de en az on yıl boyunca yasaklanmalı. Soruşturma resen savcılık tarafından yapılmalı çünkü şu an tabi olunan mevzuatta hayvanlar eşya olduğu için ve başkasının eşyasıyla ilgili başka birisi şikâyetle bulunamayacağı için hani o hayvanın sahibi istediği her şeyi yapabilir konumda o hayvana. Dolayısıyla savcılıkların burada yetkilendirilmesi gerekiyor. Bu hayvanlara da tarım orman müdürlükleri tarafından değil, doğrudan mahkeme tarafından el konulmasını istiyoruz. Çünkü müdürlükler tarafından el konulduğunda basit bir idari para cezasıyla, müdürlüğün bir makbuz kesmesiyle fail bu durumdan sınırlanabiliyor.

Başka bir önemsedğimiz konu, yayın organlarının eğitim kuşaklarında, “primetime”da, televizyonlarda hayvan ve doğa sevgisiyle ilgili yayın yapma zorunluluğu var aslında. Fakat bu programlara asla yer vermiyorlar ve bunun için öngörülen cezalar çok düşük. Sonuçta bu televizyon kanalları milyon dolarlık bütçeleri ellerinde bulundurduğu için bu cezalar onları hiç etkilemiyor. Bu cezaların artırılmasını istiyoruz. Bizim de bu konuda birçok kısa filmimiz, ödüllü filmimiz var, hatta Kristal Elma aldık en son kısa filmlerimizle ama televizyonlarda bunu yayınlatamıyoruz hiçbir şekilde çünkü reklam gelirlerinden feragat etmek istemiyorlar.

Trafik kazası durumlarında araçla bir hayvana çarpıldığında veterinerine götürülüyorsa bu sürücünün ehliyetine bir yıl süreyle el koyulması ve trafik cezası kayıtlarına işlenmesini istiyoruz.

Ayrıca hayvan dövüşleri çok ciddi bir problem. Bu şahıslar için hapis öngörülmeli. Bu yasak folklorik amaçlı gösterileri de içermeli; deve güreşi, horoz güreşi, boğa güreşi gibi. Ayrıca 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu’na hayvan dövüş sitelerini yasaklayan bir hüküm konulmasını istiyoruz. Şu an oradaki katalog suçlar içinde hayvan dövüş siteleri yok maalesef, öyle bir ekleme yapılması lazım.

Yurt dışına da tırlarla kaçak bir şekilde kedi, köpek gidiyor ve bunlardan kürk elde ediliyor, aynı zamanda bu hayvanlar üzerinden uyuşturucu kaçakçılığı yapılıyor. Bu giriş çıkışların çok sıkı denetlenmesini, çok ciddi cezai yaptırımlar getirilmesini istiyoruz.

Sadece sokak hayvanları değil tabii ki konumuz. Yeni hayvanat bahçelerinin de açılmasının engellenmesi lazım. Hayvanat bahçeleri çocuklara hayvan sevgisi aşıladığı kisvesi altında çalıştırılıyor aslında ama biraz duyarlı ve akıllı olan bir çocuk zaten o hayvanat bahçesinden ağlayarak çıkıyor. Üstelik o hayvanları doğal yaşam ortamı içinde de görmüyorlar, yanlış tanımış oluyorlar, stres içinde saçma sapan hareketler yapan hayvanlarla karşılaşılıyor çocuklar. Hani bilgilendirmek içinse bu doğru bir bilgilendirme yöntemi de değil. Kademeli olarak hayvanat bahçelerinin doğal yaşam parkına dönüştürülmesine ve yeni hayvanat bahçesi ruhsatı verilmemesini istiyoruz. Çok az kaldı Başkanım.

Kara ve su sirkleriyle yunus parklarının kurulması ve işletilmesi de yasaklanmalı. Sonuçta hayvanlara doğasıyla hiçbir şekilde bağdaşmayan akrobatik hareketler yaptırılıyor, bu hayvanlar bunu tabii ki açlıkla ve dayakla terbiye ederek yapıyorlar ve yaşam sürelerinden çok önce hayatlarını kaybediyorlar. Yunuslar ise memeli hayvanlar ve insana doğada en yakın hayvanlar. Özellikle tatil yörelerinde çok fazla yunus parkı var biliyorsunuz. Şimdi, bu hayvanlar Japonya’da avlanıyorlar, annelerinden koparılıp vahşi bir av sahnesinin ardından binlerce kilometre uzaklıkta yunus parklarına getiriliyorlar. SONAR sistemlerini bu beton havuzlar içinde kapatıyorlar yani kendi kendilerini kör ediyorlar. Normalde bu hayvanlar vakitlerinin büyük çoğunluğunu canlı balık avlayarak geçiriyorlar fakat havuzda onlara istedikleri hareketleri yaptırmak için eğitmenler ölü balıkla bu hayvanları terbiye ediyor ve avlanmadığı için, doğasını yaşamadığı için bilimsel raporlara göre bu daha az hareket, daha az zihin hareketi hayvanlarda sıkıntı, özellikle de erkek olanlarında agresyona sebep oluyor ve bunun sonucunda birbirlerine ve eğitmenlerine saldıran, nefesini tutarak, betona atlayarak veya yemek yemeyerek intihar eden yunuslarla karşılaşılıyor. Dolayısıyla bu yunus parklarının da kapatılmasını istiyoruz.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Burada bir şey ekleyebilir miyim.

BAŞKAN – Buyurun.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Yunus parkı işletenlerin veyahut da bu iş üzerinden ticari kazanç elde edenlerin en büyük argümanı, özellikle psikolojik anlamda işte bazı sendroma sahip olan çocukların rehabilitasyonunda kullanıldığı ve bunun pozitif sonuçlarının olduğu

üzerine, işte Down sendromlu çocukların ya da otizmlı çocukların bu havuzlarda hayvanlarla birlikte rehabilite oldukları. Dünyada yapılan bütün bilimsel çalışmaların hiçbirinde böyle bir pozitif sonuç elde edilmemiştir, hiçbir bilimsel dayanağı da yoktur dolayısıyla bu ticari algıyı böyle bir şeye yadsıyarak da realize etmeye çalışmayı da çok kabul edilebilir bir şey olarak görmüyoruz yani.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Umut tacirliği deniyor ona aslında.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Evet, biraz öyle oluyor.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Komşular arasında yaşanan uzlaşmazlık durumlarda mahkemeler hiçbir kanıt aramaksızın apartman yönetim planına bakarak şikâyet konusu hayvanın doğrudan tahliyesine karar vermekte. Şimdi diyelim iki komşu arasında sürtüşme var -o kadar tuhaf davalara şahit oluyoruz ki-biri en üst katta oturuyor apartmanda, biri en alt katta ve birisinin felçli kedisi var, aralarında sürtüşme olduğu için hayvanın tahliyesi için dava açıyor diğer taraf, hayvan ayrıca da bakıma da muhtaç yani sokağa terk edilebilecek, başka yere verilebilecek bir hayvan da değil ve mahkeme doğrudan hayvanın tahliyesine karar veriyor. Tabii, hayvanını terk etmek istemezse o sahibi de oradan taşınmak zorunda kalıyor. Bu uygulama şöyle bir çelişki içeriyor aslında: Biz Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’ni onaylamışız ve 82 Anayasası’nın 90’ıncı maddesine göre uluslararası sözleşmeler kanun hükmünde; şimdi, bir kere bunu çiğnemiş oluyoruz. İkincisi; 5199 sayılı Kanun hayvanının terk eden kişilere cezai yaptırım getirmiş fakat bu uygulamayla insanları hayvanlarını terk etmeye zorlamış oluyoruz. Dolayısıyla bu konuda bir değişiklik yapılması hukuki tutarlılık açısından gereklidir diye düşünüyoruz. Tabii ki, bunlar hep cezai yaptırımlarla ilgiliydi, bunlarla hiçbir sorun çözülemez.

Hayvan haklarının eğitim müfredatına sokulması çok önemli. Geçtiğimiz aylarda Millî Eğitim Bakanımız Ziya Selçuk’la bir görüşmemiz oldu HAYTAP olarak. Bu konuda sizin desteklerinizi istiyoruz. Ödüllü kısa filmlerimiz var bu eğitim çalışmaları kapsamında. Eğitim tiyatromuz var. Yine okullarda birçok gönüllü arkadaşımızla eğitim çalışmaları yapıyoruz düzenli.

Diğer bir konu, son değineceğim nokta da acısız kesim. Aslında hayvan hakları savunucuları vejetaryendir genelde, hani, belki buna değindiğim için bana kızacaklar bile ama böyle bir gerçekliğimiz var, hani bütün dünyanın vejetaryen olmasını bekleyemeyiz sonuçta. Profesör Doktor Tamer Dodurga bunu hayata geçirdi Trakya bölgesinde. Dinen de hiçbir sakıncası olmadığını biliyoruz bunun. Dolayısıyla, bu konuda, bununla ilgili belki bir bilgi alabilirsiniz Tamer Hoca’dan.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Çok özür diliyorum, bir dakika sürecek.

Hayvan Hakları Merkezinde de Diyanete doğrudan görüş sorup bu konuda görüş istemiştik. Acısız kesimin hiçbir şekilde dinî kurallara aykırı olmayacağına dair de Diyanetten bir görüş gelmişti.

BAŞKAN - Acısız kesim nedir?

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Elektroşokla bayılarak kesme efendim.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Önce agoni hâline getirme.

BAŞKAN – Bayılıyor.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Bir katkı yapayım: Şokla, bazı ülkelerde...

BAŞKAN - Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Ülkelere göre değişmekle beraber, bazı ülkelerde hani ölümden önceki hâl, agoni hâli, ona getirmek için mesela balyozla durup kafasına vuran ülkeler de var.

BAŞKAN - Elektroşok verenler var.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Yani, acıyı ortadan kaldırmak için verilen en büyük acı bence. Bazı ülkelerde bunu, tabiri caizse “feedback” mekanizmasını, sinirsel uyarımları ortadan kaldırmak için elektrik akımı veriyorlar, sonradan o bıçağın veya kesici maddenin acısını ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetler var. Ama dünyanın son zamanlarda kabul etmeye başladığı da o elektrik.

BAŞKAN – Peki, elektrik şoku tam olarak bütün hayvanlar üzerinde aynı etkiyi yaratmayabilir, bazılarını öldürebilir. Şimdi, dinsel açıdan da bu konuda eleştiriler var benim bilebildiğim kadarıyla. Öldüğü takdirde dinen bu sefer, tabii, mundar oluyor, böyle bir problem var.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Doğru.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Evet, o ayarlanabiliyor.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Şöyle bir şey var orada: Bu, kesim zincirine sokulduktan sonra yapılan bir şey zaten; yani, sizin tutup bunu yirmi dakika önce, bir saat önce falan yaptığınız bir uygulama değil. Ha, benim açımdan şöyle bir sakıncası olabilir: Tabiri caizse vücudun da bir elektriği var. Yani, özellikle etlerde, büyük hayvanlarda kanın mümkün olduğu kadar uzaklaştırılmasını isteriz kesimde, tabii, etin dayanıklılığı, raf ömrünün, lezzetinin ve birtakım enfeksiyon etkenlerinin de uzaklaştırılması amacıyla. Ama bu elektrik akımını ağrıyı azaltmak için, acıyı azaltmak için verdiğiniz zaman kanın boşaltılmasında kalbin vuruş hızının ve sayısının devamında sıkıntılar da çıktığı bilimsel araştırmalarda var. Ama şu anda daha alternatif bir yöntem bulunamadığı için dünya şu anda bu elektrikle acıyı azaltma yöntemini kullanıyor.

BAŞKAN – Evet.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Bir de, Sayın Vekilim, özür dileyerek, uzmanlığınız elbette, ukalalık etmek istemem ve siz veteriner hekimsiniz...

YUNUS KILIÇ (Kars) – Estağfurullah.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Tam bu tartışmalar ışığında, biz de “Dinen elbette en yetkili merci orasıdır.” diye bu görüşü sorduk ve Diyanetin de, sizin de dediğiniz gibi, dozların hayvanın, kilosuna boyuna göre ayarlanabileceği, zaten çok kısa bir süre önce yapıldığını ve o işlemten sonra kan akışının da olduğu, bu sebeple dinen herhangi bir koşulda bir sakınca arz etmeyeceği yönünde bir görüşü var. Arzu ederseniz onu da Komisyonumuzun dikkatine...

BAŞKAN - Diyanetin bu konuda yazılı bir görüşü oldu mu?

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Yazılı olarak var bildiğim kadarıyla, onu da yarın falan bulup sunabiliriz arzu ederseniz.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Özür dilerim, benimki... Tabii, fetva makamında değiliz...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Siz veteriner hekim olarak görüşünüzü söylüyorsunuz, evet.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Evet, yani, fetva makamı olmadığımız için dinî tarafına cevaz vermeyeceğiz ama ben hekim olduğum için, kanın boşaltılmasında elbette normal hayvanın kasılma sürecini azaltacağı ve şiddetini azaltacağı için olabilir. Bu, gıdacılarla alakalı da bir mesele ama dinî taraftan öyle bir yazı gelmişse...

BAŞKAN - Onu da isteriz yani yazıyı da isteriz o zaman, iyi olur.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Tabii ki.

Var mı, devam ediyor muyuz Pelin Hanım?

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Son iki cümlem efendim.

BAŞKAN - Buyurun.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Çünkü tutanaklara baktım, Adalet Bakanlığının bazı çekinceleri var. Bu noktada, bizim çevre ihtisas mahkemeleri kurulması şeklinde bir önerimiz var; belki bu, uzman kişilerce değerlendirilebilir. Ben hukukçu olmadığım için çok girebileceğim bir konu değil.

BAŞKAN - Zabıta yönünden, peki, sizin herhangi bir öneriniz var mı? Yani, hayvanlara karşı işlenen suçlarda bu konunun uzmanı olan kişilerin bu işe müdahale etmesi gerektiğine dair Doğa Koruma ve Millî Parkların bir önerisi oldu. Yani, “Bu konudaki görevlendirmeler kime ait olmalı?” diye onların tam olarak böyle üzerinde netleşmeyen görüşleri var. Yani “Bu, bize verildiği takdirde personel açısından da sıkıntı yaşarız. Her olaya biz mi müdahale edeceğiz?” gibilerden bazı düşünceleri var. Yurt dışındaki örnekleri de var buna benzer, işte, çözüm bulunan; Amerika’da falan hayvan polisi olduğunu biliyoruz.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Evet.

BAŞKAN - Sizin bu tarz bir düşünceniz, bir öneriniz var mı peki?

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Yani, bu konuda uzman kişilerin görevlendirilmesi daha hızlı olmasını sağlar. Ayrıntılı bir görüş alayım ben hukukçularımızdan.

BAŞKAN – Yani, HAYTAP olarak ne diyorsunuz bu konuyla ilgili?

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Size yazılı olarak iletebilirim daha sonra. Hukukçu olmadığım için o konuya çok hâkim değilim.

BAŞKAN – Anladım. Bunun da üzerinde çalışmamız lazım çünkü.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Evet, bunun da üzerinde çalışılması lazım.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR - Daha çok, bünyelerde uzmanlar tarafından yetiştirilmiş ekiplerin kurulması; yani, direkt uzmanların çalışması gerekmiyor, uzmanların yetiştirdiği...

BAŞKAN – Yani, o şekilde de, evet.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR - Çünkü bu konuda ciddi bir sıkıntı var. Örneğin Çevre Bakanlığı... Çevreden bir pitbull şikâyeti oluyor, yasaklı ırk şikâyeti, bölgeye gidiliyor. Mesela çoğunlukla yapılan: Resim çekip bana gönderiyorlar “Bu gerçekten pitbull mu, değil mi?” diye; yani, sadece benim resimde gördüğüm kararlar hareket ediliyor, o da çok doğru bir yaklaşım olmuyor. Dolayısıyla, ekibin bilinçli olması, en azından hafif kinolojik bilgilendirmeleri olmuş olması gerekiyor. Bu konuda eğitim yapılması da çok zor bir şey değil, bu konuda gönüllü olabilecek ben dâhil çok insan var, ekiplerin yetiştirilmesi konusunda. En azından müdahalelerin doğru şekilde yapılması için kişilerin de bu konuda eğitilmiş olmasında fayda var.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Efendim, son olarak, devlet kurumlarımızın, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmasını istiyoruz. Bizim gönüllü veteriner hekimlerimiz var, birçok belediyeye gidiyorlar, gönüllü kısırlaştırmalar yapıyorlar fakat bizim, o belediyeye kendimizi kabul ettirebilmemiz için 20 defa gitmemiz gerekiyor.

Yine, HAYTAP birçok belediyeye ameliyathaneler bağışlıyor, yaşam arabaları bağışlıyor fakat bazen bir sene o ameliyathanenin boş yattığını biliyoruz çünkü veteriner hekim raporlu, gelmiyor mesela. Yani, belediyelerin bu konuda daha duyarlı olması ve biraz da devletle iş birliği yapmak isteyen STK'lere... Yani, çuvaldızı biraz kendimize de batıralım, hayvanseverlerin hepsi de çok kolay insanlar değil, bunun farkındayım ama gerçekten çok donanımlı ve iyi niyetli bir kitle de var, bu konuda bize biraz daha kapılarını açmalarını rica ediyoruz.

Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Bu bağlamda, bu bölümde sorusu veya görüşü, önerisi olan arkadaşımız var mı?

YUNUS KILIÇ (Kars) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Başkanım.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Teşekkür ederiz.

Öncelikle, HAYTAP'ı -tabii, başka arkadaşlar da istemişlerdir ama- davet eden, biliyorsunuz, bendim.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Evet, baktım tutanaklardan.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Siz daha önce de gelmiştiniz toplantılara.

Şimdi, bu “pet shop”lar meselesi siyasi partileri de, bu işle uğraşan herkesi de... Şu anda çok ziyaret edilen, efendim, taleplerini söyleyen kurumlar, daha doğrusu bir sektör.

Siz de dediniz ya, bu Komisyonun kurulmasında ciddi endişeler taşıdık yani “Biz kanun olmasını beklerken neden bir Komisyona...” Daha önce bunlar yapıldı. Hatta, Başkanım, bazı arkadaşları, uzmanlıklarını bildiğim insanları davet ederken aynı eleştirilerle ben de karşılaştım “Ya, hocam, defalarca geldik anlattık. Yani, bir daha, bir daha bizi niye çağırıyorsunuz?” falan diye. Tabii, Meclisin çalışma işleyişiyle alakalı bunlar aslında; yani, Meclisin, tabii, öncelikleri oluyor, seçimler giriyor, işte, ön seçim oluyor, kesiliyor falan. Büyük bir ihtimalle, sıkıntılar bundan.

Bir de ben aynı zamanda Tarım Komisyonu Başkanı olduğum için şu anda benim elimde hayvan haklarıyla alakalı çok sayıda kanun teklifi var. Biliyorsunuz, şimdi yeni sistemde milletvekilleri kendileri direkt verebiliyorlar. Her partinin var, aynı partiden birçok milletvekilinin ayrı ayrı teklifleri var. Ben tabiri caizse bir de hekim olduğum için yani meslekten de olduğum için, daha önce de uğraştığım için bunların hepsini çok ince ince okudum. Birçoğunu, birkaçını birleştirerek ortaya çıkarmış oldukları metinler var; bazıları içinde unutulmuş, başka kanunlardan konulmuş metinler bile olanlar var; çok ciddiyetten uzak ve bilgiden uzak hazırlananlar var. Yani, zan altında da bırakmayalım kimseyi ama bütün partilerin aynı zamanda seçim sürecinde taahhütleri de olduğu için tabiri caizse böyle bir gayret içerisinde... Hani, şöyle de Mecliste -ne yazık ki ifade etmek zorundayız- herkes “Önce ben yaptım, ben buldum, ben teklif ettim, ben olmazsam zaten olmazdı.” duygusuyla da hareket ettikleri için...

Şimdi, bu Komisyonun sağlayacağı şöyle bir fayda var: Evet, bütün partilerimizin bu konuda iyi niyetli talepleri var, gerçekten kanunlaştırılmasıyla alakalı gayretleri var ama son bir kez daha, madem bütün partilerin de birleştiği bir zemin burası, bir kez daha bu fikirleri toplamakta, belki güncel olan bir şeyler de varsa katmakta fayda var. Neden? Hani bazen şu eleştiriyi de alırız: Kanun yapıyorsunuz ama kanun çıktığı günde eksikleriyle beraber çıkıyor. Buna da muhatap olmamak adına, mütekamil bir şekilde, dört başı mamur, madem bu kadar da beklenmiş ve gecikmiş, o yüzden güzel çıksın bari, bütün gayret onadır. Sayın Başkanın da o manadaki duyarlılığı önemli. Her fikri olanı dinlemek istiyor bu Komisyon. Sonradan şuna da muhatap olmamak adına, siz de söylediniz ya...

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Evet, başınız ciddi belaya girebilir.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Tabii, ben de söyleyecektim, beni niye çağırmadınız? Herkesinki aşağı yukarı birbirine benziyor ama şunu da -sizin ifadelerinizde de gördük- tamamen tersini söyleyenlerin de -daha çok fazla insanı dinlememiş olmamıza rağmen- tamamen farklı şeyler söyleyenlerin de olduğunu bilmeniz lazım. Bunlardan tabiri caizse en hayırlısını çıkarabilecek şekilde bir gayret içerisinde olacağız.

Bir de dediniz ki: “Bu ‘pet shop’lar işte üretim yerlerinin dışında hayvan alıyorlar, satıyorlar; kaçak, yurt dışından getirmeler var.” Ama aslında biliyorsunuz ki bizim hâlihazırdaki meri kanunumuz bunların tamamını yasaklıyor aslında. Yani bunun için yeni bir maddeye ihtiyaç yok. Fakat, zaten bunlar yeni kanunda da olacak. Yeni kanunumuz da şunu da söyleyeyim: Sayın Cumhurbaşkanımızın da bütün parti başkanlarının da milletvekillerinin de isteğiyle hızlı bir şekilde zemini hazır. Bununla, bu Komisyon çalışmalarımızla, içerisine daha neler koyabiliriz, onun gayreti içerisindeyiz. Burada hani bu kimliklendirme meselesini tam olarak çözdüğümüz ve takip ettiğimiz sürece, sizin de söylediğiniz sıkıntıların tamamı ortadan kalkacaktır. Kanunda neye zorluyoruz biz? Üretim yerleri olacak, üretim yerlerinin metrekaresinden tutun, hepsi tanımlanmış durumda; kimlerin yapabileceğine kadar, hangi ölçekte yapılabileceğine kadar bunları takip edebilirsek ve tabiri caizse bütün bu kimliklendirme sürecinde hayvanı nereden aldı, menşei nedir, hangi anadan babadan oldu, yani soy kütüğü “pedigree”si de olacak ya bunların, bunları ortaya koydurabilirsek zaten, o dediğiniz sahadaki şu anda çekilen sıkıntılar, birbirine hayvan satma, çiftleştirip yeni yavrular elde edip birbirlerine tabiri caizse böyle peşkeş dağıtır gibi dağıtma gibi sıkıntılar ortadan kalkacak.

Sabah veteriner fakültesinden hocamızın birisi çok güzel bir şey söyledi, dedi ki: Hani, siz bunu kendi aranızda, işte bir dişi köpeğiniz sizin vardı, öbürü erkek getirdi, çiftleştirdiniz, iki tane de arkadaşa verelim, böyle bir şeyi, sonunda kimliklendirme zorunda olacağımız için ve bununda cezai müeyyideleri olacağı için yapamayacaksınız zaten. Yani bunu da neticede üretim yerlerinin aracılığıyla yapmak zorunda olacağınız için bu sıkıntı ortadan kalkar. Yani kimliklendirme bahsettiğimiz problemlerin birçoğunun ortadan kaldırılmasıyla alakalı çözüm.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – İki cümle kuracağım sadece.

Birincisi, apartman yönetim planlarının revizesi çok kıymetli. Bilmiyorum, dün burada yoktum, kaçırdıysam. Tüm yönetim planları aynı, yani bütün apartmanların, sitelerin, kooperatiflerin. Google’da muhtemelen bir tane fiks bir taslak var, onu alıyorlar, yapıyorlar, onun üzerinden kuruyorlar ve daha sonra, dediği gibi bu, bizi de suça sürüklüyor; avukat olarak konuşuyorum, avukat olarak beni de suça

sürüklüyor, veteriner hekim arkadaşlarımı suça sürüklüyor. Çünkü kapıma icra dayanıyor, beni arıyor, gidiyoruz -gidiliyor, daha söz gelimi konuşayım- hayvana başka bir kimlik çıkartılıyor, icra memuruna yalan söyleniyor, savcı... Ama mecbursunuz bunu yapmaya.

BAŞKAN – Bunu yapanlar var diyorsunuz yani.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Vardır muhtemelen, bu yola sürüklenen vatandaşlarımız oluyordur ister istemez. Ya, bu apartman planlarının bu şekilde var olması da zaten 5199’un varlık sebebine aykırı. Belki bununla ilgili ayrıca bir şey düşünebiliriz çünkü hiç de aklıma gelmemişti siz söyleyene kadar.

Teşekkür etmek istedim.

BAŞKAN – Yani, önemli bir boşluk alanı aslında, bunu düzenlemekte fayda var.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Komşular arasında da -çok saçma yani- dediği gibi o kadar alakasız, 8 kat üsteki kediyi şikâyet ediyor, polisle birbirine giriyorlar. Yargıtayın çok önemli...

BAŞKAN – Bu ilk kez dile getirildi yani şu ana kadar, bu önemli bir madde aslında.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Başkanım, tahliye için mahkeme kararı olmasını öneriyoruz. Yani hiçbir şekilde tahliye edilemez diye bir şey de yok çünkü gerçekten istifçiliğe varan, hani biraz böyle akıl sağlığı yerinde olmayan insanlar da var yani. Hem hayvanların da hayat koşulları kötü hem çevreye gerçekten rahatsızlık veriyorlar. Yani bizim taleplerimiz her iki tarafı da gözeterek hazırlanan çok makul talepler. Umarım dikkate alınır ve bir an önce kanunlaşır.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Bu konuda Yargıtayın da Sayın Başkan, çok güzel kararları var. “Apartman şeyinde olması yetmez; desibel ölçümü yapacaksınız, o hayvan etrafa zarar veriyor mu, istifçiliğe giriyor mu, buna bir bakmadan sen duygulu bir varlığı ayıramazsın ailesinden.” diyor.

BAŞKAN – “Otomatikman hareket etmeyin.” diyor.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yargıtay bunu diyor ama mevzuatta böyle bir düzenleme olduğu için Yargıtayınki sadece dava aşamasında emsal olarak kullanabiliyoruz. O yüzden hani burada bir yasal düzenlemeye girmek mümkün olursa çok çok sevinirim, onun için ben de girmek istedim. Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Bunu da öneririz o zaman raporumuzda.

Ben teşekkür ederim.

HAYTAP HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ PELİN SAYILGAN KIRMIZIGÜL – Ben müsaadenizi isteyebilir miyim efendim.

BAŞKAN – Tamam, oldu.

Teşekkürler ederim.

Evet Tarkan Bey, sizi dinleyelim.

Buyurun.

5.- Veteriner Hekim Tarkan Özvardar’ın, köpek davranışları, yasaklı köpek ırkları ve hayvan haklarının korunması için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Herkese iyi çalışmalar.

Öncelikle daha önceden de birkaç defa komisyonlara davet edildim görüş bildirmek üzere, ilk defa Komisyonunda en azından evcil hayvanları olan, hayvanlarla kontağı olan, veteriner hekim meslektaşım olan insanlarla karşılaşmak birincisi umut verici bir şey; anlaşılmak çok daha kolay, kişilerin empati yapması daha kolay.

En büyük problem olarak, benim kendi alanımla ilgili olduğu için, en çok şikâyet, işte üstünde uzlaşamayan, sokakta hayvanları istemeyen, daha çok köpekleri istemeyen bir grup ve köpeklerin sokakta kalmasının gerekli olduğunu savunan bir grup, dolayısıyla da köpek.

İlk başta tabii ki hayvan davranışlarını biraz bilmek gerekiyor. Köpek zannedildiği gibi, eskisi gibi, bir zamanlar avcı olan fakat şu anda toplayıcı ve insana bağımlı yaşamak zorunda olan bir canlı. Yani insan var olmadığı sürece köpeğin var olma ihtimali maalesef söz konusu değil. Örneğin bir teriyerinizi varsa onu ormana salıp geyik avlayıp yaşamasını bekleyemiyorsunuz, artık bu yetilerini tamamen yitirmiş olan canlılar, göbekten insana bağımlılar. Dolayısıyla da bizim sorumluluğumuz altındalar. O nedenle birtakım argümanlar, işte, sokak köpekleri için doğal alanların oluşturulması... Böyle bir ihtimal söz konusu değil çünkü köpeğin doğası maalesef insan çünkü domestikasyon süreci yani evcilleşme süreci içerisinde en üst seviyede insana yakın olan canlı köpek olduğu için artık kaçınılmaz bir şey, dirsek teması içerisinde yaşamak zorunluluğu. Dolayısıyla sokak hayvanlarının toplatılıp doğal yaşam alanları oluşturulması vaatleri çok realize edilebilecek şeyler değil maalesef. Biz de yani ben de kendim hiçbir şekilde bunun olabileceğine inanmıyorum, özellikle de bu tip alanlar meskûn mahallerden uzak ve periferik bölgelerde organize edilmek zorunda olduğu için artık insanlardan tamamen kopma, bir süre sonra insanların ziyaretlerinin de kopması, daha sonra hiyerarşik mücadeleler, korkunç şeylerin yaşanması -tıpkı bu “Hayırsız Ada” olgusu gibi bir başka olgunun özellikle günümüzde, bu yüzyılda yaşanması gibi- korkunç bir şeyle karşılaşmak olasılık dâhilinde olur böyle bir mantıkta. En doğru olan sistem -evet, Pelin bahsetti- belki tam olarak bütün hepsinin çözümü değil ama en önemli nokta kısırlaştırma yani üremenin kontrol altına alınması sokak hayvanlarında ve sahipli hayvanlarda. Sadece sokak hayvanlarında değil, bazen insanlar bunu yanlış anlayabiliyorlar veyahut da sadece dişi köpeklerin kısırlaştırılması şeklinde anlayabiliyorlar. Kısırlaştırmayla birçok popülasyonun statiklerini oluşturmanız mümkün olabiliyor ve kısırlaştırma konusunda da benim aklıma gelen, Türkiye’de sanırım 27 ya da 28 tane veteriner fakültesi olmuş olması gerekiyor -artık yetişemiyoruz, çok açılıyor çünkü veteriner fakültesi, takip edemiyoruz- bu fakülte öğrencileri mutlaka staj yapıyorlar, bu bir zorunluluk ve bu stajlar esnasında... Ben kendi öğrenciliğimden ve şu anda hâlihazırda güncelde öğrencilerin problemlerini dinlediğim zaman öğrencilerin -örneğin Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi benim mezun olduğum fakülte- en büyük şikâyeti özellikle el melekelerini kazanmak hedefli egzersiz, pratik yapamadıkları. Çünkü fakültede de hocalar ister istemez böyle sorumlulukları müşterinin köpeğini veyahut hastanın köpeğini, kedisini öğrenciye pratik yapması için teslim edemiyor ama tabii ki bu da pratik yapmadan edinilecek bir şey değil. Dolayısıyla, bu öğrencilerin stajlarını biz belediyelerin bünyesine veyahut ta oluşturulacak pilot hastanelere yönlendirdiğimiz takdirde bir staj döneminde atıyorum 80 kişi mezun olacaksa, 100 kişi staja gelecekse -ki Ankara Veteriner Fakültesi yanılmıyorsa 200 civarında öğrenci alıyor her sene- 100 öğrenci yirmi günlük staj boyunca, günde 1 öğrenci 1 tane kısırlaştırma yapsa yirmi günlük stajı boyunca 20 tane hayvan, 100 öğrenci olsa 200; bu sadece Ankara Üniversitesinin Veteriner Fakültesinin öğrencileri. Bunu pilot bölgelere yaydığınız takdirde -ki belediyeler şu konuda haklı olabilir, işte kendi veterinerlerinin yetişemediği; olabilir, bu konuda haklı olabilirler ama -bu tip desteklerle hem geleceğin veteriner hekimleri el melekelerini kazanıp pratik yapmış olma şansı sağlayacaklar hem de sokak hayvanlarının kısırlaştırılması ve kontrolünün sağlanması gibi bir avantajlı iş de yapılmış olacak diye düşünüyorum. Örneğin benim aklıma gelen çözümlerden biri, sokak hayvanlarında.

Bu arada sokak hayvanlarını biliyorsunuz, köpekler sürü mantalitesiyle hareket eden canlılar, sürü canlıları ve topluluklar hâlinde yaşıyorlar. Bizim bir programımız var, ben okulları geziyorum, özellikle de ilköğretim okullarını gezip köpeklere nasıl yaklaşılması gerekli olduğunu, çocukların köpeklere nasıl yaklaşması, yetişkinlerin köpeklere nasıl yaklaşması gerekli olduğunu, bir sürüyle karşılaştığında onların av dürtülerinin nasıl tetiklenmeden onlarla iletişim kurulabileceği ya da iletişim kurulmadan nasıl o bölgeyi terk edecekleri konusunda çocuklara dersler veriyorum, eğitimler veriyorum. Yani bu işin büyük bir kısmı da hayvanlarla anlaşmanın yolunun çocukluktan itibaren çocuklara aşılması ve öğretilmesi çünkü çok basit yöntemlerle başımıza hiçbir şey gelmeyebiliyor. Örneğin ben otuz yıldır bu işin içerisindeyim, hiçbir sokak hayvanının saldırısına uğramadım, defalarca, binlerce sokak hayvanıyla diyalog kurmuşumdur barınaklar bünyesinde, belediyeler bünyesinde. Bunlar doğru şekilde insanlara aktarıldığı takdirde yapılabilir. Çok yakın zamanda, geçtiğimiz hafta sonu sizin oturduğunuz bölgede Mustafa Bey, bir benden oranın, Koru Sitesi'nin yönetimi "Bir seminer verirsiniz buradaki sokak hayvanlarıyla anlaşamayan insanlara..." Geldim hafta sonu, o bir pastanenin karşısında insanlar toplandılar, sokak hayvanlarıyla nasıl anlaşacağız, köpeğimizi gezdirirken sokak hayvanıyla karşılaşacağımızda ne yapacağız, hepsini uygulamalı şekilde yaptık, ki bunu yapmaya hep gönüllüyüz biz zaten. Bu tip eğitimlerle bu gerçeğin kafada realize edilmesi insanlar tarafından yani tıpkı komşunuz gibi. Mesela ben 1990 Veterinerlik Fakültesine geldiğimde İzmir'den Çayyolu diye bir yer yoktu yani orada inşaatlar vardı ve bu inşaatların malzemelerinin alınmaması için köpekler getirilip konuluyordu, o köpekler orada ürtüyordu, sonrada apartmanlar bitiyordu, tabii ki o köpekler orada bırakılıyordu, insanlar taşınıp sonra "Burada bir sürü köpek var, biz bunlardan rahatsız oluyoruz..." Aslında o köpekler onlardan daha önce orada zaten yaşıyorlardı, daha doğrusu oranın canlılarıydı. Mesela, çok şaşıyorum, o bölgelerde tilkileri zehirlemeye çalışmak, zaten yani üç beş tane hayvan kalmış bir de onu zehirlemeye çalışmak... Ne zararı var? Zaten karşılaşmıyorsunuz bile, belki sizi gördüğünde direkt kaçıyor zaten, kontak bile kurmuyor hayvanlar. O yüzden birazcık insanların empati yeteneğini geliştirmek, biraz çocukları özellikle bu konuda eğitmek.

Tabii, yine en önemli konulardan biri, ben aynı zamanda belediyeler bünyesinde bu dersi veriyorum çünkü siz bir "pet shop" açmak istediğiniz zaman ya da bir köpek eğitim merkezi, üretim merkezi, her neyse ya da hayvan gönüllüsü olmak istediğiniz zaman belediyelerin kurslarına katılma zorunluluğu var ve bu kurslarda ben yasaklı ırklar kısmını ve köpek kısmını anlatıyorum. Bizim en suistimale uğrayan konulardan biri olarak düşündüğümüz kısım, yasaklı ırklar. Birincisi, bir ırkı, sadece ırkından dolayı bir köpeği yasaklamak gerçekten akıl alacak bir şey değil.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Irkçılık Hocam.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Evet yani kesinlikle anlaşılabilir bir şey değil. Hani şu mezhebe dâhil olanlar buraya gelmesin demek gibi absürt bir şey, hayvanın ne suçu var pitbull olarak doğduysa? Bu yasa ilk çıktığında zaten -bakın, çok önemli nokta bu- yasanın hazırlanmasında bu konuya hiç vâkıf olmayan biri tarafından hazırlandığı o kadar belli ki ben kinolog olarak bunu çok rahat dile getirebilirim çünkü yasaklı ırklar Türkiye'de kanunda pitbull, dogo argentino, fila brasileiro, taso inu. Fila brasileiro, Türkiye'de bir tane bile yok, bu ırktan köpek yok zaten Türkiye'de; ne kayıtlı ne kayıtsız, hiç böyle bir ırk yok. Taso inu deseniz belki 2 tane vardır, belki 3 tane vardır. Dolayısıyla bu eskiden Yeni Zelanda ve İngiltere'nin eski yasasının kopyalanıp yapıştırılması ve tabii ki böyle bir uygulamanın Türkiye'de var olması birçok bazı ırkları seven, işte pitbull besleyen, dogo argentino besleyen insanlar -ki sayısı azımsanacak seviyede değil- doğru şekilde besleyen insanları ciddi korkuya sürüklemiştir ve başımıza birçok olay da geldi, suistimale de uğradı bu olgu. En basit örneği İstanbul'da yaşandı, bir adam kiracı olarak oturuyor, bir dogo argentinosu var, ev sahibi kontrat dışında kiracısının çıkmasını istiyor ya da kirayı yükseltmesini. Kiracı da hakkı olduğu için diyor ki:

“Hayır, benim kontratım var, ne kirayı yükseltirim ne de kontratım bitene kadar evi terk ederim.” Bir avukat buna akıl veriyor, dogo argentino beslediği için, “Şikâyet et, yasaklı ırk beslediğine dair.” diye işte güvenlik güçleri gidiyorlar oraya, işte polis, diyorlar ki: “Kardeşim, bak, böyle böyle şikâyet var, bu köpeği bir ortadan kaldır.” Genellikle çünkü böyle davranılıyor, ilk önce bir zaman tanınıyor, “Bir yere, pansiyona ver filan, bir şey yap, biz gelelim, tekrar bakalım, eğer yoksa da yok diye tatalım.” Bu sırada kişi hayvansever derneklerle diyaloga geçiyor ve onlar da şöyle bir akıl veriyor: “Kimse gelip köpeğini alamaz, falan falan...” Ki yasaklı ırklarda öyle bir şey yok, çatır çatır alabilme hakkı var. Ondan sonra çocuk da polis tekrar geldiğinde diyor ki: “Siz benim köpeğimi falan alamazsınız.” Polis de diyor ki: “Yahu kardeşim, biz sana böyle böyle demiştik, niye yapmadın?” falan derken dalaşıyorlar, çocuk ters kelepçe, köpeğin veteriner hekim eşliğinde uyutularak barınağa götürülmesi falan, böyle kâbus gibi bir olgu, sonra aradan üç hafta geçince çocuğun barınağı silahla basıp bakıcıları tehdit edip köpeklerini alması gibi böyle garip olaylar yaşanıyor.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Aferin çocuğa!

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Birincisi, köpeğin ırkından dolayı yasaklanması gerçekten akıl almaz bir şey ve hiç yakışksız bir şey yani düşünmek bile çok yakışksız. Ve bu hayvanları besleyenler... Keçiören’de 4-5 tane vaka yaşandı, çocuk kırtasiyeye giderken köpeğiyle gezintide, polis ekipleri tarafından gelinip köpeklerine el konulması, itiraz edenlerin tutuklanması, nezarete götürülmesi, ifadeye zorlanması, köpeklerin alınıp barınaklara konulması. Zaten yasanın bu kısmı tamamen anlaşılabilir bir şey yani yasaklı ırk kavramı. Bir de şu var: Bu ırkı diyelim ki siz yasakladınız ve el koydunuz, bunların korunma merkezleri yok yani barınağa götürülüyor, barınakta da şöyle yazı asılıyor üstüne: “5199 gereğince bu ırklar sahiplendirilemez.” Yani hayatının sonuna kadar işte 5-6 metrekairelik bir kafeste hayatını tamamlaması...

Bu arada birkaç belediyenin danışmanlığını yaptığım için benden rica ettiler, “El konulan köpeklerle bir bakar mısınız.” O kadar üzücü ki, bir belediyenin barınağına gittim, Ankara’da çağırdılar, 14 tane yasaklı ırk olarak el konulmuş köpeğin 9 tanesinin yasaklı ırk olmadığını tespit ettim, alakası yok. Yani bu konuda da bir sıkıntı var çünkü bunu algılamamız mümkün değil ve de bunu algılamamızın tek bir yöntemi genetik testin yapılması, DNA testinin yapılması ve sonradan yasaya zaten bir ek yapıldı, “pitbull ve melezleri”, işte “dogo argentino ve melezleri” falan diye. Bugün sokak hayvanı dediğimiz şey zaten gökten zembille inmedi, beraberinde insanlar getirdiler, bakamayıp köy kültürüyle şehirlerde sokağa bıraktılar, kapının önünde üredi bu hayvanlar ve sokak hayvanları oluştu. Yoksa sokak hayvanı kendi kendine bitmedi, yine insanların getirdiği ve manipülasyonu bu hâle geldi. Bugün DNA analizi yapılırsa bir sokak köpeğinin de ırkından da dogo argentino çıkabilir, pekâlâ pitbull da çıkabilir, dolayısıyla hepsi bu yasayla yasaklı ırk kapsamına alınabilir. Dolayısıyla bizim istediğimiz şey bu yasaklı ırkların kaldırılması ve buna gerçekten gönül vermiş, seven, ezkaza ya da bilinçli olarak besleyen insanların bir rahat etmesi. Ancak şu şekilde: Üretimlerinin kesinlikle denetlenmesi, kısıtlanması, belki de kaldırılması da olabilir.

Tabii ki bu ırkların çok fazla dövüşlerde kullanılması, aslında bu konu da çok enteresan bir konu. Bu ırkların dövüşlerde kullanılması çene kuvvetleriyle bağlantılı değil, bilindiğinin tersine, bu hayvanların ağıri eşikleri çok yüksek. Esas olgu, en az pitbull kadar çenesi kuvvetli olan... Rottweiler da pitbull kadar çenesi kuvvetli bir hayvan, kangal da en az pitbull kadar çenesi kuvvetli bir hayvan ancak pitbullun farkı veyahut da bu “fightings dog” diye bilinen dövüş köpeklerinin farkı ağıri eşiklerinin çok yüksek olması, dolayısıyla da kavgada daha avantajlı pozisyonda olmaları ve bu hissedildikten sonra bu hayvanlar zaten bu yöne nakledilmiş durumdadır, işte bu illegal dövüşlerin yapılması falan falan gibi. Suistimale uğratan kişilerin mutlaka cezalandırılması veyahut da bu tip ihbarların değerlendirilmesi,

gereğince bakmıyorsa... Ve suistimalin de birçok derecesi var yani bizde sadece hayvana şiddet gösteren ya da tecavüz edenin suistimal ettiği düşünülüyor; değil. Köpeğini aşırı beslemek, egzersiz etmemek, kapatmak; bunların hepsi bir çeşit suistimal aynı çocuk istismarlarında olduğu gibi. Dolayısıyla bunların hepsini bir suistimal kapsamı içerisine almak, yasaklı ırk besleyenlere gerekirse bir ehliyet sistemi oluşturmak. “Ehliyet sistemi” dediğimiz aslında hiç zor değil, bir grup kurulu bu grupta bilirkişilerin –atıyorum- iki senede bir köpeklerinin “agresyon testi” dediğimiz bir teste tabi tutulması -yurt dışında bu var- ya da tehlikeli ırk kapsamında düşünülen ırkların, büyük ve bekçilik özellikleri kuvvetli olan ırka mensup köpek sahiplerinin bir vergi ödemesi. Mesela Almanya’da bu, bu şekilde. Eğer sizin bir “Rottweiler”ınız varsa yıllık 200 euro vergi ödüyorsunuz ve IPO 1 seviyesinde eğitimlerini tamamlamak zorundasınız, zorunluluğunuz var 3 yaşa gelene kadar ve bu takip ediliyor ama “Golden Retriever”ınız varsa 50 euro ödüyorsunuz. Yani tehlikeli olabilme ihtimali olan, bekçilik özelliklerinden yararlanılan köpeklerin bir vergilendirme sistemine girmesi ve hayvan sahipleri bunu seve seve yapacaktır, tehlikeli ırkları olduğu düşünülen ırkları besleyen insanlar. Yani ben seve seve yaparım böyle bir ırka sahip olsam, yeter ki köpeğimle rahat bir şekilde yaşayabileyim. Çünkü yasaklı ırklara sahip olan hayvan sahipleri köpeklerini geceleyin çıkarabiliyorlar korkularından, gündüz birileri el koyar, görür... Ve bu neye dönüştü? Herkes herkesi şikâyet etmeye başladı. İşte, gıcık oluyor bir şeye, hemen açıyor diyor ki “Yasaklı ırk besliyor.” “Pitbull besliyor.” bilmem ne ve bu konuda kinologlar olmadığı için köpek aslında “Amerikan Staffordshire” fakat fenotip olarak çok benziyor “Pitbull”a, bir anda sıkıntı konusu oluyor. Örneğin benim Amerikalı bir müşterimin köpeği gümrükte otuz beş gün tutuldu elinde şecere belgesi olduğu hâlde “Amerikan Staffordshire” olduğuna dair “Amerikan Kennel Club” belgesi olduğu hâlde hayvan otuz beş günde 17 kilo vermiş olarak geri alındı. Bir rehabilitasyona tabi tuttuk falan falan. Bunun sebebi de bilirkişinin ayarlanamaması, onca süre hayvanın orada baksın içerisinde bekletilmesinin sebebi.

Bu tip şeyleri hiç yaşamamak adına bir kurallar çerçevesinde, işte bu kişilere ehliyet vermek olabilir, vergilendirme olabilir ama “yasaklı ırk” kavramının kaldırılıp bu hayvanların da yaşama hakkının olması, barınaklarda kafeslere terk edilmiş olmamaları. Yurt dışındaki sistemde mesela bu dövüştür kurtulan bu “Pitbull”lar falan bunların “rescue clubs”ları var, koruma yerleri, sadece bu ırklara yönelik rehabilitasyon merkezleri var. Bu altyapılar, merkezler oluşturulduğu takdirde bu tip şeyleri hayata geçirmek mümkün ama oluşturmadığınızda normalde bütün köpeklerin toplandığı, rehabilite edilmeye çalışıldığı barınaklarda kafesin içerisine yerleştirilip hayatlarını orada tamamlaması isteniyor ki bu da ne hayvan haklarına ne insan algısına sığacak şeyler değil. O yüzden, yasaklı ırklar konusunun tekrar ele alınması ve mutlaka kaldırılması konusu da benim en önem verdiğim düşüncelerden bir tanesi.

Bir de suistimaller konusunun birazcık genişletilmesi. Dediğim gibi, suistimalin sadece tecavüz ya da darpla sınırlı kalmaması, köpeğine düzgün gezinti programı oluşturmayan, ihtiyaçlarını düzgün karşılamayan ya da köpekmiş gibi değil de insanmış gibi davranan kişilerin de aynı suistimal kuralları içerisine alınması, bu arada hayvansever derneklerin de bir şekilde mutlaka bir denetimlerinin olması çünkü her hayvansever dernek de bu yönde olumlu adım atıyor anlamına gelmiyor. Onların da yaptıkları iştirakler, mesela para toplamalar, bunların kontrol altına alınması ya da istekler, medyada yapılan şeylerin de mutlaka denetim altında tutulması ve gerçekten yapılan şeyler kuralına uygun mu yapılıyor, hayvan hakları ihlal edilerek mi yapılıyor, edilmeden mi yapılıyor; bunların hepsinin kontrol altına alınması.

Yine çok önemli, merdiven altı üretimler. Özellikle Bursa bütün merdiven altı üretimi tetikleyen merkez. Bursa’dan “pet shop”ların birçoğu kazanç sağlama hedefli olarak Bursa’yla çalışıyorlar. Bursa’da kafesler içerisinde, maalesef bazıları ruhsatlı olan, ruhsata tabi olan yerlerde köpeklerin altı ayda bir durmaksızın üretime tabi tutulması ve bu hayvanların normal sosyalizasyon sürecini

tamamlamadan, otuz günlükken, yirmi beş günlükken anne ve kardeşlerden ayrılarak “pet shop”lara dağıtılması. “Pet shop”lar da bunu niye küçükken alıyor? Satılmazsa bir an evvel büyümesin de elimde kalsın diye küçükken alıyor ama satış sözleşmesine iki aylık diye not düşüyorlar. Bunun da kimse peşine düşmüyor. Ben sahada olan biri olduğum için sürekli bununla karşılaşılıyor.

İşte, bizim bu başımıza gelen ısıрма vakaları, ondan sonra agresif köpekler, sokakta saldıran köpekler, hep bunların temelinde bu kritik sosyalizasyon dönemini düzgün tamamlamamış köpekler sebebiyet veriyor çünkü sosyalizasyonu tam olmadan eve geldiği için hayvan sahibi de -Türkiye sokak hayvanı olan bir yer- hayvanın aşıları tamamlanmadan dışarı çıkartmıyor, zaten bu da bir iki üç ay sürüyor. Otomatikman köpek hiç sosyalize olmadan dışarıyla tanışıyor. Her şeyden korkan ya da her şeye agresyon gösteren köpeklerle karşı karşıya kalıyoruz. Dolayısıyla bu merdiven altı üretimlerin mutlaka bir şekilde önüne geçmek gerekiyor. Örneğin, ben, bir işletmeye sahibim, ruhsatlı bir işletmeye sahibim. Üretim, eğitim ve pansiyon kriterleri konusunda ruhsatı olan bir yerim ama bir başka yerde aynı şekilde ruhsatlarına baktığınız zaman benimkiyle alakası yok ya da benimkinin onun yeriyle hiç alakası yok. Dolayısıyla gerçekten kapsamın böyle köşelerinin bir çizilmesi gerekiyor çünkü başka bir ilde, başka bir yerde yine ruhsat alıyor kişi ama başka bir sistem içerisinde, 2 metrekairelik yerlerde tutuyor. Aslında minimum 7 metrekaire olması gerekiyor hayvan refahı için, gezinti alanının olması gerekiyor, bol bol köpeğin dışarıya çıkabilmesi gerekiyor bu tip yerlerde veyahut da üretim merkezlerinde şöyle bir kontrol “Köpeği iki sene bir üretebilirsin, öyle bir sene içerisinde iki defa üretemezsin.” diye her ne kadar ruhsat da verilmiş olsa kontrollerinin yapılması, kontrolü yapan kişilerin de bu konuda donanımlı olmaları ve mutlaka bilgileri olmaları konusunda insanların da eğitilmiş olması.

Yani daha çok tabii ki şeyden hiç bahsetmiyorum Pelin bahsettiği için bu ceza, hayvana yapılan şeylerin suç kapsamına alınması, mal kapsamından çıkartılması ve bu konunun suistimale uğramaması. İnsanların birbirlerini tehditle, işte evinde köpek besliyor, kedi besliyor, aslında başka bir şeyden hoşlanmıyor o insandan ya da aralarında sıkıntı var, kedinin, köpeğin bahane edilmesi. İşte, bir ara, bir dönem geldi, mesela, ben evimde 8 tane kedim, 3 tane köpeğim var ama kimseye bir zararım yok, hepsinin sağlık kontrolleri yapılmış, tertemiz hayvanlar, evim tertemiz pozisyonda ama bir anda bir şey duyduk böyle, sınırlandırılma getirilmesi, işte 4’ten fazla olmayacak. Ne yapacağım ben diğer 4 kedimi? Hepsi sakat zaten, bacağı yok. Bir anda böyle infiale kapılıyorsunuz, ne yapacağınızı şaşıyorsunuz. Tabii, Pelin’in bahsettiği gibi, istifçilik yapan, doğru düzgün ilgilenmeyen, bakmayan, sadece bulundurmamak hedefli olarak toplayıcı olan insanların da mutlaka hem cezai yaptırıma çarptırılması hem o hayvanların refahı için oralardan uzaklaştırılması gerekir ama bu tip sınırlandırmalar da korku yaratıyor insanda. İşte, apartmanda herhangi biriyle bir konuda ters düşün, hemen bunu öne sürme bahanesi var elinde. Bu silahı da kullanıyor insanlar, özellikle yasaklı ırklar konusunda ya da apartmanda köpek besleme konusunda. Mesela köpek –atıyorum- ilk bebeklik döneminde on dakika havlıyor, bütün gün havladığı iddia ediliyor. Aslında, biliyorsunuz, biraz toleranslı olmak lazım. İnsanların bebeği de oluyor, geceleyin biz uyurken bebek ağlıyor, hepimiz duyuyoruz ama uykumuza devam ediyoruz “O bir çocuk, bebek” diyoruz, yapılabilecek bir şey yok, biz de bir zamanlar çocuktuk, bebektik. İşte, köpek için de böyle. Kişiyi uyardığınız hâlde kötü reaksiyonlar veriyorsa, bir önlem almıyorsa, bu tip şikâyetlerde gerçeklik payı varsa o zaman tabii ki kişinin mutlaka cezalandırılması gerekiyor ama bazı şeylerde de işin aslını araştırmak oldukça önemli. Benim daha çok sahada olduğum için aklıma gelen bunlar. En önemlisi de dediğim gibi bu yasaklı ırkların kaldırılması.

Bir de tabii ki şu var: “Köpek Irkları ve Bilimleri Federasyonu” denilen bir federasyon var, Dernekler Masasına bağlı bir federasyon var. Ben de bu federasyonun hakemlerinden bir tanesiyim. Bu federasyonun da bilgisinden, kinoloji bilgisinden yararlanabilme şansı var komisyonların veyahut da özellikle köpekler konusunda ya da onların oluşturduğu bir kontrol mekanizması var çünkü -çipleme ve kontrol altına alma- bu konuda onlara da danışmak mümkün olabilir diye onu da belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Tarkan Bey.

Sorusu olan, görüş ve önerisi olan varsa buyurun arkadaşlar.

Başkanım, buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Evet, biraz tabii meslekten olunca çok konuşuyormuşum gibi oluyor ama...

BAŞKAN – Yo, buyurun, buyurun, serbest kürsü burası.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Şimdi, Tarkan Bey aynı zamanda belki dönem arkadaşım benim, farklı sınıflar vardı.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – 1990 girişliyim.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Biz 1990 çıkışlıyız.

Şimdi, çeşitli kurumların bu kısırlaştırmayla alakalı rakamları geliyor. Hayvan başına 45 liradan tutun 2 bin liraya kadar maliyetler rakamlar geliyor. Tabii, bu maliyet hesaplanırken tabiri caizse kurumlara, belediyeler aktarılacak rakamları da çok abartacak seviyelere çıkarıyor. Şimdi, tabii, iki bakış açısından da cevap verebilirsiniz. Bir: Siz bir klinisyensiniz elbette oradan para kazanmanız lazım oranın dönmesi için, o ayrı; bir kısırlaştırmayı kaç yapıyorsunuz değil de bir kısırlaştırma minimum şartlarda, işte ilacıdır, antibiyotığıdır, uyuşturucusu hep beraber ne kadar mal olabilir güncel?

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Şöyle söyleyeyim: Ben klinisyenlik yapmadığım için o konuda bir bilgim yok, sadece köpek davranışları ve eğitimi üzerinde çalışıyorum çünkü otuz senedir, hiç klinisyenlik yapmadım ama şöyle söyleyeyim: Tabii ki odanın belirlediği bir fiyat var, klinisyenler de bu fiyatı kullanıyor fakat belediyelerin bünyesinde yapıldığı takdirde mesela şu var: Hastanelerde benim gözlemlediğim, tarihi geçmiş sütürlar mesela, dikiş materyalleri veyahut da kullanımı artık devredilmiş olan malzemeler. Mesela bu malzemeler buralara aktarılabilir çünkü yasal olarak belki siz o malzemeyi insandan kullanamayabilirsiniz ama hayvanda kullanabiliyoruz biz onları, mesela kısırlaştırmada o malzemeyi kullanabiliyoruz. Mesela bu şekilde bir korelasyon oluşturulup maliyetlerin minimize edilmesi, birtakım Avrupa Birliği projelerinden belki aktarımlar yapılabilir mi bilmiyorum, o tip şeylerin yapılması ya da mesela Ankara’da 300’e yakın klinik var, şöyle bir şey yapılabilir: Madem bu klinikler belediyelere bağlı, odalara bağlı olarak çalışıyor, dersiniz ki her klinik ayda 1 sokak hayvanını kısırlaştırırsın kardeşim, bence kimse buna reaksiyon vermeyecektir yani. Bu ne demek? Bir ayda 300 köpeğin kısırlaştırılması demek. Bir klinisyen için belki yarım saati almayacak bir şey, maliyet olarak da bence düşünmeyeceği bir şey. Hiçbir klinik 1 köpeği ya da kediyi ücretsiz kısırlaştırdığı için batmayacaktır; ne gözüne batacağı ne de ticari anlamda batacağı. Bence bu teklife de bütün meslektaşlar olumlu, ılımlı bakacaktır diye düşünüyorum.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Yapıyorlar zaten.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Yapanlar var, hepsi için geçerli değil de.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Sizin öneriniz vardı zaten, hani stajyerlere falan yaptıralım.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Evet.

BAŞKAN – Bunu kurumsal hâle getirmemiz lazım, önemli olan o.

YUNUS KILIÇ (Kars) – O bir kazanım ama zaten bakın, 300’ü Ankara’da diyorsunuz. Türkiye’de toplam sayı, herhâlde 3-4 bin civarında klinisyen veteriner hekim var ve bunların tabiri caizse bütün günleri öyle çok da dolu değil yani birçoğu tabiri caizse devlette imkân bulamadığı için ikame amacıyla yaptıkları işler yani vakitleri çok yani bu öneri içerisinde olabilir. Bunlara da kota şeklinde belediyeler imkânlarını o da minimum ölçülerde karşılamak suretiyle kısırlaştırmaları dağıtabilirler, buna herkes gönüllü aslında. Kendi işlerini yaparlar ama boş kalan vakitlerinde de hem bir katkı yapmış olurlar hem de tabiri caizse kliniklerinin dönmesiyle alakalı da bir girdi elde ederler, o da önemli bir sayı olur.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Doğru, kesinlikle.

AHMET ERBAŞ (Kütahya) – Sayın Başkanım, bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

AHMET ERBAŞ (Kütahya) – Hocam çok özür dilerim.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Rica ederim.

AHMET ERBAŞ (Kütahya) – Merak ettiğim bir konu var: Her köpek ırkı evde beslenir mi? Yani şöyle: 20-30 metrekairelik, 40-50 metrekairelik, 100 metrekairelik evlerde her köpek ırkını beslemek zorunda mıyız ve bunun adı hayvan sevgisi mi?

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Şöyle söyleyeyim: Köpeğin konfor algısı zannettiğinizin ötesinde insanla bağdaşık. Yani beslediğiniz köpek bir kangal da olsa tercih ettiği şey dizinizin dibinde olmak, köpek besleyenler bunu çok iyi bilir. Bahçenize koyarsınız, dersiniz ki al sana bir dönüm bahçe, gelip camın önünde durur ya sen gel, ya ben geleyim içeriye diye. Çünkü köpeğin konfor algısı insan, insanla bağdaşık algısı var. Dolayısıyla evin metrekaresiyle hiçbir köpek enterese değil, bununla genellikle bayanlar enterese. Hiçbir köpeğin “Burası 1+1, ben oturmam burada.” böyle bir mantığı yok. Dikkat edin mesela, kâğıt toplayan çocukları düşünün, hep bir köpek sürüleriyle gezerler. Düşünsenize, orada güzel güzel marketler var, köfteci var, kasap var, niye onun önünde takılmıyor, hep o çocuklarla birlikte hareket ediyorlar çünkü iletişim kurmuş, bağlanmış yani ona. O yüzden köpeğin konforu insan yani ne kadar metrekaire olduğunun bir önemi yok. Tabii şöyle: Eğer kişi işte atıyorum 50 metrekairelik bir evde bir kangala bakıyor ve onun ihtiyaçlarını karşılamıyor, gezdirmiyor, dolaştırmıyor, egzersizini yaptırmıyorsa o zaman suistimal ediyor, evet ama bu ihtiyaçlarını karşılayıp da bakıyorsa bakabilir yani bu onun doğasına aykırı değil. En başta söylediğim gibi, maalesef köpeğin doğası insan, insanla sınırlı.

BAŞKAN – Herhâlde tamam Tarkan Bey.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Evet.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum size.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Ben teşekkür ederim dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Evet, şimdi aramızda İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Veteriner Fakültesinden Profesör Doktor Sayın Hasret Demircan Yardibi var. Hoş geldiniz.

Buyurun Hocam, sizi dinliyoruz.

6.- *Profesör Doktor Hasret Demircan Yardibi'nin, Hayvanları Koruma Kanunu ve hayvanların haklarının korunması ile hayvanlara eziyetin önlenmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu*

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Hoş bulduk.

Öncelikli olarak hâlihazırdaki Hayvanları Koruma Kanunu'nun teori kısmının pratiğe dökülmemesi noktasında duyduğumuz sıkıntılar. Tabii, gönül bunun pratikte daha iyi olmasını, daha kullanılabilir, daha bizi tatmin edebilir olmasını isterdi ama yine de şunu ifade etmek istiyorum: Bunu tekrar gündeme getirdiğiniz için, böyle bir konuda da bize fırsat verdiğiniz için gerçekten çok teşekkür ediyorum ve umuyorum ki hâlihazırda komisyondaki sayın vekillerimin evlerinde birer hayvanları yoksa bu toplantılardan sonra bir hayvan sahiplenirler. Almayın lütfen, sahiplenin sokaktaki herhangi bir hayvanı.

BAŞKAN – Zannedersen komisyon üyelerinin hepsinin var.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Var mı? Çok mutlu oldum o zaman.

BAŞKAN – Fazla fazla var hatta yani.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Tamam, bundan çok memnun oldum.

Bir de biraz önce arkadaşımızın dediği bir şeyi ifade etmek istiyorum: 2 tane kedim var benim evimde de. Gerçekten o metrekarenin hiçbir önemi yok. Kanepede ben ve 2 çocuğum oturduğumuz zaman o 2 kedi de bizim yanımızda o 2 kedi de bizim yanımızda, o kanepenin üzerinde biz hepimiz oturabiliyoruz ve orada çok mutlular. Yani onların gerçekten –kediler için de aynı şey geçerli- o insanlarla arasında kurdukları bağ... Zaten bilimsel çalışmalar da şöyle bir şey diyor: İnsan ve kediler arasında –tam olarak belli değil ama- protein yapısında olan ve hormon olduğu düşünülen bir maddeyle böyle bir iletişimin var olduğu... Çünkü kediye o kadar bağımlı bir hâle geliyorsunuz ki –yani ben köpek beslemediğim için kediler hakkında konuşuyorum- sizin hayatınızın bir parçası oluyor. Bu konuda benim böyle çok hoş da bir anım var: Bizim kedimiz pencereden bahçeye düştü. Aynı dönem yazlıkta da kayınpederim yazlıktaki merdivenlerden düştü. Eşim bana dedi ki: “Hasretciğim, babam düştüğünde bu kadar üzülmedin.” Çünkü ikisi aynı dönem oldu ama ben o duyguyu anlatamıyorum. Elbette ki kayınpederime üzüldüm ama eşimin bana yorumu öyle oldu yani “O suratındaki ifade, babamda böyle ifade yoktu suratında.” dedi.

Şimdi şöyle söylemek istiyorum: Tabii, bir akademisyene bu konuyla ilgili söz hakkı verdiğinizde biz böyle kendi kendimize hep notlar çıkarıyoruz, maddeler hâlinde bazı raporlar hazırladım kendime, izninizle onu söylemek istiyorum.

İlk şundan başlayacağım: “Hayvanları Koruma Kanunu” bunun adı. Biz aslında şunu istemiyoruz, biz şimdi hayvanları insanlardan korumak istemiyoruz. Her canlının yaşam hakkı zaten vardır, biz bunun “hayvan hakları yasası” olmasını istiyoruz bir defa çünkü bütün canlıların yaşam hakkı var. Biz köpekleri, kedileri, hayvanları insanlardan korumak istemiyoruz, onların zaten bir yaşam hakkı var ve hayvan hakları yasası olması gerektiğini düşünüyoruz.

Ve hâlihazırdaki hayvana karşı her türlü cürüm, taciz, saldırı, bütün bunların kesinlikle ve kesinlikle kabahatler kapsamında çıkarılması gerektiğini, kesinlikle Türk Ceza Kanunu içerisinde yer alması gerektiğini, hatta çok daha ileriki aşamalara gidip bu cezaları almış olan insanların sicillerine bu işlendikten sonra bir işe girdikleri zaman bunu kesinlikle burada paylaşılması gerektiğini yani sicilindeki bu bilginin -bu arkadaşımız bir veteriner hekim olabilir, hiç önemli değil ne olduğu- gittiği her kurumda bunun sicilinde, bunun peşinde gölge gibi gitmesi gerektiğini ve deşifre edilmesi gerektiğini düşünüyoruz açıkçası.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Suç olursa gider.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Evet.

Çünkü takdir edersiniz ki bir hayvana saldıran, tecavüz edebilen ya da işte eziyet eden bir insanın aynı şekilde bunu bir insana da yapabileceği çok aşikâr yani ben bunu tartışmaya bile gerek duymuyorum. İnsanlar hayvana da saldırıyorsa insana da aynı şekilde saldırabilir, insana da aynı şekilde kötülük yapabilirler. İşte böyle böyle seri katiller vesaire olan bir toplum hâline geliriz.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Hayvana tecavüz eden insana da tecavüz eder mi?

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Eder tabii.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Kayıtlara geçsin diye ifade ettim.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Yani hele tecavüzün hiç tartışılmaması gerekiyor yani öyle söyleyeyim. Çünkü biz veteriner hekim olarak bu konuda çok hassasiyet gösteriyoruz. Tabii, ben bir hayvansever kimliğimle buradayım, bir akademisyen kimliğimle buradayım, bir veteriner fakültesi hocası olarak buradayım. O yüzden birçok insanla birçok ortamda, birçok platformda bunları hep konuşuyoruz, tartışıyoruz; aynı zamanda ben İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Rektör Danışmanlığı da yapıyorum, üniversite bünyesinde de birçok akademisyen arkadaşlarımla bunları konuşuyorum ve gelmeden önce de her birine muhakkak gücüm yettiğince sorarak fikir almaya da çalıştım “İletmemi istediğiniz bir şey var mı?” diye. Çünkü şöyle söyleyeyim: Fakültem olarak biz bu işin çok kutsal olduğunu düşünüyoruz, kesinlikle yapılan şu işin çok kutsal olduğunu düşünüyoruz ve inanılmaz derecede de arkasında durmaya hazırız ve her durumda, her koşulda da fakültem olarak desteğe ve hizmete de hazırız. Bununla ilgili hiçbir sıkıntımız yok.

Şimdi, tabii, her şey farkındalıkla başlıyor yani çocukta da insanda da her şey farkındalıkla başlıyor. Biz diyoruz ki bu hayvan sevgisi ve hakları konusunda birazcık daha farkındalık olusun ve daha çok kamu spotları olsun. Yani şimdi televizyonlarda böyle kamu spotları falan görüyoruz ama bilmiyorum, ben çok fark etmiyorum, hayvan haklarıyla ilgili ya da hayvanlarla ilgili kamu spotları, bunlar neredeyse hiç yok yani ben hiç rastlamadım ya da en azından. Bir defa, bunlara kesinlikle en kısa zamanda başlanması gerektiğini düşünüyoruz. Hatta, ben biraz daha ilerlettim, bunu nasıl yapabilirim bilmiyorum ama böyle çok popüler dizilerde falan o dizilerin kahramanlarının muhakkak birer hayvan edinmesi gerektiğini, bunların evlerinde kedilerin, köpeklerin... Çünkü bakıyorum ben, o diziler insanların hayatında, toplumun hayatında öyle yer etmiş ki oradaki, o başroldeki insanların bile bir hayvanı olsun, bir kedisi, köpeği olsun, bir farkındalık katılsın bu şekilde. Ufak bir adımdır ama bence çok ses getirebilir diye düşünüyorum.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Dizi bitince bırakmasınlar da.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Evet, tabii bırakmasınlar diye ümit ederiz onu ancak.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Sokaklar dalmaçyalı oldu biliyorsunuz, husky oldu, golden oldu. Bunlar da dizilerden oldu yani.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Onun tek başına dizilerle de ilgisi yok belki ama bizim İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi Uygulama ve Araştırma Hastanemiz var. Biz fakülte olarak VEDEK tarafından yani hem ulusal hem de uluslararası olarak akredite olmuş bir fakülteyiz yani çok donanımlı bir uygulama ve araştırma hastanemiz var. Tabii orada bir sürü hayvansever görüyoruz, hasta sahibi geliyor bir sürü. Ama aynı sizlerin de dediği gibi, bazı hasta sahipleri böyle bir hevesle... Zaten biz pet hayvanlarının bir ödül olmasını, bir hediye olmasını istemiyoruz yani onlar bir hediye değiller ve ödül değiller. Bazı ebeveynler çocuklarını bunları bir ödül gibi, bir şey gibi veriyorlar, ondan sonra da çok mutlu olmadıkları zaman, hastalanınca hastaneye

getiriyorlar; biz fakülteden bir çıkıyoruz, hastanenin önünde böyle kafesler var, bırakmışlar, gitmişler. Yani biz onları tedavi de etmişiz, o kedilere, köpeklerle bakılmış da ama onlar sadece bir ödül, bir hediye şeyiyle sınırlı kalınca tabii ki o sürdürülebilir bir ilişki olmuyor.

Ama bunun tam tersi şöyle bir şey de var, toplumda şöyle de bir algı –bilmiyorum, buna kanunla nasıl engel olunabilir ama- var: Ortamda sanki hayvan sahipleri psikolojik sorunları olan insanlarmış gibi böyle bir algı da var, biz bunu da görüyoruz. Bu algının kesinlikle düzeltilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Ben bunu çok duyuyorum, çevremdeki insanlarda da duyuyorum, fakülteye gelen şeylerden... Gerçi tabii bazı hasta sahipleri o kedilerini, köpeklerini o kadar çok seviyorlar ki bazen çok agresif olabiliyorlar. Ama bu, tamamıyla küçük canlılarla aralarındaki o inanılmaz bağdan kaynaklanan bir şey oluyor. Ben en azından bu hayvan sahiplerinin böyle sorunları olan, problemli kişilermiş gibi gösterilmesinin de önüne geçilmesini istiyorum.

Bir de bizim çok önemli gördüğümüz, üzerinde durulması gereken bir şey de acısız kesim konusunun gündeme gelmesini istiyoruz. Özellikle tabii biz manevi değerlere önem veren bir toplumuz, duyarlı bir toplumuz, duygusal bir toplumuz ama hâlihazırdaki kesim yöntemleri, kesinlikle hayvanların canı acıtılarak, can çekişerek oluyor. Biz acısız kesim olsun istiyoruz. Şimdi, mesela, böyle tabancalar var, hayvanın alnına dayadığınızda o beş dakika bir baygınlaşmış gibi anestezi hâli veriyor ve o sırada hayvanı kesebilirsiniz. Yani hayvan o tabanca ateşlendikten sonra ölmüyor, o beş dakikada canlı durma şeyi var, ondan sonra onu kesebilirsiniz. Bunu gerçekten çok rica ediyoruz. Yani acısız kesim konusunun da gündeme gelmesi, bunun zorunlu olması... Çünkü biz her Kurban Bayramı'nda bundan çok rahatsız oluyoruz, gerçekten çok üzülmüyoruz, bunu da böyle her yerde söyleye söyleye geziyoruz; acısız kesim, acısız kesim, acısız kesim olsun diye.

Bir konu daha: Tabii, bu ülkeye kaçak olarak sokulan hayvanlara da müdahale edilmesi gerektiğini, bu konuda daha denetimli çalışılması gerektiğini, bunun çok sıkı kontroller altında olması gerektiğini düşünüyoruz.

Bir de hayvanların -son zamanlarda tabii çok güncel oldu- bu faytonlardaki atların -hepimizin bildiği şeyler- kesinlikle ticari bir araç olarak görülmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Yani belki birçok veteriner hekim arkadaşım, meslektaşım bana kızacaktır ama ben pet hayvanlarının bir yerde satılmasını da istemiyorum. Yani sahiplenelim, sokakta bir sürü var, bunların hepsini sahiplenebiliriz yani bunların böyle para verilip alınmasını... Veteriner hekim arkadaşım orada sadece kendi hekimliğini yapacak. Pet hayvanlarının böyle bir –tabiri caizse- mal gibi alınıp satılmasını istemiyorum. Ben buna da karşıyım. Bu benim bireysel fikrimdir, radikal de olabilir ama buna karşı bir veteriner hekimim.

Ülkeye kaçak hayvan sokanlara karşı cezaların çok ağırlaştırılması gerektiğini düşünüyoruz.

Köpek dövüşü yaptıran mafyalar var, gruplar var. Bilmiyorum, nasıl engellenebilir, nasıl şey yapılabilir ama bunların kesinlikle önüne geçilmesi gerekiyor; çok sıkı denetimlerle, kontrollerle engellenmesi gerekiyor.

Bir de son zamanlarda hayvan deneyleri ve yerel etik kuralları konusunda biraz daha hassas davranmamız gerektiğini düşünüyorum yani hâlihazırdaki yerel etik kurallarını aktive edici daha yaptırıcı şeyler olabilir. Çünkü bunlar bazı yerlerde pasif kalıyorlar ama tabii ki hayvan deneyleri kesinlikle yapılmalı ama belli bir kontrol altında, belli bir disiplin altında ve kesinlikle bunun yerel etik kurallarının aktive edilmesi ve kontrolü altında olması gerektiğini düşünüyorum.

Bir de şöyle bir şey var: Sokak hayvanlarıyla ilgili Emniyette “çevre polisi” gibi bir organizasyon olabilir mi? Yani bilmiyorum “çevre polis masası” olabilir, “çevre polis kurulu” gibi bir şey olabilir ama bu polisler sadece sokak hayvanlarını korumak için ya da sokak hayvanlarına zarar verecek olan

insanları denetleyerek çalışabilirler. Yani bu gerçekten kıymetli olabilir, çok caydırıcı olabilir. Hani, ürkerler, insanlar böyle bir “self” kontrol yapar bu şekilde diye düşünüyorum. Bunun adı da belki “çevre polis masası” olabilir vesaire, öyle isimlendirilebilir.

Hayvan refahı yasası uygulamalarının daha ciddi olarak ele alınması gerektiği notlarım arasında yine.

Bir de bu sevgi özellikle çocuklara aşılmalı, çocukluk itibarıyla, özellikle ergenlik döneminde... Ben şunu yaşadığım için çok samimi olarak paylaşmak istiyorum. Benim 9’uncu sınıfa giden bir kızım var ve biz onun o ergen hırçınlığının, o dönemdeki şeyinin o 2 kelimizle nasıl yumuşadığını, nasıl hoş bir ilişkiye döndüğünü, nasıl hoş bir zamana döndüğüne o kadar şahit olduk ki. Yani bazen o 2 kediye diyorum ki iyi ki siz varsınız çünkü Sena o kediler olmasa benle uğraşacak; işte, bizle böyle çatışıyor vesaire. Ama o kediler ona öyle bir terapi oluyor ki o aralarındaki bağ o kadar kıymetli, o sevgiyle böyle çok güzel zaman geçiriyorlar. O yüzden de mesela, Millî Eğitim Bakanlığıyla koordineli ortak projelerle vesairelerle... İlköğretimde ders gibi okutulabilir mesela, hayvan hakları, hayvan sevgisi dersi gibi ya da Millî Eğitim Bakanlığı daha çok hayvan hakları, hayvan sevgisi temalı projeler yapabilir, yarışmalar yapabilir, organizasyonlar düzenleyebilir. Sadece bunu çocuklara aşılacak adına söylüyorum. Çünkü o yaşlarda bu sevgiyi edinirlerse uzun vadede bu sevgi onları çok mutlu eder, bütün canlılara karşı çok mutlu eder.

Bir de şöyle bir not aldım: Bu hayvan hakları ve hayvan refahı gibi hususlarda bayram ve cuma namazlarında Diyanetin bildirileriyle bunlar paylaşılsın yani bu bir konu olsun, Diyanet bunu bir prosedüre... İşte nasıl bir prosedür oluyor, onu bilmiyorum tabii ki.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Hutbelerde var.

BAŞKAN – Merhamet üzerine kurulu hutbelerde hayvan hakları olabilir.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Ama ben daha spesifik olsun diyorum. Hani, merhamet tabii ki ama hayvan hakları, hayvan sevgisi üzerine diyelim.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Var, var. Bununla ilgili bilimsel tezler de var, doktora tezleri de var.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Elbette doktora tezleri de vardır. Tabii, ben cumaya gitmediğim için bilmiyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Dinî açıdan doktora tezleri var, ilahiyatçıların yazdığı doktora tezleri de var, sadece o hutbeyle alakalı değil yani bilimsel yayınlar da var.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Anladım.

Çünkü biz bu değerlere önem veren bir toplumuz ve muhakkak içimizde kalacaktır böyle şeyler.

Çok kısaca bunları söyleyeceğim, aklıma şu anda bir şey gelmiyor ama sormak istediğiniz bir şey varsa cevaplamaya hazırım.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Bir şey söyleme şansım var mı acaba?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Birincisi, hazır bir öğretim görevlisi burada olduğu için söylüyorum, bence en başta siz de veteriner hekim olduğunuz için, veteriner fakültelerinde davranış kürsüsü yok. O kadar komik bir şey ki, düşünün ki...

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Bu ne demek hocam? Nasıl yani? “Davranış” derken?

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Davranış, hayvan davranışı. Kürsü yok.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Fizyoloji altında bu...

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Doğru değil. Tıp fakültesinde psikiyatri ana bilim dalı yok, böyle bir şey olabilir mi?

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Yok, fizyolojideki ana bilim dalı hocalarımız bunları ders olarak anlatıyorlar.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Haftada bir saat anlatılıyor, davranışını bilmediğiniz... Ben hiç öğrenmedim. 1990 yılında ben fakülteye girdiğimde böyle bir ders yoktu. Dolayısıyla, davranışını bilmediğiniz bir hayvana nasıl yaklaşıp tedavi edeceksiniz? En başta öğrenilmesi gereken şey. O yüzden bunun kürsüsünün, artık hani YÖK'e mi sunulur, nasıl olur? Kürsü yok. Yani, davranış kürsüsü, davranış bozukluklarının rehabilitasyonu tıpkı bizde olduğu gibi, birlikte yaşadığımız hayvanlar da bizimle etkileşim içerisinde oldukları için bir sürü davranış problemini gösteriyorlar ve hekimler kendi klinik muayenelerinde bile, bakın, bir hayvana yaklaşmayı bilmiyorlar ve bu yüzden travmatize oluyor birçok hayvan. Mesela bunların dikkate alınması. Ben şu konuda bile görüş bildirdim: Veteriner kliniklerinin müşterisi insan değil, aslında müşterileri hayvanlar ama bütün donanımlar insana yönelik. Bembeyaz fayanslar, ondan sonra, yukarıdan ışıktandırma bütün hayvanların kapıda böyle kalmasına sebebiyet veriyor. Çünkü köpek öyle bir canlı değil, beyazı gördü mü derinlik algısını kaybediyor, içeri girmek istemiyor. Dikkat edin, bütün köpekler, kediler kapıda direnç gösteriyorlar, içeriinin ışıktandırılması yanlış, fayans sistemi yanlış ve Bakanlığın da mesela bu tip şeyleri veteriner kliniklerine ruhsat verirken bunlara dikkat etmesi lazım. Mesela mat renklerin kullanılması, ışıktandırmanın aşağıdan olması, kedi muayene odasının mutlaka ayrı olması çünkü köpeğin girdiği yere kedi girdiği zaman otomatikman muayenede reaksiyon veriyor ve bunların fakültede... Biz fakültede bunları öğrenmedik, hâlâ da öğretilmiyor; yani, kedi davranışı nedir, köpek ile kedinin iletişimi nasıl kurulur ve...

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Dersler var.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Çok yeni ve hâlâ bilgisizce veriliyor.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Bizim fakültemizde var.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Hâlâ çok böyle donanımlı şekilde verilmiyor. Bakın, mesela kanunların içerisinde köpeklerde keyif amaçlı, kozmetik amaçlı yapılan kulak, kuyruk kesimleri yasak olmasına rağmen, zibil gibi kulak, kuyruk kesiliyor ve bunu veteriner hekimler yapıyor, imam cemaat ilişkisi gibi. Bu sefer de...

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Deontoloji okunuyor mu?

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Okunuyor, deontoloji de okunuyor.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Deontoloji okunuyor, fizyoloji adı altında da seçmeli ders grubumuz var ve beyefendinin dediği o derslerin hepsi yapıyor, veriliyor.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Benim zamanımda hiç yoktu. Ben sekiz sene, 1998'e kadar yoktu.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Ama 2019 şimdi.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Bizim mesleğin bir zorluğu var arkadaşlar, insan dediğiniz zaman belli, neyle ilgileneceğiniz belli, yani ortada bir morfoloji, bir anatomi, bir fizyoloji var. Ama bizde geçen bir çalışmaya gitmişim, sadece arkada bir resim koymuşlardı, oradaki ilgilenmek zorunda olduğumuz, en azından hiç olmazsa normal bir insandan fazla bilmek zorunda olduğumuz o kadar çok hayvan grubu

var ki yani bunların her birinin davranışlarıyla alakalı tabii bizim müfredatımız yetmez buna. Fakat gene güzel bir şey söyleyeceğim sonunda, şimdi, bizim, biliyorsunuz, otuz yıldır olmayan veteriner uzmanlık yasamız var. Yakındır uygulamaya geçmemiz. Onda böyle bir dal olacak. Orada bunu özel olarak ilgilenmek isteyen, bu konuda özellikle pet hayvancılığıyla alakalı klinisyenlik yapmak isteyen arkadaşlar bunun da eğitimini alabilecekler yani.

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – Şu konu önemli: İnsanları özellikle hayvan sahiplendirmede, biraz önce sizin söylediğiniz gibi, satış değil de insanların barınaklardan sokak hayvanlarını sahiplenmesi şeklinde. İnsanlar bunu niye yapmıyorlar, sahiplenmiyorlar? Tamamen bilgisizlik ve eğitimsizlikle bağlantılı. Zannediyorlar ki bir köpek kırma olduğu zaman eğitilemez. Şimdi şöyle örnekler vermek lazım: Benim babam Makedon göçmeni, annem Konyalı ama üniversite mezunuyum. Yani kırmayım. (Gülüşmeler) Bunun eğitimle, bir köpeğin kırmalığının hiçbir kolerasyonu yok diye... Örneği de vardır. Benim kendi köpeklerimden biri, arama kurtarmanın, ben on beş senedir de AKUT’um, K9 biriminde sorumlu olarak görev yapıyorum ve Erciş depreminde ciddi görev yapmış köpeklerden biri, benim köpeklerimden biridir. Barınak projesinden çıkarttım. Uluslararası tüm sınavları geçen tek köpek Türkiye’deki, bütün sınavları geçmiş. Ne AFAD’ın bünyesinde böyle bir köpek var sınavları geçmiş farklı dallarda ne itfaiyenin bünyesinde böyle bir köpek var; demek istediğim bu hayvan, sokaktan edinilmiş bildiğiniz kırma sokak köpeği. Yani ve çok zorludur arama kurtarma köpeği sınavları ve ben özellikle örnek teşkil etmesi için en zor sınav yeri Danimarka’dadır ve orada soktum bunu ispatlayabilmek için. Bir sokak köpeği, kırma bir hayvanın eğitilerek neler yapabileceğini gösterme hedefli olarak ki insanlık yararına kullandık. Erciş depreminde, kayıp vakalarında hep bu köpeği kullandık biz. İnsanlara bunu anlatmak, kamu spotlarıyla ki böylece barınaklara yönlmesi, tıpkı yurt dışında olduğu gibi. Bir köpek edinmede ilk önce eğer böyle kafasında net bir şey yoksa, şunu seviyorum, bu ırkı seviyorum diye bir şey yoksa gidip barınakta gezip mesela çok güzel “trik”leri var yurt dışında, mesela 6 hafta süreyle tutulup öldürme olgusu var Amerika’daki bazı barınaklarda. Mesela gidiyorsunuz, üstüne “Altı günü kaldı.” yazıyor ve panik oluyorsunuz. Ya da gidiyorsunuz, “Bir günü kaldı.” onu alıp kurtarmak istiyorsunuz falan falan gibi. Tabii ki bu şekilde demek istemiyorum ama kırma köpeklere insanları yönlendirmek, kırmalığın kötü bir şey olmadığı, hani, soysuzluk gibi algılanmamasının gerekli olduğu şeklinde kamu spotları yapıp insanların barınaklara yönlendirilmesi ve bu sokak hayvanı ve sahipsiz hayvan kavramlarının sahiplendirmelerle değiştirilmesi.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Bir de barınaklarda hayvanlar sahiplendirilirken, işte, oranın, belediyelerin veteriner hekimleri var zaten. Bu veteriner hekimler o barınaktaki hayvanların sahiplendirilmeden önce o gelecek, işte, aday hayvan sahiplerine çok kısa bir eğitim verebilirler, bunlara bir bakım sertifikası, hayvan bakım sertifikası verilerek böyle ufak eğitimlerle onlar bilinçlendirilebilir. Çünkü gerçekten sahiplendikten sonra bu işin sürdürülebilir olması önemli yani barınaktan bir iki hayvan daha eksildi, tamam, oldu, değil; o hayvanın o ailesiyle beraber sürdürülebilir bir yaşamı olması lazım. Bu yüzden o tür eğitim programları olabilir. Aday hayvan sahipleri.

BAŞKAN – Hasan Hocam, buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, hayvan davranışları konusu, biyolojide bir kürsüdür, daldır. Zaten belgeselerde izlediğiniz zaman birçok hayvanla ilgili davranışsal olarak ele alan bilim adamları var. Fakat bizim alanda, yani biyolojide evcillere pek bakmıyoruz yani, inektir, koyundur, köpektir, fakat veterinerlikte bunun olması gerekir; bu konuya katılıyorum.

Bunun sonrasında da “Herkes bir hayvan edinsin, baksın.” Olur, herkes evine hayvan alsın ne olacak? Problem çok daha fazla büyüyebilir. Bu sefer hayvan sahiplerini denetlemek zorunda kalırsınız. Bunun eğitimle hallolması gerekir ve demin, öğleden önceki konuşmada da gene bahsettik, yani Milli

Eğitimde biyoloji derslerini ve bunun içerisinde çevre ve hayvan kısmını artırmamız icap ediyor, sadece bilinçlendirme açısından hatta. Yani şimdi bazı filmlerde, Amerikan filmlerinde denk gelir, çocuğuna köpek alacaktır, konuşuyorlar, “O sorumluluğu taşıyamazsın.” diye diyaloglarda bu da geçiyor. Şimdi, bıraktığınız zaman evde ne yapacak? Evde bırakılıyor mu, bırakılmıyor mu? Şimdi hayvan hakları dediğiniz zaman, sizin de söylediğiniz gibi, insanlaştırmamak da gerekiyor. Yani mesela paltolu bir kedi görebilirsiniz sokakta giderken, paltolu bir köpek de olabilir. Yani bu değişik uygulamalar... İnsana bırakıldığı zaman, bu işlerde planlama, programlama olmadığı zaman insan hayvanını kendi psikolojisi nasılsa hayvanın psikolojisi de aynı oluyor. Bir de öyle bir durum var, etkileniyor. Onun için davranışsal açıdan kedi, köpek veya evcil hayvan besleyenlerin davranışsal açıdan en azından bir alt yapısı olması gerekiyor. Yoksa yani köpeği banyoya kapatıp orada tutmanın da bir alemi yok, beslenecekse böyle bir durum...

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – İstedğimiz kesinlikle o değil zaten.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Ben bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Bu Komisyon ne kadar daha devam edecek?

BAŞKAN – Üç aylık süremiz var. 8 Mayıs’ta başladık, süremizin sonuna kadar inşallah çalışacağız.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Ne kadar daha toplantı yapılacak?

BAŞKAN – Şimdi, bayrama kadar önümüzdeki hafta bir yarın var. Çarşamba ve perşembe, üç gün daha toplantımız var belirli olan takvimde. Ondan sonra, bayramdan sonraki hafta seçime göre ve Meclisin çalışma takvimine göre değişecek?

ERKAN HABERAL (Ankara) – Peki, sonradan Komisyonun bir sonuç bildirgesi mi olacak?

BAŞKAN – Rapor hazırlayacağız.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Rapor hazırlayıp onu Genel Kurula mı sunacaksınız?

BAŞKAN – Meclis Genel Kuruluna sunacağız, evet.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Peki, mevcut, daha önce verilmiş yasa teklifleri, bekleyenler ne olacak?

BAŞKAN – Şimdi, bu sadece Genel Kurula bir sunuş yani bu bir yasa anlamında bir şey değil, yasa hazırlanacakken bundan yararlanılabilecek.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Efendim şundan soruyorum: Daha önce biz bunu...

Sayın Başkan, şimdi, sorma sebebim şundandır: Sayın hocam da söyledi, kendileri bilir; daha önce burada yapılmış çalışmalar var, daha önce çünkü biz defalarca bu tip toplantılar yaptık burada, özellikle 25’inci Dönemde ve 26’ncı Dönemde çok güzel çalışmalar yaptık, gene aynı şekilde bütün milletvekilleri, bütün gruplar bir araya geldi. Çünkü sıkıntı maalesef milletvekillerinde değil bu sefer, milletvekilleri gayet iyi anlaşıyor ama sıkıntı bürokraside, orada tıkanıyor. Onun için, şimdi, biz bunu konuşacağız, Genel Kurula görüş vereceğiz, rapor vereceğiz. İçeriye verilmiş bir sürü bu sene içinde de -biz başlatmıştık, bizden sonra ne kadar geldi bilmiyorum- bütün grupların muhakkak ki var, yasa teklifleri var bu konuda; bir de komisyona gelecek bu konu, aynı şeyleri bir de komisyonda konuşmak zorunda kalacağız. Bu sefer şöyle bir şey oluyor: İşte, sivil toplum kuruluşları, hayvanseverler ve biz milletvekilleri aynı şeyi defalarca tekrarlanmaktan bir sıkıntıya giriyoruz doğal olarak. Ondan sorma gereği hissettim: “Sonuçta ne olacak bu şeyde?” diye. Belki bir komisyonla birleştirip Genel Kurula

sunmadan önce çünkü hepimiz bir aradayız yani bütün partilerin iş birliğiyle olduğu için oy birliğiyle çıkacak bir yasa olacak. Ana komisyonla da birleştirip bir sonucu hep beraber getirip Genel Kurulda bir günde geçirebiliriz yasayı diye sordum.

BAŞKAN – Biz bu hazırlığımızı yapalım, zaten ana komisyona çok iş bırakmayız o zaman. Bu raporumuz doğrultusunda ana komisyon da gerekli çalışmayı yapar herhâlde.

Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Evet, Erkan Başkan haklı, daha önce çalışmışlar sağ olsunlar. Hatta bir kanun teklifi hâline de gelmiş fakat o zaman işte yasama döneminin bitmesiyle beraber kadük olmuş. Şimdi, oraya da sadık kalınarak...

ERKAN HABERAL (Ankara) – Bu dönem de verdik efendim, bu dönem de verdik.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Doğru. Hayır, önceki çalışmaları yapmıştınız ya, onun sonuçlarıyla alakalı Çevre Bakanlığı o zaman meseleye biraz hâkimmiş, Orman çünkü eskiden orada olduğu için; şimdi Tarım Bakanlığıyla birleştiği için bizim tarafa geldi, gelecek daha doğrusu. O sizin metinlerinizden hemen hemen ağırlık olarak istifade edilmiş, tabiri caizse bu araştırma komisyonunun kurulmasının geçmişini hatırlarsanız o dönemde hemen hemen bütün partilerin Mecliste bir ısrarı vardı “Komisyon kurulsun, komisyon kurulsun.” diye. Tabiri caizse bu ısrara yönelik, açıkçası, belki de iktidar partisinin buna zorunlu bir katılımı söz konusu oldu, hatırlayın süreci, hemen hemen bütün partilerin “Bir araştırma komisyonu kurulsun.” ısrarı vardı. Dolayısıyla o talepler de birleştirildiği için yine bu Komisyon bütün partilerin ortak görüşüyle kurulmuş bir komisyon. Kuruldu artık ama ben güncel şeyler de geldiğini görüyorum özellikle meslek gruplarından. Belki son bir iki daha ilave edilecek şey vardır ama yani çok daha sürecin ben uzamayacağını da düşünüyorum.

BAŞKAN – Evet, evet, uzatmayacağız inşallah.

SERAP YAŞAR (İstanbul) - Aslında şu var: Dünden beri hiç konuşulmamış bazı şeyler de konuşuldu Sayın Vekilim. Demek ki daha konuşulacak çok şey var akla gelmeyen. Onun için bence bu Komisyon kurulması bile başlı başına değerli bence.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Efendim, ben derdimi anlatamadım. Benim sıkıntım “Komisyon niye kuruldu?” ya da “Ne yapacak?” değil. Benim sıkıntım sonuca ulaşmak çünkü pek çok defa bu çalışmaları yaptık, bir sonuca ulaşamadık. Ve bir daha tekrarlayayım: Sıkıntı bizde değil yani bu işin içinde ne siyaset ne milletvekilleri ki burada herkes kendini ifade etti, herkes bir hayvansever olduğu için burada bulunmakta.

Ama şöyle bir sıkıntı var: Geçen dönem ben çok aktif bu işin içinde bulunduğum için, gene o zaman Sayın Bahçekapılı ve İlknur İnceöz’le beraber, Cumhuriyet Halk Partisinden Didem Zengin’le beraber biz baş başa verdik, sivil toplum kuruluşlarının her biriyle toplantı yaptık, kendimiz anlaştık, sonuca ulaşamadık. Sonuca ulaşamamamızın sebebi bürokratik engeller. Neden? Çünkü biz gayet güzel konuşuyoruz, anlaşıyoruz, kendi içimizde bir sıkıntı yok ama karşımızda devlet bakanlığından, Orman Bakanlığından, Tarım Bakanlığından, o zamanki Çevre Bakanlığından gelen ve Adalet Bakanlığından -çok önemli Abdulhamit Gül Bey’in bu konuda çok güzel bir çalışması var, yetkilendirdi- arkadaşlar, buraya genel müdürler geldi, müsteşar yardımcılar geldi. Bürokrat bizim karşımıza çıktığı zaman “Yapamayız.” diyor. Esas sıkıntı burada, ondan. Yani bizim bence bu Komisyonu daha aktif, daha etkili hâle getirmek için bürokratları yanımıza alıp onlarla çalışmamız lazım çünkü makul.

Biz şimdi bir şey söylüyoruz. Ben de istiyorum. Yani kimsenin kimseden daha fazla “Hayvanseverim.” diye ortaya çıkması doğru bir şey değil. Yani “Ben de bu işteyim, ben de seviyorum, ben de sizin kadar seviyorum.” Ama şöyle bir şey var: Ben çok ağır ceza verilsin istiyorum yani özellikle

o hayvanlara eziyet edenlere, tecavüz edenlere ama bu ülkede insanlara aynı şeyi yapanlara verilen cezalar veriliyor. Yani bizim istediğimiz şeylerle Türk Ceza Kanunu'nun komple değişmesi lazım, benim gönlümdeki şeylerle Türk Ceza Kanunu'nun tamamen değişmesi lazım, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun tamamen değişmesi lazım, para cezalarının hepsinin değişmesi lazım, öyle bir şey. Onun için, benim önerim, bu bürokrat arkadaşları alalım, çağıralım her birini...

BAŞKAN – Sayın Başkanım, o konuda biz yazımızı da yazdık, bakanlıklardan ilgili bürokratları davet ettik, onlar da bundan sonraki çalışmaya katılacaklar ve dün de Tarım Bakanlığından ve Adalet Bakanlığından da arkadaşlarımız geldiler. Yani bu çalışmayı biz bürokratik yönüyle de devam ettiriyoruz, siyasi yönüyle zaten devam ediyor, akademisyenlerimiz geliyor. Konunun tüm muhataplarını içerisine alan bir çalışma şu anda öngördük. Hızlı da ilerliyoruz, merak etmeyin, çok hızlı gidiyoruz.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Yok, yok o zaman sonuçlandırmak adına ana komisyonu da katalım, komisyonu katalım bu işe Sayın Başkan ve bürokratların tekeliinden de bu işi biraz kiralım. Rica ediyorum efendim.

BAŞKAN – Onu bir tabii...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Ana komisyondan kastınız Vekilim?

BAŞKAN – Tarım Komisyonu...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Tarım Komisyonu değil mi? Sizin komisyonunuz. Ana komisyon hangisi?

ERKAN HABERAL (Ankara) – Çok özür dilerim efendim, bitiriyorum.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Taze vekilleri bir bilgilendirin.

BAŞKAN – Buyurun.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Bizim konumuzun Orman Bakanlığıyla yani şimdiki Tarım ve Orman Bakanlığıyla, Çevre Bakanlığıyla, Adalet Bakanlığıyla direkt ilgisi var. Mesela, Pelin Hanım, bugün konuşurken söyledi: Haberleşmeyle ilgili cezalandırmaların, yasanın geçmesi için... O da Ulaştırma Bakanlığıyla ilgili bir konu. Yani bütün bakanlıkları ilgilendiren bir şey var. İnsanı ilgilendiren ne kadar bakanlık varsa bir hayvanı ilgilendiren de o kadar bakanlık var.

SERAP YAŞAR (İstanbul) - Gümrük Bakanlığını bile belki ilgilendiriyor, kaçakçılık konusunda.

ERKAN HABERAL (Ankara) – Gümrük Bakanlığını da, sayın hocam anlatırken “Kapıdan geçmemeli.” dedi. Doğru kapıdan geçmemeli ve bu ülkede gayet ciddi cezalar var bu anlamda ama geçiyor çünkü bu işin simsarları var, hırsızları var, sınır güvenliğini ihlal eden bir sürü insan var. Yani bu ülkeden milyonlarca insan şu anda kaçak yollardan Avrupa'ya gidiyor. Yani eşittir bu.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederim.

Buyurun Başkanım.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Ana komisyonla ilgili ona kısa kısa bir...

Başkanım, ben zaten burada başka bir komisyonun, ana, ihtisas komisyonun başkanırken burada aslında görev almama gerek yoktu işin doğrusu, ona vaktim de yok ama burada sırf görev almamın sebebi tam da sizin dediğiniz sürece hızlı bir şekilde katkı yapsın diye bu dolgunluğu burada da alalım, onu hızlandıralım inşallah. Yani niyetimiz o.

BAŞKAN – Ana komisyona fazla iş bırakmayacağız, hemen devam edeceğiz.

Evet, Sera Hanım, buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Çok kısa iki şey söyleyeceğim sadece.

Biri: “Hayvana eziyet eden insana eziyet eder.” muhabbetiyle ilgili. Hocam siz de bahsettiniz, “Bunu tartışmaya gerek görmüyorum.” dediniz, çok da haklısınız. Bu konuda araştırmalar var, bir ondan bahsetmek istiyorum, gerekirse çek edebiliriz, İstanbul Üniversitesi bünyesindeydi hatırlıyorsam. Türkiye’deki şiddet içerikli suçlara bulaşmış mahkûmlar üzerine bir araştırma yapılmıştı bundan beş ya da altı yıl önce. Özellikle böyle “kan donduran” diye tabir edilen suçlarda bu suçları işleyen faillerin, hükümlülerin geçmişine bakıldığında hemen hemen tamamında hayvana eziyet vakası baki, var. Bizim bu araştırmayı Türkiye’de yaptırmamızın sebebi de bu Amerika’da yapılan bir araştırmaydı. Özellikle seri katiller ve seri tecavüzcülerin tamamında yani istisnasız bir şekilde hayvana şiddet eziyeti var çünkü bu kadar şiddetli suç işleyebilen insanlar -hekimler daha iyi takdir eder- empati duygusundan yoksun bireylerdir, zaten empati duygusu olmadığı için karşısındaki canlıya eziyet edebilir. Bir kediye, bir köpeğe hunharca davranış sergileyebilen insan zaten davranış bozukluğu olan insandır, sağlıklı bir birey değildir. Bu bağlamda, bunların düzenlenmesi... Hani biz hepimiz hayvanseveriz hayvan sevmeyene anlatmak zor olabiliyor. Komisyonda siyaseten de bir done olarak kullanmak amacıyla belki hocam da hazır buradayken...

Ben yanlış hatırlamıyorsam, Sevil Atasoy’un bir çalışmasıydı Hocam.

PROF. DR. HASRET DEMİRCAN YARDİBİ – Evet, evet.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – O çalışmanın orijinal metnini edinebilirsek...

VETERİNER HEKİM TARKAN ÖZVARDAR – HAYKOD’un dosyasında var.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yo, yo; onu da gördüm. Bu kısa bir... Sevil Hocaların raporu gibi. Cezaevi raporu da vardı, bire bir, böyle, mahkûmlara ilişkin. Amerika versiyonu... Yani şunu diyebiliriz: “Hayvan umurunda değil mi? Umurunda olmasın arkadaşım. Yarın öbür gün bu sapık manyak senin çocuğun da saldırabilir. Yani hayvan öldü, bu bir gösterge olsun senin için, gel bu insanı rehabilite edelim biz.” gibi bir söylem işliyor insanlarda.

Bir de bu, diziler üzerinden bilinçlendirme konusunu da tartışmıştık zamanında, hatta el alından diyeyim. Benim asıl uzmanlığım sinema eserleri; bu, gönüllü yaptığım bir şey; profesyonel işim sinema eserleri çalışmak. O çalışmalar bünyesinde senaristler derneğiyle görüşmüştük, yapımcılarla görüşmüştük. Birkaç diziye ama eş dost, arkadaş vesilesiyle, işte kürk karşıtı, hayvan sahiplenme gibi kendi kendimize ekletmiştik. Bunu hazır bu kadar hayvansever vekili bir arada yakalamışken ve bu işi ivmelendirmişken, artı olarak sinema sektörünün ayağı Meclise tam almışmışken -daha bir iki ay önce buradalardı, hatırlarsınız- bu yapımcı arkadaşlarımızı bizim çıkartacağımız doneler çerçevesinde davet edip “Sizden hayvanlar adına bir iyilik istiyoruz, çok reyting alan dizilerinizde uzmanlarımızın önerdiği şu, şu konularda araya ürün yerleştirme gibi yapar...” Bunu rica edebilecek hem mevkimiz var hem arkadaşlarımız var hem de gündemimiz var diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Onları da davet ederiz, olur.

Evet, başka yok herhâlde söz almak isteyen.

Bugünkü toplantımızı bitti, yarın inşallah sabah onda buradayız.

Kapanma Saati: 16.02